

MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI

Doç. Dr. Mertol CAN
Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Öğretim Üyesi

TÜRMOB YAYINLARI- 336

Sirküler Rapor Serisi

Seri No: 2008 - 4

TÜRMOB Adına Sahibi
Mehmet TİMUR

Sorumlu Yazışleri Müdürü
Ali E. DOĞANOĞLU

Dizgi - Düzenleme

TÜRMOB
Basın - Yayın Servisi

Yayın Türü

Yaygın Süreli

Baskı

Gurup Matbaacılık A.Ş.
İstanbul Yolu Trafo Karşısı
Varlık/ANKARA
(0.312) 384 73 44

Baskı Tarihi

19 Mart 2008

TÜRMOB Basın Yayın Dağıtım İşletmesi tarafından yayınlanmaktadır.
TÜRMOB - Gençlik Cad. No:107 Anıttepe/ANKARA

Sirküler Rapor kitaplarında yer alan yazılarda ileri sürülen görüşler yalnızca yazarlarına aittir. Yayıncı kuruluş TÜRMOB'u bağlamaz.

ÖNSÖZ

Bilgi ve iletişimin ön plana çıktığı bir çağı yaşıyoruz. Muhasebecilik, Mali Müşavirlik mesleği doğası gereği bilgiye ve bilgininde sürekli güncel olmasına dayanmaktadır. Bu yapısı itibarıyla mesleğimiz çağımızın en önemli mesleklerinden birisi haline gelmiştir. TÜRMOB ve Odalarımız, meslektaşlarımızın ihtiyaç duyduğu bilgi ve eğitimi karşılaması temel öncelikleri arasındadır.

Meslektaşlarımızın ve aday meslek mensuplarımızın ihtiyaç duyacakları bilgiye, en kolay şekilde ulaşmalarını sağlamak, TÜRMOB'un temel hedeflerinden birisidir. Geniş bir yayın yelpazesi ile bu eğitim ve bilgilenmeye yönelik ihtiyacı karşılamaya çalışıyoruz. **Sirküler Rapor** yayınımla mevzuatta meydana gelen değişiklikleri ve uygulamaya yönelik bilgilendirmeyi sağlama gayreti içindeyiz.

Sirküler kitaplarımız, bir plan doğrultusunda hazırlanarak, her ay bir kitap olarak sizlere ulaştırılmaktadır. Kitaplarımız bir okuma komisyonu tarafından incelendikten sonra basılarak sizlerin istifadesine sunulmaktadır.

Siz değerli meslektaşlarımızın ve stajyerlerimizin beğeni ve takdirini toplayacağına inandığımız 2008-4 Seri Numaralı bu kitabı; Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim üyesi Doç.Dr. Mertol Can tarafından hazırlanan “**Mesleki Sorumluluk Sigortası**” isimli eser oluşturuyor. Bu çalışma bir kaynak kılavuz niteliğinde olup konuyu örnekleri ile açıklamaktadır.

Kitabın, meslek camiamıza ve uygulamacılara faydalı olmasını diliyorum.

Nail SANLI
Genel Sekreter

İÇİNDEKİLER

1.	GİRİŞ	1
2.	SERBEST MUHASEBECİ, SERBEST MUHASEBECİ MALÎ MÜŞAVİR VE YEMİNLİ MALÎ MÜŞAVİR SIFATIYLA ÇALIŞANLARIN MESLEKLERİNİ İCRA EDERKEN NEDEN OLACAKLARI ZARARLARDAN DOĞAN HUKUKÎ SORUMLULUĞU	6
I.	HİZMET VERİLEN KİŞİLERE KARŞI	6
A.	HİZMETİN KONUSU	6
1.	Muhasebecilerin ve Malî Müşavirlerin Verebileceği Hizmetler	6
2.	Yeminli Malî Müşavirlerin Verebileceği Hizmetler	7
B.	HİZMET VERİLMESİNİN DAYANAĞINI TEŞKİL EDEN HUKUKÎ İLİŞKİNİN MAHİYETİ	8
C.	AKDÎ SORUMLULUĞUN GENEL ESASLARI	8
D.	SÖZLEŞMELERE KONULAN SORUMSUZLUK KAYITLARININ GEÇERLİĞİ	9
E.	ZAMANAŞIMI	10
II.	MESLEK MENSUBU İLE ARASINDA GERÇEK ANLAMDA BİR AKDÎ İLİŞKİ OLMADIĞI İÇİN ÜÇÜNCÜ KİŞİ KONUMUNDA OLANLARA KARŞI	11
III.	NEDEN OLUNAN VERGİ VEYA PRİM KAYBI DOLAYISIYLA .	12
A.	VERGİ KAYBI DOLAYISIYLA	12
B.	SOSYAL SİGORTALAR KURUMUNUN PRİM KAYBI DOLAYISIYLA	14
3.	SORUMLULUK SİGORTASININ ÖZEL SİGORTALAR İÇERİSİNDEKİ YERİ	16

4.	«SERBEST MUHASEBECİ», «SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİR» VE «YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİR» SIFATIYLA ÇALIŞANLARIN YAPTIRACAĞI MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASININ TABİ OLDUĞU HUKUKİ ESASLAR	24
I.	YAPILACAK SİGORTA SÖZLEŞMESİ BAKIMINDAN	24
	A. SÖZLEŞMENİN TARAFLARI	24
	B. SÖZLEŞMENİN ŞEKLİ	25
	1. Şekil Serbestisi Esası	25
	2. Sigorta Sözleşmesini Tevsik Eden Belgeler	27
	a) Sigorta Poliçesi ve Muvakkat İlmühaber	27
	b) Sigorta Poliçesi veya İlmühaberin Tamamlayıcısı Olan Diğer Belgeler	28
	aa) Sigorta Poliçesi Genel (Umumî) Şartları	28
	bb) Sigorta Poliçesi Genel Şartlarının Eki Olan Şartlar/Klozlar	31
	cc) Özel (Hususî) Şartlar	32
	dd) Bilgilendirme Formu	34
	C. SİGORTACININ VE ACENTASININ BİLGİLENDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜ	34
	1. Aydınlatma Yükümlülüğünün Dayanağı	34
	2. Sözleşmenin Kurulması Öncesinde Aydınlatma Yükümlülüğü	36
	3. Sözleşmenin Devamı Sırasındaki Aydınlatma Yükümlülüğü	38
	4. Sigorta Acentalarının Aydınlatma Yükümlülüğü	39
	5. Aydınlatma Yükümlülüğünün Gereği Gibi Yerine Getirilmemesinin Müeyyidesi	39
II.	SİGORTA HİMAYESİ BAKIMINDAN	40
	A. SİGORTA HİMAYESİNİN BAŞLAYACAĞI AN	40
	B. SİGORTA HİMAYESİNİN DEVAM ETTİĞİ MÜDDET	43
	1. Sigorta Himayesinin Geçmişe de Etkili Olması	43
	2. Sigorta Himayesinin Geleceğe de Etkili Olması	44
	3. Sigorta Himayesinin Hem Geçmişe Hem de Geleceğe Etkili Olması	45
	C. SİGORTA HİMAYESİNİN KAPSAMI	46
	1. Genel Olarak	46
	2. Mutlak Surette Teminat Kapsamı Dışında Bırakılmış Olan Haller / Mutlak İstisnalar	48
	a) Meslekî Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarında Öngörülen Mutlak İstisnalar	48

aa) Sigortalının Poliçede Belirtilen Meslekî Faaliyetlerine Dahil Olmayan Bir Faaliyetinden Doğan Zararlara İlişkin Tazminat Talepleri (Genel Şartlar A. 3. (a))	48
bb) Sigorta Ettirenin veya Sigortalının Kastından Kaynaklanan Zararlara İlişkin Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.3, (b))	49
cc) Şuuru Etkileyen Maddelerin Tesiri Altındayken Sebep Olunan Zararlara İlişkin Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.3, (c))	50
b) Kızda Öngörülen Mutlak İstisna / Ticarî veya Endüstriyel Sırların Saklanmamasından veya Kötüye Kullanılmasından Kaynaklanan Tazminat Talepleri	51
3. Sözleşme İle Aksi Kararlaştırılmamış Teminat Kapsamı Dışında Olan Haller / Nisbî İstisnalar	51
a) Meslekî Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarında Öngörülen Nisbî İstisnalar	51
aa) Yurt Dışında İcra Olunan Meslekî Faaliyet Dolayısıyla İleri Sürülen Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.2)	51
bb) Türkiye Cumhuriyeti Mahkemeleri Dışında Bir Mahkemede Açılan Tazminat Davaları ve Tahkim Yolu ile Görülen Tazminat Talepleri (Genel Şartlar A.4.1, (b)).	53
cc) Bilgi ve Belgelerin Kaybından ve Kötüye Kullanılmasından Doğan Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.1 (a))	54
dd) Haksız Rekabet Fiiline Dayandırılan Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.1 (c))	55
ee) Fikrî ve Sinaî Mülkiyetin Konusunu Oluşturan Hakların İhlâlinden Kaynaklanan Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.2, (a))	55
ff) Anne, Baba, Kardeş, Eş ve Çocuklara Karşı Sorumluluktan Doğan Davalarda Talep Olunan Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.2, (b))	56
gg) Çevre Kirliliğinden Doğan Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.2, (c))	57
hh) Bazı Zehirli veya Radyoaktif yahut Tehlikeli Maddelerin Sebep Olduğu Zararlardan Doğan Sorumluluk Sebebiyle İleri Sürülen Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.2, (d))	58
ıı) Sigortalının Hukukî Sorumluluğunun Kanunda Tayin Edilene Nazaran Ağırlaştırılmış Olduğu Akdî Sorumluluk Hallerinden Doğan Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.2, (e))	58
ii) Manevî Zararlara İlişkin Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.2, (f))	59
jj) Para Cezası ve Ceza yahut Cezaî Şart (Medenî Ceza) Olarak Yapılan Ödemeler (Genel Şartlar, A.4.3, (a))	60

kk) Sigortalının İflâs Etmesinden Doğan Zararlar (Genel Şartlar, A.4.3, (b))	63
b) Klozda Öngörülen Nisbî İstisnalar	63
aa) Avukatlık Ücreti de Dahil Olmak Üzere Her Türlü Yargılama Masrafları (Kloz I, (a))	63
bb) Sigortalının Müteselsil Sorumluluk Gereğince Ödeyeceği SSK Primleri, Vergiler; Vergi Cezaları, Gecikme Zamları ve Gecikme Faizleri (Kloz I, (b))	64
cc) Türk Hukukuna Dayanmayan Tazminat Talepleri (Kloz, III, nr. 1)	64
dd) Sigortalının Fiillerinden Sorumlu Olduğu Kişilerin Kasıtlı Hareketlerinden Kaynaklanan Tazminat Talepleri (Kloz, III, Nr. 2)	65
ee) Kanunî Belgelerin, İlgili Mevzuatta Öngörülen Zamanlarda Tamamlanamamasından Kaynaklanan Tazminat Talepleri (Kloz, III, Nr. 3)	66
ff) Yazılım veya Donanımla İlgili Her Türlü Görüş veya Tavsiyeden Kaynaklanan Tazminat Talepleri (Kloz, III, Nr. 4)	66
gg) Sigortalının Yedi Emin veya Benzeri Bir Sıfatla Yürüttüğü Faaliyetlerden Kaynaklanan Tazminat Talepleri (Kloz, III, Nr. 5)	67
5. MESLEKÎ SORUMLULUK SİGORTASI YAPTIRACAK SERBEST MUHASEBECİ, SERBEST MUHASEBECİ MALÎ MÜŞAVİR VE YEMİNLİ MALÎ MÜŞAVİRLER İÇİN BAZI ÖNERİLER	67
I. SÖZLEŞME YAPILIRKEN SİGORTACINIZIN SİZE VERDİĞİ SORU LİSTESİNDE YER ALAN SORULARI EKSİKSİZ VE DOĞRU OLARAK YANITLAYINIZ	67
II. GENEL ŞARTLAR VE KLOZ HÜKÜMLERİ İLE SİGORTA TEMİNATI DIŞINA ÇIKARILMIŞ OLAN HALLERİ DİKKATE ALARAK SİGORTA SÖZLEŞMESİNİ YAPINIZ	69
III. İŞLERİNİZİN TÜRÜNÜ VE YOĞUNLUĞUNU DİKKATE ALARAK POLİÇENİN SİZE UYGUN DÜŞEN BİR BEDELLE DÜZENLENMESİNİ İSTEYİNİZ	70

- IV. SİGORTA HİMAYESİNİN SÖZLEŞMEYE GÖRE ÖDEMENİZ GEREKEN PRİMİN TAMAMINI VEYA PRİMİN TAKSİTLER HALİNDE ÖDENMESİ KARARLAŞTIRILMIŞSA EN AZINDAN İLK TAKSİDİNİ ÖDEMEDEN BAŞLAMAYACAĞINI UNUTMAYINIZ 72**
- V. SİGORTA SÖZLEŞMESİ DEVAM EDERKEN MEYDANA GELEN VE SİGORTACINIZIN BİLMESİ GEREKEN HUSUSLARI SEKİZ GÜNLÜK İHBAR SÜRESİ İÇİNDE BİLDİRİNİZ 73**
- VI. HENÜZ YAPTIĞINIZ SÖZLEŞMENİN SÜRESİ DOLMADAN MESLEĞİNİZİ BIRAKIRSANIZ BUNU SİGORTACINIZA EN KISA ZAMANDA BİLDİRİNİZ 75**
- VII. SİGORTA TEMİNATI İÇİNDE OLAN RİSK GERÇEKLEŞTİĞİNDE DURUMU SİGORTACINIZA BEŞ GÜN İÇERİSİNDE BİLDİRİNİZ 78**
- VIII. SİGORTA ZARARININ TAYİN VE TESPİT EDİLMESİ İÇİN GEREKEN BİLGİ VE BELGELERİ EN KISA SÜRE İÇERİSİNDE SİGORTACINIZA VERİNİZ 80**
- IX. SİGORTA TEMİNATI KAPSAMINA GİREN BİR ÖDEMİYİ MAHKEME KARARI OLMADAN YAPMAK İSTİYORSANIZ ÖNCE BUNU SİGORTACINIZA BİLDİRİP ONUN MUVAFAKATINI ALINIZ 81**
- X. SİGORTA ZARARINI ÖNLEMeye VEYA AZALTMAYA YARAYACAK BAZI TEDBİRLERİN ALINMASI MÜMKÜNSE GEREKEN TEDBİRLERİ ALMAYA GAYRET EDİNİZ 81**
- XI. SİGORTACINIZA YAPACAĞINIZ İHBARLARI GENEL ŞARTLARIN C.5 MADDESİNE UYGUN OLARAK YAPINIZ 83**

XII. SİGORTA SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN BİR BORÇ VEYA YÜKÜMLÜLÜĞÜN SADECE SİGORTA ETTİREN VEYA SİGORTALI TARAFINDAN İFASININ SİGORTACININ DURUMUNU AĞIRLAŞTIRMASI HALİNDE ONUN İFAYI KABULDEN KAÇINABİLECEĞİNİ UNUTMAYINIZ	84
XIII. SİGORTACINIZA KARŞI ANCAK ONUN MERKEZİNİN VEYA YAPILAN SÖZLEŞMEYE ARACILIK EDEN ACENTANIN BULUNDUĞU YERDE DAVA AÇABİLİRSİNİZ	84
XIV. SÖZLEŞMEDEN DOĞAN BÜTÜN TALEP HAKLARINIZIN İKİ YILDA ZAMANAŞIMINA UĞRAYACAĞINI UNUTMAYIZ	85
XV. SİGORTA SÖZLEŞMESİ SONA ERDİKTEN SONRA DEVAM EDEN 5 YILLIK TEMİNAT SÜRESİ DOLMADAN SİGORTACINIZA MUTEBER BİR FRİZİKO İHBARI YAPILMASINI MÜMKÜN KILAN BİR POLİÇE ALMAYA GAYRET EDİNİZ	88
(TABLO 1) / SORUMLULUK SİGORTASININ ÖZEL SİGORTALAR İÇERİSİNDEKİ YERİ	90
(TABLO 2) / DÜZENLENEBİLECEK POLİÇE TÜRLERİ VE BAŞETTİKLERİ SİGORTA HİMAYESİNİN KAPSAMI	91
(TABLO 3) / SİGORTA TEMİNATININ KAPSAMI	92
EK 1 / MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI GENEL ŞARTLARI ...	95
EK 2 / MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI GENEL ŞARTLARI SERBEST MUHASEBECİ SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİR VE YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİR MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI KLOZU ...	105

1. GİRİŞ

Sosyal dayanışmaya belli bir meslek veya sanatı icra ederek katılan kişilerin bu meslek veya sanat bakımından ehil olmaları, toplumsal hayatın düzen içerisinde cereyan etmesi bakımından son derece önemlidir. Zira, ihtiyaç duyduğumuz hizmetlerin beklentilerimize uygun şekilde sunulmaması; hatta hizmetin sunulması sırasında bazı menfaatlerimizin haleldar edilmesi, bir kısmı da yargıya intikal eden ihtilâfların yaşanmasına neden olur.

Özellikle şehir hayatına geçmiş bir çok toplumda bireylerin ihtiyaç duydukları hizmetleri kendilerine sunacak olan kişilerin icra ettikleri meslek veya sanat bakımından ehil kişiler olmaları yönündeki beklentilerinin karşılanmasında akla gelen ilk çözüm, hemen hemen her meslek veya sanat türü dolayısıyla meslekî örgütlenmelere gidilmesi olmuştur. İlgili meslek veya sanat erbabı arasında sağladığı **dayanışma** dışında bir **iç denetim** düzenini de tesis eden bu türden örgütlenmeler, ülkemizde de sosyal hayatın birer parçası haline gelmişlerdir. Hatta, öyle ki; belki bizlerin hiç önemsemediği alelâde meslek veya sanat türlerinde dahi bu türden örgütlenmelere gidildiğini söyleyebiliriz.

Menşeyini Osmanlı Devletindeki lonca teşkilâtına dayandırabileceğimiz bu meslekî örgütlenmelerin bir kısmı; ilgili meslek veya sanat erbabının üyesi olduğu dernek veya ortağı bulunduğu kooperatif şeklindeki sadece belirli konularda kamusal denetime tabi özel hukuk tüzel kişileri olarak çıkar.

Ülkemizdeki meslekî örgütlenmelerin bir kısmı ise; kuruluşu özel bir kanun hükmüne dayanan kamu tüzel kişiliğine sahip kuruluşlar bünyesinde gerçekleştirilmiştir. Bu ikinci tür örgütlenme biçiminin; tabiplik, avukatlık, noterlik, mühendislik ve mimarlık gibi daha sıkı

bir kamusal kontrol altında icrası gerekli görülen meslekler dolayısıyla gidildiğini söylemek mümkündür.

Ülkemizdeki malî mevzuat gereğince mükellef konumunda olan kişilere muhtelif hizmetleri vermek konusunda kimlerin yetkili olduğunu ve bu hizmetlerin verilmesinin tabi olduğu hukukî esasları tayin etmek üzere çıkarılmış bulunan **1.6.1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlik ve Yeminli Malî Müşavirlik Kanunu**'un 14'üncü maddesi uyarınca kurulan Odalar ve aynı Kanun'un 28'inci maddesi uyarınca bu odaların katılımı ile kurulmuş olan *Türkiye Serbest Muhasebeci Malî Müşavirler ve Yeminli Malî Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB)* de kamu tüzel kişiliğini haiz meslekî örgütlenmeler arasında yer alır.

Buraya kadar yapılan izahattan da istidlâl olunacağı üzere meslekî örgütlenmeler sayesinde hizmetlerin kalitesi ve güvenilirliği bakımından toplumsal barışa da katkıda bulunacak en azından bir asgarî standardın yakalanması kabildir. Ancak, bazı meslekler vardır ki; onu icra edenler ne kadar ehil ve mensubu bulunduğu meslekî örgütün kontrol ve denetimi ne kadar sıkı olursa olsun; bazen verilen hizmetler dolayısıyla bazı sorunların yaşanmasının önüne geçilemez.

Mesleğin icrası sırasında ortaya çıkan sorunlar, ilgili meslek mensubunun bazı zararları tazmin etme yükümlülüğünün doğmasını da intac edebilir; ki bu durumu ortaya çıkaran hukukî sorumluluk halleri o mesleği icra edenlerin en başta göze alması gereken bir meslekî risktir.

Sosyal hayattaki gelişmeler ve bu gelişmelerin ortaya çıkardığı yeni ihtiyaç ve beklentiler kaçınılmaz bir şekilde sosyal hayatın düzen içerisinde cereyan etmesini temin eden en önemli kural kategorisi olan hukuk kurallarının da değişmesine ve yeni bazı hukukî müesse-

selerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu durumun meslekî sorumluluk hukukunda da varit olduğunu söylemek mümkündür. Zira, özellikle batı ülkelerinin toplumlarında ancak öncesinde belli bir eğitimin alınması ve sonrasında da ihtisasa yönelik çalışmalar sayesinde edinilebilen bilgi ve tecrübeyi gerektiren meslekleri icra edenlerin; uzmanı kabul edildikleri meslekleri dolayısıyla iktisadî ve sosyal imkânlar bakımından toplumun diğer bireylerine nazaran daha avantajlı olmalarına karşılık; onların mesleklerini mümkün olan asgarî hatayla yapmalarına yönelik genel bir beklentinin oluşması; sorumluluk hukukunu da etkilemiş ve «**malpractise liability**» şeklinde tabir olunan bir özel sorumluluk türünü ortaya çıkarmıştır.

Sözlük anlamı **hatalı, kötü veya fena uygulama** olan “*malpractise*” terimi artık lisanımızda da bazı müellifler tarafından İngilizce orijinal hali Türkçe yazılışa da uyarlanmış surette (**malpraktis**) kullanılmaktadır. Mezkûr terim; batı ülkelerinin hukukunda hekimlik, mühendislik, mimarlık, avukatlık, muhasebecilik, denetçilik gibi belli profesyonel bilgi ve uzmanlığı gerektiren meslekleri; ki bunlar yukarıda da işaret ettiğimiz gibi meslekî örgütlenmeleri ülkemizde kamu tüzel kişilerinin bünyesinde olan mesleklerdir,- icra eden kişilerin mesleklerini gereği gibi ifa etmemelerinden doğabilecek cezaî, disiplin ve özellikle hukukî sorumluluklarının sebebinin teşkil eden davranışlarını ifade etmek üzere kullanılmaktadır.

Bu yeni sorumluluk türüne ilişkin batı ülkelerindeki tatbikat ve gelişmeler henüz arzu edilen düzeyde olmasa da Türk Hukukunu da etkilemeye başlamış ve bazı meslek türleri bakımından en ufak hatanın dahi yol açtığı zararların o meslek mensubu tarafından tazmin edilmesini öngören düzenlemelerin yapılmasına ilişkin çalışmalar başlamıştır. Bir kere, uzmanlık gerektiren meslek türleri için ağırlaştırılmış bir sorumluluk rejimi getiren düzenlemeler sayesinde, o meslekle ilgili eğitim veren kurumlar ile mesleği icra konusunda

yetki veya ruhsat veren meslekî örgütlerin farkedemediği eksiklikleri bulunan kişilerin en azından bir kısmının bu mesleği herhangi bir makam veya mercinin kararı olmaksızın icradan vazgeçeceği ve bu surette de gizli bir ayıklamanın da gerçekleşeceği uzun izahati gerektirmeyecek kadar açıktır. Ancak, her şeye rağmen bu türden ağırlaştırılmış sorumluluk hükümlerini muhtevi düzenlemelerin; yurkarıda işaret etmeye çalıştığımız meslekî riski daha ağır hale getireceği için o mesleği icra edecek ehil kişiler aleyhine bir haksızlık teşkil edeceği; hatta onların bir kısmını da mesleği icradan vazgeçirebileceği söylenebilir. Zira, gerçekten bu mahiyetteki düzenlemeler ile sorumlulukları ağırlaştırılmış kişilerin mesleklerini icra ederken bir şekilde neden oldukları zararlar dolayısıyla ödemek zorunda kalacakları tazminatların tutarı, belki de onların o ana kadar elde ettiği maddî birikimin önemli bir kısmının; hatta tamamının ellerinden çıkmasına neden olabilir. Ama; burada uzmanlık gerektiren meslekleri icra eden kişilerin mesleklerini gereği gibi icra etmemelerinden; bir başka deyişle onların mesleklerini yanlış veya eksik uygulamalarından dolayı zarar görenlerin menfaatleri de gözardı edilmemelidir.

Burada, belki ilk başta menfaat dengesinin kurulması için icra edilen mesleğin türü, mahiyeti ve zorlukları ile göze alınması şart olan belli risklerin ağırlığı veya öngörülemezliği dikkate alınarak o mesleği icra edenlerin bazı kusurlu davranışlarının mazûr görülebileceği bir sorumluluk sisteminin oluşturulmasının daha adil bir çözüm yolu olacağı söylenebilir. Ancak, sorumluluk hukukunun inkârı anlamına gelecek şekilde bazı kusurlu davranışların mazûr görülebileceği bir sorumluluk sisteminin oluşturulmasına matûf girişimlerin; mutlu bir azınlık yaratmanın dışında bir faydasının olmayacağı ve bizleri daha uygar bir toplum olmak hedefinden uzaklaştıracağı gözden kaçırılmamalıdır.

Belirtelim ki; burada menfaat dengesinin tam bir şekilde kurulması mümkün olmayan bir meseleyle de karşı karşıya olduğumuz söyleyemeyiz. Zira, **sigorta müessesesi** sayesinde mesleğin icrası sırasında neden olunan zararlardan doğabilecek olan sorumluluklar dolayısıyla tazminat ödenmesi riskinin; bir çok batı ülkesinde yapıldığı gibi sorumluluk hukukunun prensiplerinden taviz vermeksizin; hatta gerektiği takdirde daha da katı sorumluluk esasları getiren uygulamaları hayata geçirerek o mesleği icra eden kişiler bakımından göze alınabilecek bir risk haline getirilmesi mümkündür. Bu amaca hizmet eden özel sigorta türü ise; **sorumluluk sigortasıdır**.

Bu çalışmada önce 1.6.1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlik ve Yeminli Malî Müşavirlik Kanunu hükümleri dairesinde serbest muhasebeci, serbest muhasebeci malî müşavir ve yeminli malî müşavir sıfatıyla mesleğini icra eden kişilerin karşılaşılabilecekleri sorumluluk halleri ve bunların dayanağını teşkil eden hükümler zikrolunacak; ardından vaki sorumluluk halleri dolayısıyla ödenmesi gereken tazminatları bir meslekî risk olmaktan çıkaran meslekî sorumluluk sigortasına yönelik mevcut düzenlemelerin daha iyi anlaşılabilmesi için sorumluluk sigortasının özel sigorta türleri içerisindeki yeri ve sorumluluk sigortalarının tabi olduğu hukukî esaslar üzerinde durulacaktır. Daha sonra ise; 16.03.2006 tarihli ve 26110 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan **Meslekî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları (Bkz. Ek 1)** ile serbest muhasebeciler; serbest muhasebeci malî müşavirler ve yeminli malî müşavirler bakımından bazı ek şartlar getiren ve 3.5.2007 tarihli ve 26511 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Klozda (**MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI GENEL ŞARTLARI SERBEST MUHASEBECİ, SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİR VE YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİR MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI KLOZU**) / (**Bkz. Ek 2**) sevkedilen hükümler dairesinde elde

edilebilecek sigorta himayesinin kapsamına ve sigorta sözleşmesi yapılırken dikkat edilmesi gereken bazı hususlara işaret edilmeye çalışılacaktır.

2. SERBEST MUHASEBECİ, SERBEST MUHASEBECİ MALÎ MÜŞAVİR VE YEMİNLİ MALÎ MÜŞAVİR SIFATIYLA ÇALIŞANLARIN MESLEKLERİNİ İCRA EDERKEN NEDEN OLACAKLARI ZARARLARDAN DOĞAN HUKUKİ SORUMLULUĞU

I. HİZMET VERİLEN KİŞİLERE KARŞI

A. HİZMETİN KONUSU

1. Muhasebecilerin ve Malî Müşavirlerin Verebileceği Hizmetler

Muhasebeci ve malî müşavir ünvanına sahip olan kişilerin vermeye yetkili olduğu hizmetlerin konusunu oluşturan işler; 3568 sayılı Kanun'un 2 maddesinin A fıkrasında her iki unvan bakımından herhangi bir tefrike gidilmeksizin müştereken tasrih olunmuştur. Yani; muhasebeci ve malî müşavir ünvanını kullanmaya hak kazanmış olanlar; aksine bir özel düzenleme olmadıkça aynı işleri yapmaya yetkilidirler. Muhasebeci ve malî müşavir ünvanına sahip olanlar anılan fıkranın (a) ilâ (c) bentleri uyarınca, *gerçek ve tüzel kişilere ait işletmelerin genel kabul görmüş muhasebe prensipleri ve ilgili mevzuat hükümleri gereğince defterlerini tutmak; bilanço, kâr-zarar tablosu ve beyannameleri ile diğer belgelerini düzenlemek; muhasebe sistemlerini kurmak ve geliştirmek; işletmecilik, muhasebe, finans, malî mevzuat ve bunların uygulamaları ile ilgili işlerini düzenlemek veya bu konularda müşavirlik; belgelerine dayanarak, inceleme, tahlil, denetim yapmak ve malî tablo ile beyannamelerle ilgili konularda yazılı görüş vermek; rapor ve benzerlerini düzenle-*

mek ile hakemlik ve bilirkişilik dahil olmak üzere bunlara benzeri işleri yapmak konusunda yetkili kılınmışlardır. Bu işleri herhangi bir işyerine bağlı olmaksızın yapanlar ise; 3568 sayılı Kanun anlamında yerine göre **serbest muhasebeci** veya **serbest muhasebeci malî müşavir** sayılan kişiler olarak karşımıza çıkar.

2. Yeminli Malî Müşavirlerin Verebileceği Hizmetler

Yeminli malî müşavirler; muhasebeci ve malî müşavir ünvanına sahip olanların yapmaya yetkili olduğu işlerden defter tutmak; bilanço, kâr-zarar tablosu ve beyannameleri düzenlemek hariç; tamamını yapmaya yetkili oldukları gibi; ayrıca gerçek ve tüzelkişilerin veya bunların teşebbüs ve işletmelerinin malî tablolarının ve beyannamelerinin mevzuat hükümleri, muhasebe prensipleri ile muhasebe standartlarına uygunluğunu ve hesapların denetim standartlarına göre incelediğini tasdik etmeye de yetkilidirler (3568 s.lı K. 2, (B); 12, I).

Yeminli malî müşavirlere tanınmış olan tasdik yetkisi; **kamusal** nitelikte bir yetki olup; tasdik işlemi bu işlemin uygulandığı belgeye bir resmiyet de kazandırır. Zira, 3568 sayılı Kanun'un 12'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca kanunları gereğince kamu kurum ve kuruluşlarına verilen yeminli malî müşavirler tarafından tasdik edilmiş malî tablolar, kamu idaresinin yetkili memurlarınca, tasdikin kapsamı ölçüsünde incelenmiş bir belge olarak kabul edilir. Ancak, yeminli malî müşavirler de yaptıkları tasdikin kapsamını, düzenleyecekleri raporda açıkça belirtmeye mecburdurlar (3568, s.lı K 12, IV).

B. HİZMET VERİLMESİNİN DAYANAĞINI TEŞKİL EDEN HUKUKÎ İLİŞKİNİN MAHİYETİ

Serbest muhasebeci; serbest muhasebeci malî müşavir ve yeminli malî müşavirlerin bu ünvanlarıyla gerçek ve tüzel kişilere verdikleri hizmetler; bu kişiler ile aralarında yapılan bir sözleşmeyle kurulan bir **akdî ilişkiye** dayanır. Mezkûr akdî ilişkiyi kuran sözleşme; edim konusu itibarıyla bir işin görülmesinden ibaret sözleşmelerden olup; üstlenilen işin türüne göre bazen **ıstisna akdi**; bazen **vekâlet akdi** niteliğinde karşımıza çıkabilir. Meselâ, üstlenilen iş bir raporun hazırlanması veya muhasebe sisteminin kurulması ise; taraflar arasındaki akdî ilişkinin ıstisna akdi niteliğinde olduğunu kabul etmek gerekir. Buna karşılık, sadece bir mükellefin defterlerini tutmayı taahhüt eden muhasebecinin veya muhasebeci malî müşavirin vekâlet sözleşmesi akdetmiş vekil mevkiinde olduğu kabul edilmelidir.

Ancak, belirtelim ki üstlenilen iş; meselâ müşavirlik hizmetinde olduğu gibi edim konusu itibarıyla Borçlar Kanunu'nda düzenlenen sözleşmelerden hiç birine girmiyorsa; Borçlar Kanunu'nun 386'ncı maddesinin ikinci fıkrası uyarınca yine taraflar arasındaki ilişkiye Borçlar Kanunu'nun vekâlet akdi hükümlerinin uygulanması gerekir.

C. AKDÎ SORUMLULUĞUN GENEL ESASLARI

Kural bir sözleşme ile borç altına girenlerin **her türlü kusurlu** davranışlarından sorumlu olmalarıdır. Ancak; sorumluluğun kapsamının, işin özellikleri de dikkate alınarak genişletilmesi mümkün olduğu gibi; daraltılması da mümkündür (BK 98, I). Tabii ki ihtilâf durumunda; sorumluluğun kapsamının daraltılması veya genişletilmesi konusundaki nihaî değerlendirmeyi hakim yapacaktır. Hakim, ken-

disine tanınan bu yetkisini; Medenî Kanun'un 4'üncü maddesi uyarınca takdir yetkisini kullanmaya yetkili olduğu diğer hususlarda olduğu gibi; hak ve nısfetle kullanılmalıdır.

Bir sözleşme ile taahhüt olunan borcun ifasına ilişkin kusurlu davranış; borçlu konumundaki kişinin borcun ifasında kullandığı kişilerden de; meselâ yanında çalıştırdığı kişiler gibi, sadır olabilir. Bu takdirde; sözleşmeden doğan akdî vecibeler ve bunların gereği gibi yerine getirilmemesinden doğan akdî sorumluluk; Borçlar Kanunu'nun 100'üncü maddesinin birinci fıkrası gereğince ifa yardımcılarını kullanan kişiye ait olup; onların kusurundan da kendi kusuru gibi sorumlu olur.

D. SÖZLEŞMELERE KONULAN SORUMSUZLUK KAYITLARININ GEÇERLİĞİ

Borçlar Kanunu'nun 99'uncu maddesine göre; bir sözleşmenin taraflarının **hafif kusurun** neticesi olan zararlardan dolayı sorumluluğun doğmayacağını aralarındaki sözleşmede geçerli bir şekilde kararlaştırmaları mümkündür (BK 99, II). Ancak; hiçbir şekilde **kasıttan** ve **ağır kusurdan** doğacak sorumluluğun bertaraf edilmesi mümkün olmadığı gibi; alacaklı borçlunun hizmetinde ise veya sorumluluk hükümet tarafından imtiyaz şeklinde verilen bir sanatın icrasından kaynaklanıyorsa; hakim kararlaştırılan sorumsuzluk şartını geçersiz sayabilir (BK 99, I ve II).

3568 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinin A fıkrasının (d) ve 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (c) bentleri uyarınca serbest muhasebeci malî müşavir ve yeminli malî müşavir olarak çalışacak olanların bu meslekleri icra edebilmeleri için ayrıca ruhsat almaları da zorunludur. Keza, 3568 sayılı Kanun'un Geçici 1'inci maddesinin (b) bendinden, serbest muhasebicilik ile iştiragin de Birlikten ruhsat alın-

masını gerektirdiği; yorum suretiyle anlaşılmaktadır. Her ne kadar bu ünvanları kullanarak çalışmak için alınması iktiza eden ruhsat, Bakanlar Kurulu değil; TÜRMOB yönetim kurulu tarafından verilmekteyse de (3568 s.lı K 36, (h)); birlik yönetim kuruluna tanınan ruhsat verme yetkisi, bakanlar kurulunca verilen ruhsatlarda kullanılan yetkiye müsavi sayılmalıdır. Bir başka deyişle maddede geçen «**hükümet**» terimi; dar yorumlanıp onun 1982 T.C. Anayasası ve diğer ilgili mevzuat çerçevesinde oluşmuş devlet örgütlenmemiz içerisinde sadece *bakanlar kurulunu* ifade ettiği kabul edilmemelidir. Çünkü, bazı ihtiyaçların karşılanması veya belli zaruretler bir çok kamusal yetkinin devlet dışındaki muhtelif kamu tüzel kişilerine devri sonucunu doğurmuştur. TÜRMOB yönetim kuruluna tanınan ruhsat verme yetkisinin de bu mahiyette devredilmiş bir yetki olduğu kabul edilmelidir.

Buna göre, serbest muhasebecilik, serbest muhasebeci malî müşavirlik ve yeminli malî müşavirliğin de Borçlar Kanunu'nun 99'uncu maddesi anlamında **hükümet tarafından tanınan imtiyazla icra olunan mesleklerden** sayılması gerekir.

Borcunu ifa yardımcılarını ile ifa edecek olan taraf da; ifa yardımcılarının fiillerinden doğacak sorumluluğunu kısmen veya tamamen bertaraf edebilir (BK 100, II). Bununla beraber; alacaklı borçlunun hizmetinde ise veya yine sorumluluk hükümet tarafından imtiyaz şeklinde verilen bir sanatın icrasından kaynaklanıyorsa; sadece ifa yardımcılarının hafif kusurundan doğan sorumluluğu kaldıran şartlar geçerli sayılır (BK 100, III).

E. ZAMANAŞIMI

Verilen hizmetin dayanağını teşkil eden sözleşme ister vekâlet; isterse ıstisna akdi niteliğinde olsun; uğranılan zararlar için açılacak olan tazminat davasının 5 yıl içerisinde dermeyan edilmesi gerekir

(BK 126, nr. (4)). Bununla beraber; ilişkinin ıstisna akdi niteliğinde olduğu hallerde; şayet müteahhit mevkiindeki meslek mensubunun kastı veya ağır kusuru söz konusu ise, 5 yıllık zamanaşımı süresi, 10 yıla çıkar (BK 126, nr. (4)).

II. MESLEK MENSUBU İLE ARASINDA GERÇEK ANLAMDA BİR AKDÎ İLİŞKİ OLMADIĞI İÇİN ÜÇÜNCÜ KİŞİ KONUMUNDA OLANLARA KARŞI

Bir serbest muhasebeci veya serbest muhasebeci malî müşavir yahut yeminli malî müşavirin yaptığı işlerden zarar görenlerin üçüncü kişi konumunda olması da mümkündür. Meselâ, aynı zamanda hisse senetleri de borsada işlem gören bir anonim şirketin malî durumu hakkında yaptırılan bir inceleme sonrasında düzenlettirilen raporun gerçek durumu yansıtmaması yüzünden; yapılan sözleşme bakımından iş sahibi veya müvekkil konumundaki şirket dışında; bu şirketin ortaklarının; bu şirketten alacaklı olanların ve bu şirketin hisse senetlerine yatırım yapmaya karar veren veya bu kararından vazgeçen tasarruf sahiplerinin de mutazarrır olması mümkündür. Böyle bir durumda uğranılan zararlar için mezkûr kişilerin söz konusu raporu hazırlayan meslek mensubuna da başvurusu mümkündür. Ama, bu kişiler ile meslek mensubu arasında akdî bir bağ kuran sözleşmesel ilişki bulunmadığından; ileri sürülecek tazminat talepleri; meslekî sorumluluk hukuku kuralı niteliğinde özel bir düzenleme olmadıkça, ancak haksız fiil hükümlerine (BK 41 vd.) dayandırılabilir. Hal böyle olmakla birlikte; bu türden belgeleri hazırlayanlar ile hazırlanan belgeler içerisinde yazılı olanları değerlendirerek bazı kararlar veren; bir başka deyişle mezkûr belgelerin muhtevî olduğu bilgiler ile ilgilenen kişiler arasında akitle kurulanlara benzeyen ve *edim yükümünden bağımsız borç ilişkisi* tabir olunan bir sözleşmesel bağın oluştuğunu düşünen müellifler, bu görüşlerine istinaden ileri sürülecek tazminat taleplerinin; ispat yükü, zamanaşımı süresi

gibi hususlarda mutazarrır olanların daha lehine olan akdî sorumluluk hükümlerine dayandırılabilceğini belirtmektedirler.

III. NEDEN OLUNAN VERGİ VEYA PRİM KAYBI DOLAYISIYLA

A. VERGİ KAYBI DOLAYISIYLA

Maliye Bakanlığı 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK)'nun Mükerrer 227'nci maddesinin birinci fıkrası ile vergi beyannamelerinin 3568 sayılı Kanuna göre yetki almış serbest muhasebeci, serbest muhasebeci malî müşavir veya yeminli malî müşavirler tarafından da imzalanması mecburiyetini getirmeye, bu mecburiyeti beyanname çeşitleri, mükellef grupları ve faaliyet konuları itibarıyla ayrı ayrı uygulamaya ve vergi kanunlarında yer alan muafiyet, istisna, yeniden değerlendirme, zarar mahsubu ve benzeri hükümlerden yararlanılmasını Maliye Bakanlığınca belirlenen şartlara uygun olarak yeminli malî müşavirlerce düzenlenmiş tasdik raporu ibraz edilmesi şartına bağlamaya; ayrıca, bu uygulamalara ilişkin usûl ve esasları belirlemeye yetkili kılınmıştır. Belirtelim ki; anılan fıkra hükmüne istinaden kendilerine tanınmış olan yetkilerle, 3568 sayılı Kanun hükümleri dairesinde çalışan meslek mensupları; aynı zamanda **kamusal bir görevi icra eden kişiler** konumuna gelmişlerdir.

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun Mükerrer 227'nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca kendilerine tanınan yetkinin gereği gibi kullanılmamasından doğan sorumluluk ise; aynı maddenin ikinci fıkrasında hükme bağlanmıştır. Anılan fıkra hükmüne göre; **beyannameyi imzalayan veya tasdik raporunu düzenleyen meslek mensupları, imzaladıkları beyannamelerde veya düzenledikleri tasdik raporlarında yer alan bilgilerin defter kayıtlarına ve bu kayıtlarına**

ların dayanağını teşkil eden belgelere uygun olmamasından dolayı ortaya çıkan vergi ziyana bağlı olarak salınacak vergi, ceza, gecikme faizlerinden mükellefle birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulurlar.

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 227'nci maddesinin ikinci fıkrasında 3568 sayılı Kanun hükümleri dairesinde mesleklerini icra eden kişiler hakkında öngörülen müteselsil sorumluluk halinin şartları ve sınırları hakkında bir sarahate yer verilmemiş olması önemli bir eksikliklerdir. Her ne kadar bu sorumluluk halinin şartlarının ve sınırlarının çizilmesi hususunda maddenin birinci fıkrasında Maliye Bakanlığı yetkili kılınmış ve Bakanlık da bu yetkisini önce 23.2.1995 tarihli ve 22211 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren **1 Sıra No'lu Vergi Beyannamelerinin Serbest Muhasebeci ve Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlerce İmzalanması Hakkında Genel Tebliğ**; daha sonra da bu tebliği VII'nci maddesi ile yürürlükten kaldıran ve 29.6.1997 tarihli ve 23034 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren **4 Sıra No'lu Vergi Beyannamelerinin Serbest Muhasebeci ve Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlerce İmzalanması Hakkında Genel Tebliğ** ile kullanılmışsa da; böyle önemli bir konunun **idarî tasarrufla** düzenlenecek bir mesele olmadığı, uzun izahati gerektirmeyecek kadar açıktır.

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun Mükerrer 227'nci maddesinde öngörülen müteselsil sorumluluğun doğması için aranan şartların aynı şekilde düzenlendiği her iki Tebliğ'e göre, bir kere meslek mensupları **bilerek kullandıkları sahte belgeler dolayısıyla** sorumluluktan kurtulamazlar. Keza, **haricî bir araştırmayı gerektirmeden sahte veya muhteviyati itibarıyla yanıltıcı olduğu anlaşılan belgeleri kullanırlarsa** da, meslek mensupları sorumlu tutulurlar. Ayrıca, **miktar veya tutar itibarıyla işletmenin faaliyet konusu veya iş hacmiyle mütenasip olmayan belgeler ile ticarî örf**

ve teamüle uygun olmayan belgeler dolayısıyla da meslek mensuplarının sorumluluğu söz konusu olabilir. Ancak, bu son halde meslek mensubu söz konusu belgelerin doğruluğu hususunda **mükelleften bir açıklama ve bu açıklamayı muhtevi tesbit belgesini** isteyebilir. Eğer, meslek mensubu **mükellef tarafından yapılan açıklamayı ikna edici bulmamışsa**, söz konusu belgelerden sorumlu tutulmaktan kurtulabilmesi için, **keyfiyeti beyanname verme süresinin sonuna kadar ilgili vergi dairesine yazılı olarak bildirmeye** mecburdur.

B. SOSYAL SİGORTALAR KURUMUNUN PRİM KAYBI DOLAYISIYLA

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu (Sos. Sig. K.)'nun 20.06.1987 tarihli ve 3395 sayılı Kanun'un 11'inci maddesi ile değiştirilmiş 130'uncu maddesine 4958 sayılı Kanun (Bkz.: 6.8.2003 t.li ve 25191 s.lı RG) ile eklenmiş sekizinci fıkrasına göre, **ihaleli işler ile özel bina inşaatı işyerleri işverenlerine**, Kuruma prim borçlarının bulunmadığını gösteren ilişiksizlik belgesinin verilmesinde, 1.6.1989 tarihli ve 3568 sayılı Kanuna göre yetki verilmiş serbest muhasebeci malî müşavirler ile yeminli malî müşavirler tarafından iş yeri kayıtlarının incelenmesi sonucunda Kuruma bildirildiği tespit edilen işçilik tutarlarının uygunluğu, Kurumun denetim yetkisi saklı kalmak kaydıyla, esas alınabilir. Ancak, Kurumca belirlenen usûl ve esaslara aykırı hareket ederek, Kurum zararına sebebiyet verdiği anlaşılan meslek mensuplarınca düzenlenen raporlar dikkate alınmaz ve bunların daha sonra düzenleyecekleri raporlar hiçbir zaman Kurumca işleme konulmaz. Gerçeğe aykırı rapor düzenleyen meslek mensupları hakkında Kurumun genel hükümlerine göre takip hakkı saklıdır. Bu husus, anılan fıkranın uygulanmasıyla ilgili esas ve usulleri belirlemek üzere Kurumca çıkarılan *Sosyal Sigortalar Kurumu Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ile Yeminli Mali Müşav-*

virlerce İşyeri Kayıtlarının İncelenmesinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin (Bkz. 14.07.2004 t.li ve 25552 s.lı RG) 12'inci maddesinin birinci fıkrasında da tekrar edilmiştir. Mezkûr Yönetmeliğin aynı maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde ise; **gerçeğe aykırı rapor düzenleyerek Kurum zararına sebebiyet veren meslek mensuplarının oluşan Kurum zararından işveren ile birlikte ve müteselsilen sorumlu olacakları** da öngörülmüştür; ki buradaki sorumluluk bakımından genel hükümler değil Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 80'inci maddesi hükmü cari olur. Anılan maddenin 4958 sayılı Kanun (Bkz. 6.8.2003 t.li ve 25191 s.lı RG) ile değişik dördüncü fıkrasına göre, Kurumun süresi içinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsilinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanununun 51 inci maddesi hariç, diğer maddeleri uygulanır. Kurum, anılan Kanunun uygulanmasında Maliye Bakanlığı, diğer kamu kurum ve kuruluşları ve mercilere verilen yetkileri kullanır. Ancak; Kurumun prim ve diğer alacakları süresi içinde ve tam olarak ödenmezse, ödenmeyen kısmı sürenin bittiği tarihte % 10 oranında artırılır. Bulunan bu tutara, ödeme süresinin bittiği tarihten başlamak üzere borç ödeninceye kadar, her ay için ayrı ayrı Hazine Müsteşarlığınca açıklanacak Türk Lirası cinsinden iskontolu ihraç edilen Devlet iç borçlanma senetlerinin aylık ortalama faizi, bileşik bazda uygulanarak gecikme zammı hesaplanır. Ödemenin yapıldığı ay için ise; gecikme zammı günlük hesaplanır. Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 80'inci maddesinin altıncı fıkrasına göre, Kurum alacaklarının tahsilinde 21.7.1953 tarih ve 6183 sayılı Kanunun uygulanmasından doğacak uyuşmazlıkların çözümlenmesinde, alacaklı Sigorta Müdürlüğünün bulunduğu yer İş Mahkemesi yetkilidir. Yetkili iş mahkemesine başvurulması ise; alacakların takip ve tahsilini durdurmaz (Sos. Sig. K. 80, VII). Ayrıca, dava ve icra takibi açılmış olsa bile, prim ve diğer alacakların ödenmemiş kısmı için gecikme zammı tahsil olunur (Sos. Sig. K. 80, VIII).

Belirtelim ki; 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 130'uncu maddesinin sekizinci fıkrasına istinaden çıkarılmış olan Yönetmeliğin meslek mensuplarının sorumluluğuna ilişkin 12'inci maddesinin üçüncü fıkrasında; meslek mensubunun ortağı veya çalışmanı olduğu bir şirket adına rapor düzenlemesi halinde, düzenlenecek raporlardan doğacak cezaî ve malî sorumluluğun; raporu düzenleyen meslek mensubuna ait olacağı öngörülerek bir yerde şirket ve raporun düzenlenmesine iştirak etmeyen diğer meslek mensubu şirket ortakları korunmuştur.

3. SORUMLULUK SİGORTASININ ÖZEL SİGORTALAR İÇERİSİNDEKİ YERİ / (Bkz. Tablo 1)

Özel sigortaların değişik kriterlere nazaran muhtelif tasniflere tabi tutulması mümkündür. Meselâ; sigortalar yapılmasının *isteğe bağlı olup olmamasına göre*, «zorunlu (mecburi) sigorta» ve «ihtiyari (iradi) sigorta» olmak üzere ikiye; keza ödenecek primin değişken olup olmasına göre «sabit primli sigorta» ve «değişken primli sigorta» olmak üzere yine ikiye; kendisine karşı sigorta himayesi bahşedilen riskin doğduğu veya meydana gelmesi mümkün olan ortama göre de «kara sigortası»; «hava sigortası» ve «deniz sigortası» olmak üzere de üçe ayrılır.

Özel sigortalar hakkında yapılan ve pratik açıdan da önemli olan bir diğer tasnifte ise *sigortalanan riskin malvarlığını veya şahısvarlığını tehdit etmesi* esas alınır ve bu tasnifte «şahısvarlığı değerlerine ilişkin sigorta» ve «şahısvarlığı değerleri dışındaki değerlere (malvarlığı değerlerine) ilişkin sigorta» türleri karşımıza çıkar. Şahıs sigortası diye de anılan şahısvarlığı değerlerine ilişkin sigortada, sigortalanan risk bu sigorta türünün adından da istidlâl olunduğu üzere, sigortalının hayatı, sağlığı, vücut tamlığı gibi onun şahısvarlığına ilişkin değerleri tehdit eder.

Ticaret Kanunu'nda “**Can Sigortası**” başlığı altında düzenlenmiş olan “**Hayat Sigortası**” (TK 1321 - 1333) ve “**Kazaya Karşı Sigorta**” (TK 1334 - 1338), şahıs sigortası grubuna giren özel sigorta türleri olup, bunlarla esas itibarıyla sigortalının **şahısvarlığını** tehdit eden rizikolar sigorta himayesi altına alınır. Şahısvarlığı dışındaki değerlere ilişkin sigortada ise, sigortalanan risk sigortalının şahısvarlığını değil; malvarlığını tehdit eder.

Şahısvarlığı değerlerine ilişkin sigorta - şahısvarlığı dışındaki değerlere ilişkin sigorta ayrımının bir yerde tamamlayıcısı olan «meblâğ sigortası - zarar sigortası ayrımı»nda ise, kriter olarak *sigortacı tarafından yapılan ödemenin, uğranılan somut bir zararın karşılığı olup olmadığı* esas alınır. Sigorta sözleşmesinde öngörülen riskin gerçekleşmesi halinde, sigortalının bu yüzden uğradığı zarar hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın, doğrudan doğruya sigorta sözleşmesinde kararlaştırılan sigorta bedelinin ödendiği sigorta türlerine, «meblağ sigortası» adı verilir. Meblâğ sigortası olarak yapılan sigorta türlerinin başında, sigortalının sağlığını veya vücut tamamıyetini bozan bir kazaya uğraması (TK 1334, I) yahut ölümü veya belli bir süre yaşaması (TK 1322) hallerinde, sigortacı tarafından belli bir meblağın ödenmesinin öngörüldüğü can sigortaları gelir. Can sigortalarında sigortalanan husus, daha önce de belirttiğimiz gibi; sigortalının hayatı, vücut tamlığı veya sağlığı gibi onun şahısvarlığına ait değerlerdir. Bu değerlerin objektif bir şekilde ölçülmesi ve dolayısıyla risk gerçekleştiğinde sigorta himayesinden istifade eden kişinin ne kadar zarara uğradığının parasal olarak kesin surette tesbiti mümkün değildir. Bu yüzden, can sigortalarında risk gerçekleştiğinde uğranılan zarar hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın sigortadan istifade eden kişiye doğrudan doğruya sözleşmedeki sigorta bedelinin ödenmesi esası benimsenmiştir. Yani, meblağ sigortası olarak uygulanan can sigortalarında sigortanın bir

zenginleşme aracı teşkil edip etmediği araştırılmaz. Bu kategoriye giren özel sigorta türlerinin belki de en önemli özelliği; önemli bir kısmında halefiyet ilkesinin cari olmamasıdır. Yani, riskin gerçekleşmesi sebebiyle sigorta bedelini ödeyen sigortacı; riskin ve sigorta zararının gerçekleşmesi dolayısıyla bir sorumluluk süjesi bulunsa bile; ödeme yaptığı kişinin yerine geçerek onu ile sürebileceği tazminat taleplerini kullanamaz.

Sigorta himayesinden istifade eden kişiye; risk gerçekleştiğinde sigorta sözleşmesinde öngörülen sigorta bedelinin değil de; sigorta bedelinin sınırları içerisinde kalmak şartıyla sadece onun somut olarak uğramış olduğu zarara tekabül eden miktarın tazminat olarak ödendiği sigorta türleri ise, *zarar sigortası* diye tesmiye olunur. Zarar sigortalarında, sigortacının sigorta sözleşmesi ile üstlendiği riskin gerçekleşmesi halinde, sigortalıya ödeyeceği tazminatın miktarının, sigortalının somut olarak uğradığı zarara göre tayin edilmesi, bu sigorta türünü meblağ sigortalarından ayıran en önemli özelliğidir. Yani, zarar sigortalarında sigortalı sigorta tazminatı olarak sadece uğradığı zarara tekabül eden miktarı sigorta şirketinden talep edebilir. Ayrıca, zarar sigortalarında sigortacısından sigorta tazminatı alan kişiler; eğer sigorta zararından dolayı sorumlu tutulması mümkün olan bir sorumluluk süjesi varsa; sadece aldıkları sigorta tazminatın karşılamadığı zararları dolayısıyla bu kişilere müracaat edebilirler. Sigorta tazminatını ödeyen sigortacı ise; ödeme yaptığı nisbetle sigortalının halefi olur ve yaptığı ödeme dolayısıyla zarardan sorumlu olan kişiye dava açmak açmak ve takibe girişmek yetkisi artık sadece onun tarafından kullanılabilir.

Görüldüğü gibi, ahlaki (etik) bir yönü de bulunan sigortanın bir zenginleşme aracı olarak kullanılmamasına dair kural (Zenginleşme Yasası), zarar sigortalarında katı olarak tatbik olunur.

Zarar sigortası ile teminat altına alınan zararlar, sigortalının malvarlığının aktif kısmında azalma veya artışın engellenmesi ya da pasif kısmının artması şeklinde ortaya çıkar. Bu yüzden, zarar sigortaları sigorta zararının sigortalının malvarlığının aktif veya pasif kısmında gerçekleşmesine göre de aktif sigortası ve pasif sigortası olmak üzere ikiye ayrılır.

Aktif sigortalarının da sigorta sözleşmesinin konusunu oluşturan malvarlığının aktif kısmındaki değerler ne'ine göre, mal sigortası; alacak sigortası; malvarlığına girmesi muhtemel değerlerin sigortası (kazanç veya kâr sigortası) gibi değişik türleri mevcuttur.

Bir kimsenin malvarlığının pasif kısmındaki artışlar da, onun zarara uğraması neticesini doğurur. Bu tür zararlar karşı sigorta himayesi ise, zarar sigortalarının diğer türü olan pasif sigortası ile sağlanır. Buna göre, pasif sigortasının konusunu, sigortalının malvarlığının pasif kısmındaki artışlar teşkil eder.

Malvarlığının pasif kısmında bir artış şeklinde ortaya çıkan zararlar içerisinde sigorta hukuku tarafında himaye altına alınmış olanlar, bazı yapılması zorunlu masraflar ile borçlardır. Bu yüzden, pasif sigortalarının «zorunlu masraflara karşı sigorta» ve «borç sigortası» olmak üzere iki ana türe ayrılması mümkündür.

Pasif sigortası türlerinden borç sigortasında bir borçtan doğacak olan sorumluluk teminat altına alınır. Bu yüzden, borç sigortası, **sorumluluk sigortası** olarak da anılır.

Sorumluluk sigortaları, kendisinden doğan sorumluluğun sigortalandığı borcun, bir akit veya kanun hükmüne istinat etmesine göre de ikiye ayrılır. Görüldüğü gibi, kişiler, tarafı oldukları akitlerden doğabilecek olan sorumluluklarının da sigorta ile teminat altına alınmasını sağlayabilirler. Ancak, akitden doğabilecek bütün borçlara

ilişkin sorumluluklar sigortalanamaz. Bir akdî ilişkiden neşet eden borca ilişkin sorumluluğun sigortalanabilmesi için, onun doğumunun tesadüfî nitelikte olması gerekir. Zira, sigorta sadece tesadüfî nitelikte olan olaylar hakkında yapılabilir. Buna göre, doğumuna tesadüf nazarı ile bakılmayan sorumlulukların sigortalanması kabil değildir. Meselâ, bir taşıma sözleşmesi akdederek eşya veya yolcu taşımayı taahhüt eden kişinin taşıma sırasında meydana gelecek bir kaza sebebiyle taşınan eşyanın zayi olmasından veya hasara uğramasından; yolcuların da ölmesinden veya yaralanmasından yahut yolculara ait bagajının zayi olmasından veya hasarından dolayı akdî sorumluluğunda (TK 781 vd.; 804; 806; 1061 vd.; 1128; 1130; 2920 s.lı Türk Sivil Havacılık Kanunu K. 120 vd.) bu tesadüfliliğin mevcut olduğu açıktır. Kefalet sözleşmesinde kefilin; garanti sözleşmesinde ise garanti verenin (garantörün) sorumlulukları bakımından da sigortalanabilecek riskler bakımından aranan tesadüflilik unsurunun mevcut olduğu kabul edilebilir. Keza, sigortacının sorumluluğu bakımından da aynı durum söz konusudur. Bu yüzden, bir sigortacının yapmış olduğu sigorta sözleşmeleri ile üzerine almış olduğu riskleri bir başka sigortacıya sigorta ettirmesine; yani reasürans sigortaya (mükerrer sigorta) bir çok hukuk düzeninde müsaade edilmiştir. Görüldüğü gibi, reasürans sigorta da akdî borçların sigortalandığı bir borç sigortası türüdür.

Kanunî borçlara ilişkin sorumluluk sigortasında teminat altına alınan borçlar, bir kanun hükmüne dayanan sorumluluktan kaynaklanır. Değişik haksız fiil sorumluluğu halleri için geliştirilmiş olan sorumluluk sigortaları, akla ilk gelen kanunî borçların sigortası ile ilgili uygulamalardır. Kanunî borçların sigortalandığı sorumluluk sigortaları, sorumluluk hukukunun gelişimini de etkilemiş ve özellikle şehir hayatına geçmiş sanayi ve teknoloji toplumları bakımından

ayrı bir önemi bulunan **kusursuz (Objektif) sorumluluk** hallerinin kabulünü kolaylaştırmıştır.

Sorumluluk sigortaları; yapılmalarının isteğe bağlı olup olmadığına göre; isteğe bağlı sorumluluk sigortaları ve zorunlu sorumluluk sigortaları olmak üzere ikiye ayrılır. Kural, diğer özel sigortalar gibi sorumluluk sigortalarının da ihtiyari olmasıdır. Bugün için serbest muhasebeci; serbest muhasebeci malî müşavir ve yeminli malî müşavirlerin meslekî sorumluluk sigortası yaptırmaları onların isteğine bağlıdır.

İsteğe bağlı sorumluluk sigortalarının yapılıp yapılması; çoğu zaman sigorta himayesinden istifade edebilecek kişilerin ihtiyarında olup; kişilerin böyle bir sigortayı yaptırıp yaptırmamaları onların aldıkları eğitim ve edindikleri hayat tecrübelerine göre taayyün eden bilgi ve bilinç düzeylerine bağlıdır. Hemen belirtelim ki; bir sözleşme ilişkisinde taraflardan birinin diğer tarafı böyle bir sigortayı yaptırmaya icbar eden bir hükmün aralarındaki sözleşmede kararlaştırılmasını sağlaması yüzünden yapılması zorunlu kılınmış bir sorumluluk sigortasının yaptırılmaması; sadece sözleşme ilişkisinin tarafları arasında ileri sürülebilen akde mugayir bir davranış teşkil eder. Oysa; gerçek anlamda zorunlu sorumluluk sigortalarının yaptırılmaması; cezaî sorumluluğu da gerektiren hukuka aykırı bir davranış olarak karşımıza çıkar.

Ülkemizde uygulanan zorunlu sorumluluk sigortalarının bir kısmı doğrudan doğruya Kanun Koyucu tarafından ihdas edilmiştir. Ancak, 21.12.1959 tarihli ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu'nun yerine geçmek üzere hazırlanan ve 37'inci ve 45'inci maddelerinin birinci fıkraları uyarınca 14.6.2007 tarihli ve 26552 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmesi (m. 46, (b)) ile yerine geçmek üzere hazırlandığı *Sigorta Murakabe Kanunu*'nu mülga

kılan **3.6.2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu**'nun 13'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre Bakanlar Kurulu kamu yararı açısından gerekli gördüğü hallerde **zorunlu sigortalar** ihdas edebilir. Sigortacılık Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile mülga hale gelen Sigorta Murakabe Kanunu'nun 29'uncu maddesinin dördüncü fıkrasında da Bakanlar Kuruluna benzer bir yetki verilmişti. Ancak, bugün yürürlükte olmayan anılan fıkra hükmü uyarınca Bakanlar Kurulu kamu yararı açısından gerekli görülen hallerde sadece **zorunlu sorumluluk sigortalarını** ihdas yetkisini haizdi. Görüldüğü gibi, Sigortacılık Kanunu'nda mezkûr yetki belli bir özel sigorta türü gözetilmeksizin **bütün sigorta türlerine şamil olarak** verilmiştir. Sigortacılık Kanunu'nun 12'nci maddesinin birinci fıkrasına göre, bu Kanuna ve diğer kanunlara göre ihdas edilen zorunlu sigortaların teminat tutarları ile tarife ve talimatları Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakan tarafından tespit olunur ve Resmî Gazetede yayımlanır. Sigortacılık Kanunu'nun 13'üncü maddesinin zorunlu sigortaları yaptırmaktan kaçınanları bir yerde bu sigortaları yaptırmaya icbar etmek için sevkedilen üçüncü fıkrasına göre, *bir faaliyetin icrası ya da bir şeyin kullanılması için izin veya ruhsat vermeye veya bunları denetlemeye yetkili merciler*, yürütecekleri iş ve işlemlerde, yapılması zorunlu sigortaların geçerli teminat tutarları dâhilinde yaptırılıp yaptırılmadığını araştırmakla yükümlüdür. Aynı maddenin ikinci fıkrası uyarınca Hazine Müsteşarlığı da zorunlu sigortaya konu teşkil eden menfaat üzerinde yapacakları iş ve işlemler nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerini alarak zorunlu sigorta denetimi yapabilecekleri belirlemeye yetkilidir. Hazine Müsteşarlığınca zorunlu sigorta denetimi yapma yetkisi verilen; belki daha doğru bir ifade tarzıyla buna yetkili olduğu belirlenen kurum ve kuruluşlar ile izin veya ruhsat vermeye ve zorunlu sigortaların yaptırılıp yaptırılmadığını denetlemeye yetkili merciler, geçerli teminat tutarında sigorta yaptırılmadığını tespit edecek olurlarsa; ilgili kişile-

ri ilgilendiren işlemleri yapamazlar. Geçerli teminat alınana kadar sigortalının zorunlu sigortaya konu teşkil eden faaliyeti de yetkili merciler tarafından durdurulur (Sig. K. 13, III).

Kanun Koyucu, yaşanabilecek sıkıntıları düşünerek Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakan tarafından portföyü sınırlandırılmış veya yeni sigorta sözleşmesi akdetme yahut temdit yetkisi kaldırılmış veya ruhsatları iptal ve varlıkları bloke edilmiş şirketler hariç, ülkedeki sigorta şirketlerini de, faaliyet gösterdikleri branşlarla ilgili zorunlu sigortaları yapmakla yükümlü kılmıştır (Sig. K. 13, I; 20, II, (b); III).

Zorunlu sorumluluk sigortalarının amacı sigortalıların fiil ve davranışları veya araç ve işletmeleri yüzünden mağdur olan kişilerin fazla bir zahmet ve hukukî sorunla karşılaşmadan tazminat alacaklarına kavuşmalarıdır. Yani, zorunlu sorumluluk sigortalarında teknik olarak sigorta himayesinden istifade eden kişiler; yani sigortalılar; zahiren sanki bu sigortalardan istifade eden kişilermiş gibi gözükseler de; **zorunlu sorumluluk sigortaları ile asıl korunmak istenen kişiler**; sigortalıların zarar vermiş olduğu **mağdurlardır**. Bu yüzden, zorunlu sorumluluk sigortalarına ilişkin sözleşmelerde ve özellikle genel şartlarda, sigortacının kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran halleri (TK 1278; 1290, I; 1291, I; 1292, III; 1293, II), zarar görenlere karşı da ileri sürmesini mümkün kılan hükümlere yer verilemez.

Hal böyle olmakla birlikte, bir zorunlu sorumluluk sigortası ihdas edilirken her ne kadar mağdurların korunması amacı her zaman ikna edici bir argüman olsa da; yegâne dayanak bu olmamalı; mutlaka Sigortacılık Kanunu'nun 13'üncü maddesinin birinci fıkrasında da işaret olunan zorunlu hale getirilen sorumluluk sigortasının ihdasına

ilişkin **kamusal yararın** bulunup bulunmadığına dikkat edilmelidir. Eğer, bir sorumluluk sigortasının konusunu oluşturan sorumluluklar dolayısıyla mağdur olabilecek kişilerin sayısı azımsanmayacak kadar fazla ise veya hakkında sigorta sözleşmesi yapılacak olan kişilerin fiil ve davranışları veya araç ve işletmeleri sıklıkla veya kaçınılmaz surete üçüncü kişilerin zarara uğramasına neden olabilecek bir tehlikeyi barındırıyor ise kamusal yararın mevcut olduğu söylenebilir. Bu yüzden, zorunlu sigortaların sırf belli bir fonun tesisi amacıyla ihdas edilmemesi gerekir. Buna göre, millî servetin korunması ve toplumunun genelini ilgilendiren bir sosyal faydanın yaratılması zaruretinin bulunmadığı ahvalde zorunlu sigorta ihdası yoluna gidilmemelidir.

4. «SERBEST MUHASEBECİ», «SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİR» VE «YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİR» SIFATIYLA ÇALIŞANLARIN YAPTIRACAĞI MESLEKÎ SORUMLULUK SİGORTASININ TABİ OLDUĞU HUKUKİ ESASLAR

I. YAPILACAK SİGORTA SÖZLEŞMESİ BAKIMINDAN

A. SÖZLEŞMENİN TARAFLARI

Bütün özel sigorta türleri dolayısıyla yapılan sözleşmeler; «**sigortacı**» ile «**sigorta ettiren**» arasında akdolunur. Sigorta ettiren; başta primlerin ödenmesi; ihbarların yapılması olmak üzere; sözleşmeden doğan bütün akdî vecibeleri sigortacıya karşı yerine getirmekle mükellef olup; çoğu zaman yapılan sözleşmenin bahşettiği sigorta himayesinden de o istifade eder; yani, risk gerçekleştiğinde sigorta tazminatı ona ödenir. Bütün zarar sigortası türlerinde sigortacının sigorta tazminatını ödeyeceği; bir başka deyişle, sigorta himayesinden istifade eden kişi, «**sigortalı**» terimi ile ifade olunur. Belirtelim

ki, sigorta himayesinden istifade eden kişinin; yani sigortalının; sigorta ettirenden başka bir kişi olması da mümkündür. Meselâ, bir meslek mensubu sigorta sözleşmesini kendisi için yaptırdığı takdirde (Kendi ad ve hesabına sigorta); hem sigorta ettiren; hem de sigortalı sıfatı bu meslek mensubunun şahsında birleşir. Bu meslek mensubu, yanında istihdam ettiği veya ortağı olan meslekten kişiler için de onlar hesabına sigorta sözleşmesi yapabilir. Başkası hesabına sigorta tabir olunan bu halde; sigorta ettiren sıfatı sözleşmeyi sigortacı ile yapan kişiye; sigortalı sıfatı ise; sözleşme hesabına yapılan kişilere ait olur.

Birden ziyade meslek mensubu, mesleklerini bir ticaret şirketi; meselâ, bir limited şirket çatısı altında birleşerek de icra ediyor olabilirler. Bu takdirde; sigorta sözleşmesinin veya sözleşmelerinin sigorta ettireni, meslek mensublarının ortağı veya çalışanı olduğu ticaret şirketi de olabilir. Keza, bir meslek mensubu eğer yaptığı sözleşmede bunu kabul ettirme imkânı varsa, hizmet verdiği müşterisinin de onun için meslekî sorumluluk sigortası yaptırmasını sağlayabilir.

B. SÖZLEŞMENİN ŞEKLİ

1. Şekil Serbestisi Esası

Sigorta sözleşmesinin geçerliği, Ticaret Kanunu'nda herhangi bir şekil şartına tabi kılınmamıştır. Nitekim, bu husus Hükümet Gerekçesinde de vurgulanmıştır. Yani, sigorta sözleşmesinin kurulması için sigortacı ile sigorta ettirenin birbirine uygun karşılıklı irade beyanları kâfi olup, tarafların iradelerinin belli bir şekilde izhar edilmesi şart değildir (BK 1, I; 11). Ayrıca, özel bir hükmün bulunmaması halinde sigorta sözleşmesinin kurulmasına matûf taraf irade beyanları ve bunların bağlayıcılığı ile sonuçları da Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine tabidir (TK 1264, I).

Bununla beraber, Sigortacılık Kanunu'na baktığımızda sigorta sözleşmesinin kurulması öncesinde veya kurulması amacıyla yapılmış irade açıklamalarının izhar şekli ile bu irade açıklamalarına terettüp eden hüküm ve sonuçları tayin eden; hatta sigorta sözleşmelerinin artık **yazılı** olarak akdolanmasının zorunlu hale geldiği zehabına kapılmamıza neden olacak hükümler de sevk edilmiş olduğunu görmekteyiz. Zira, sigorta sözleşmelerinin **nasıl düzenleneceği** hususunda bazı esasların getirildiği Sigortacılık Kanunu'nun 11'inci maddesinin birinci fıkrasında **belli hususların herhangi bir yanılgıya neden olmayacak şekilde açık olarak belirtileceği** öngörülmüştür. Yine, aynı maddenin dördüncü fıkrasında **sözleşmede kapsam dışı bırakılan risklerin de açıkça belirtileceği**; beşinci fıkrasında da **sözleşmede yabancı kelimelere yer verilmeyeceği, bunlar yerine Türk Dil Kurumu tarafından belirlenen kelimelerin kullanılacağı** öngörülmüştür. Bütün bu esaslara riayet; bir yerde sözleşmenin yazılı olarak akdolanmasını da zarurî kılmaktadır. Ancak, bu esaslar, sadece **sigortacının sigorta ettirenleri aydınlatma vecibesini gereği gibi yerine getirmesini temine** matûf olup; bizleri sigorta sözleşmesinin geçerliğinin yazılı hale getirildiği sonucuna götürmemelidir.

Bazı hükümlerini aşağıda inceleyeceğimiz 28. 10.2007 tarihli ve 26684 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan ve 14'üncü maddesi hariç diğer maddeleri 1.3.2008 tarihinde yürürlüğe girecek olan *Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik* içerisinde de sigortacının ve bu arada acentasının sigorta ettireni aydınlatma vecibesini hakkında ve sözleşmenin kurulması sırasındaki irade açıklamalarının bağlayıcılığını etkileyen hükümler sevk edilmiştir.

2. Sigorta Sözleşmesini Tevsik Eden Belgeler

a) Sigorta Poliçesi ve Muvakkat İlmühaber

Ticaret Kanunu'nun 1265'inci maddesinin birinci fıkrasına göre, sigortacı, sözleşme yapıldıktan sonra sigorta sözleşmesi gereğince her iki tarafın haiz olduğu hak ve borçları gösteren ve kendisi tarafından imza edilen bir *sigorta poliçesi* veya onun yerine geçmek üzere bir *muvakkat sigorta ilmühaberini* ekleriyle beraber vermeye mecburdur.

Görüldüğü gibi, sigorta poliçesi **sigorta sözleşmesinin taraflarının hak ve borçlarını gösteren** bir belge olup; sadece sigortacının imzası ile de düzenlenebilir. Ancak, sigortacı istediği takdirde, sigorta ettiren de poliçe veya ilmühaberinin ve eklerinin bir örneğini imzalarak ona vermekle yükümlüdür (TK 1265, I).

Sigorta poliçesi veya ilmühaberinin muhtevası, Ticaret Kanunu'nun 1266'ncı maddesinin birinci fıkrası hükmü ile tayin olunmuştur. Anılan fıkra hükmüne göre poliçe ve ilmühaberinin,

- *Sigortacının ve sigorta ettirenin ve varsa sigortadan faydalanan kimsenin adı ve soyadı veya ticaret unvanını ve bunların ikametgahlarını;*
- *Sigortanın mevzuunu;*
- *Sigortacının üstüne aldığı rizikolarla bunların başlayacağı ve son bulacağı anı;*
- *Sigorta bedelini;*
- *Primin tutarı ile ödeme zamanını ve yerini;*

- Sigortacının üstüne aldığı rizikoların hakikî mahiyetlerini tamamen tayine yarayacak bütün halleri ve

-Tanzim tarihini

ihtiva etmesi gerekir.

b) Sigorta Poliçesi veya İlmühaberinin Tamamlayıcısı Olan Diğer Belgeler

aa) Sigorta Poliçesi Genel (Umumî) Şartları

Ticaret Kanunu'nun 1266'ncı maddesinin ikinci fıkrasına göre, sigorta poliçesi ayrıca *Hazine Müsteşarlığınca* tasdik edilmiş ve zahmetsizce okunabilecek bir tarzda basılmış olan **sigorta umumî şartlarını**; muvakkat sigorta ilmühaberi ise, zikri geçen umumî şartlara atfi ihtiva eder.

Benzer akdî ilişkileri kuran sözleşmelerin tabi olacağı esasları tayin etmek üzere taraflardan biri tarafından hazırlanan yeknesak kurallar şeklinde tarif edilebilecek olan **genel işlem şartları**, sigorta sözleşmelerinde **sigorta poliçesi umumî (genel) şartları** adı altında karşımıza çıkmaktadır. Ancak, özel sigortaların da belli esaslar ve denetim altında yapılmasını gerekli gören Kanun Koyucu sigorta şirketlerince hazırlanan umumî şartların, **zahmetsizce okunacak bir tarzda basılmasını** ve Hazine Müsteşarlığınca da tasdik edilmiş olmasını arayarak, onların tamamen kendi insiyatiflerine göre hareket etmelerini de engellemiştir (TK 1266, II; Sig. K 11, I).

Görüldüğü gibi, bir özel hukuk ilişkisini ortaya çıkaran sigorta sözleşmelerinde sigortacının karşısındaki diğer âkit sigorta ettireni **aydınlatma fonksiyonu** da bulunan ve bu arada **taraflar arasındaki hukukî ilişkinin tabi olacağı esasları** tayin eden sigorta poliçesi

umumî şartları bakımından son sözü söyleme yetkisi tasdik makamı olan Hazine Müsteşarlığı'na aittir. Hemen belirtelim ki; sigorta sektörünün ve bu sektörde kurulan ilişkilerin denetimsiz bırakılmasının sadece özel değil; bazı kamusal menfaatlerin de zedelenmesi sonucunu doğurabileceği gözden kaçırılmamalı ve özel sigortaların denetimi ile ilgili esasların öngörüldüğü 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ile kendisine diğer bazı görev ve yetkiler de verilmiş olan Hazine Müsteşarlığı'nın bu yetkisi; sözleşme özgürlüğüne müdahale niteliğinde bir kamusal yetki olarak görülmemelidir.

Buraya kadar yapılan izahattan da istidlâl olunacağı üzere Ticaret Kanunu'nda benimsenen usûle göre, sigorta poliçesi umumî şartları, tasdik makamı tarafından değil; ülkedeki sigorta şirketleri tarafından hazırlanacak olan bir metindir. Ancak, belirtelim ki; uzunca bir süredir tasdik makamı olan Hazine Müsteşarlığı bu işi bizzat üstlenmekte ve ülkede yeni bir sigorta türüne ilişkin tatbikatın başladığını veya başlayacağını öğrendikten sonra o türe ilişkin umumî şartları hazırlayıp Resmî Gazetenin yönetmelikler kısmında da yayınlanmasını sağlayarak yürürlüğe sokmaktadır.

Sigorta poliçesi umumî şartlarını tasdik etmek suretiyle son sözü söylemek yetkisi verilmiş olan; ama güümüzde hazırlayıcısı konumuna girmiş bulunan Hazine Müsteşarlığının; mezkûr yetkisini kullanırken bir kere hazırladığı umumî şartların ihtiyaçları karşılayan hükümleri muhtevi olmasını gözetmesi gerekir. Ancak, daha da önemlisi, kamusal yetkilerle donatılmış olan diğer idarî makamlar gibi; Hazine Müsteşarlığı da bu yetkisini hukuka uygun olarak kullanmak durumundadır (An. 125). Meselâ, Ticaret Kanunu'nun sigorta sözleşmeleri hakkında sevkettiği ve tarafları olan sigortacı ile sigorta ettiren için bağlayıcı olan emredici hükümleri (TK 1264, II, III ve IV), Hazine Müsteşarlığı için de bağlayıcıdır. Yani, Kanun Koyucunun üstünde bir makam olmayan Hazine Müsteşarlığının sigorta poliçe-

si umumî şartlarında Ticaret Kanunu'nun emredici hükümlerine mugayir hükümler koyması mümkün değildir ve sigorta poliçesi umumî şartlarında yer alan bu mahiyetteki hükümlerin dava yolu ile iptali sağlanmamış olsa dahi uygulanamayacağı kabul edilmelidir.

Burada üzerinde durulması gereken bir diğer mesele de; bir sigorta sözleşmesinin geçerli bir şekilde akdolunabilmesi için mutlaka sigorta poliçesi umumî şartlarının mevcudiyetinin şart olup olmadığıdır. Zira, sigortacılıkla ilgili bazı çevrelerde Kanun Koyucunun bir sigorta türü hakkında uygulanabilecek olan sigorta poliçesi umumî şartları hazırlanıp usulüne uygun olarak tasdik olunmadan onunla ilgili sözleşmelerin akdine cevaz vermediği mülâhazası hakimdir. Daha önceden mülga Sigorta Murakabe Kanunu'nun 28'inci maddesinin ilk iki fıkrasına dayandırılan bu mülâhazanın Sigortacılık Kanunu'nun 11'inci maddesinin birinci fıkrası dolayısıyla devam edeceğini söyleyebiliriz. Zira, anılan fıkranın ilk cümlesi uyarınca sigorta sözleşmelerinin ana muhtevası, Hazine Müsteşarlığı tarafından onaylanan ve sigorta şirketlerince aynı şekilde uygulanacak genel şartlara uygun olarak düzenlenmelidir.

Belirtelim ki; mezkûr mülâhazanın ortaya çıkardığı katı durum tatbikatta her sigorta türü için müstakil bir umumî şartname hazırlanmak yerine yapılacak sigortaya en yakın sigorta türü için hazırlanmış şartname kullanılarak bir ölçüde yumuşatılmıştır. Ancak, burada belli bir yönde görüş serdetmeden önce, Ticaret Kanunu'nun 1266'ncı maddesinin ikinci fıkrası da dikkate alınmalıdır. Zira, anılan fıkra hükmüne göre, *sigorta poliçesi umumî şartları tasdik olunmamışsa veya zahmetsizce okunabilecek bir tarzda basılmamışsa, umumî şartname hükümlerinden sigorta ettirenin zararına olanlar yerine kanun hükümleri tatbik olunur.*

Zahmetsizce okunabilecek bir şekilde basılma; genel işlem şartları hukukunun bir esasıdır. **Tasdik** ise, umumî şartların muteber bir hukukî belge haline gelebilmesi için mevcudiyeti zorunlu olan bir resmî işlemdir ve tasdik olunmayan umumî şartların yoklukla malûl olduğunu kabul etmek gerekir. Ancak, Ticaret Kanunu'nun 1266'ncı maddesinin ikinci fıkrası mucibince bu halde dahi varsa mevcut umumî şartların sigorta ettirenin lehine olan hükümleri dikkate alınır; aleyhe hükümleri yerine ise Ticaret Kanunu hükümleri uygulanır.

Umumî şartlarda; belli kişiler veya menfaatler yahut riskler dikkate alınarak alternatif düzenlemelerin yapılması müteamel değildir. Ancak, bazı sigorta türlerinde belli kişiler veya menfaatler yahut riskler dolayısıyla sigorta poliçesi umumî şartlarında öngörülen esaslardan ayrılan düzenlemelerin yapılması zarurî olabilir. Bu takdirde düzenlediği hususlarla umumî şartların tamamlayıcısı olan ve sigortacılıkla ilgili çevrelerde «kloz» diye de anılan **ek şartlar** hazırlanır.

16.03.2006 tarihli ve 26110 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiş olan **Meslekî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları** da onun C.10 maddesinde “**KLOZ**” adıyla zikrolunan ve değişik bazı meslek grupları için gerekli olduğu takdirde yürürlüğe sokulacak **EK ŞARTLARI** da muhtevi olarak uygulanabilecek bir genel düzenlemedir.

bb) Sigorta Poliçesi Genel Şartlarının Eki Olan Şartlar / Klozlar

Klozların muhtevi olduğu bu ilâve şartlar; umumî şartlarda öngörülen esaslara istisna teşkil eden hükümlerden oluşur. Umumî şartlar gibi, klozların da Hazine Müsteşarlığı tarafından tasdik olunmuş ve zahmetsiz bir şekilde okunabilecek şekilde basılmış olması gerekir (TK1266, II; Sig. K. 11, I).

Aslında, meslekî sorumluluk sigortası ile ilgili «**genel**» şartların bütün meslek türlerine şamil olacak surette tek bir düzenleme içerisinde toplanması en ideal çözüm şekli olmakla beraber; bazı meslekler dolayısıyla ortaya çıkabilecek özel ihtiyaçların karşılanması zaruretinin hasıl olabileceği düşünülerek sevkedilen C.10 maddesinin ilk fıkrasında genel şartların eki niteliğindeki klozların bu genel şartlara nazaran farklı hükümler içerebileceği öngörülmüştür. Eğer, belli bir meslek türü için ayrıca kloz hazırlanmış ve yayınlanmışsa ve bu kloz genel şartlara nazaran farklı hükümleri muhteviyse; ilgili meslek mensupları için yapılan sigortalarda genel şartlarda yer alan hükümler değil; klozda yer alan hükümler uygulanacaktır. Daha önce de belirttiğimiz gibi; serbest muhasebeci, serbest muhasebeci malî müşavir ve yeminli malî müşavirler için yapılacak meslekî sorumluluk sigortalarında Meslekî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları ile birlikte uygulanacak Kloz 3.5.2007 tarihli ve 26511 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

cc) Özel (Hususî) Şartlar

Sigorta sözleşmesinin tarafları, sigorta poliçesi umumî şartları ile onun eki olan klozda düzenlenmemiş olan bazı hususlar hakkında da bir mutabakatın sağlanmasını gerekli görebilirler. Ayrıca, tarafların sigorta poliçesi umumî şartları ile onun eki olan klozda yer alan hükümlerden ayrılan hususları aralarında kararlaştırmayı da gerekli görmesi mümkündür. Bu taktirde, sigortacı ile sigorta ettiren arasında; o sözleşme ilişkisine özgü «*hususî şartlar*» kabul edilir.

Sigorta poliçesi umumî şartları ile onun eki olan klozda sevkedilen hükümlerden ayrılan hususî şartların hem sigortacı; hem de sigorta ettirenler ile sigortalılar veya lehtar lehine kararlaştırılıp kararlaştırmayacağı hususu, halli gereken önemli meselelerden birisidir.

Teorik olarak, **sözleşme serbestisi esası** (BK. 19 vd) dikkate alınarak tarafların Ticaret Kanunu'nun emredici hükümlerine aykırı olmamak şartıyla her hususu aralarında hususî şart olarak kararlaştırabilecekleri söylenebilir. Ancak, Ticaret Kanunu'nun sigorta sözleşmelerine dair emredici olmayan (yedek / tamamlayıcı) hükümlerini tekrar eden; hatta onları sigorta ettirenler, sigortalılar ve lehtar bakımından daha lehe hale getiren umumî şartname ve kloz hükümleri mevcut olduğunda da bunun mümkün olup olmayacağı münakaşası Sigortacılık Kanunu'nun 11'inci maddesinin birinci fıkrası ile bir bakıma sona erdirilmiştir. Anılan fıkranın ilk iki cümlesine göre, sigorta sözleşmelerinin ana muhtevası, Hazine Müsteşarlığı tarafından onaylanan ve sigorta şirketlerince **aynı şekilde** uygulanacak olan umumî şartlara uygun olarak düzenlenir. Ancak, sigorta sözleşmelerinde **işin özelliğine uygun olarak** özel şartlar tesis edilebilir.

Görüldüğü gibi, Kanunda sigorta şirketlerinin lehine hususî şart kararlaştırılmaz şeklinde bir sınırlandırma getirilmemiştir. Ancak, son zamanlarda hazırlanan umumî şartlarda; onun muhtevi olduğu hükümlerin sigorta ettiren ve sigortalı aleyhine değiştirilme yolunu kapatan hükümlere yer verildiği ve bu umumî şartlara tabi sigorta sözleşmelerinde kararlaştırılan hususî şartların sigortacı lehine olamayacağı gözden kaçırılmamalıdır. Nitekim, Meselekî Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının C.10 maddesinin ikinci fıkrasına göre; **sigorta ettiren ve sigortalının aleyhine olmamak şartıyla** sözleşmenin tarafları Genel Şartlar ve varsa Klozlardaki (ek şartlardaki) hükümlere nazaran özel şartları da aralarında kararlaştırabilirler. Yani, C. 10 maddesinin ikinci fıkrası ile Meslekî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın ve varsa onun eki niteliğindeki klozların muhtevi olduğu hükümlerin taraflar arasında yapılan sözleşme ile **sigortacı lehine değiştirilmesi yolu** mutlak surette kapatılmıştır.

Sigortacılık Kanunu'nun 11'inci maddesinin birinci fıkrasının son cümlesine göre, taraflar arasında kararlaştırılan özel şartlar, sigorta sözleşmesi üzerinde ve özel şartlar başlığı altında herhangi bir yanılgıya neden olmayacak şekilde açık olarak belirtilmelidir.

dd) Bilgilendirme Formu

1.3.2008 tarihinde bir bakıma yeniden yürürlüğe girecek olan *Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik* uyarınca sigorta sözleşmelerine taraf olmak isteyen kişilere; sigortacı tarafından sözleşmenin yapılmasından önce müzakere aşamasında imza karşılığı verilmesi gereken ve yönetmelikte **bilgilendirme formu** diye zikredilen bu belge; şayet taraflar arasında sözleşme akdedilecek olursa; sigortacının mezkûr yönetmelik uyarınca yerine getirmesi gereken sigorta ettireni aydınlatma yükümlülüğünü ifa etmiş olduğunu tevsik eden bir yazılı ispat aracı olarak onun tarafından kullanılabilir.

C. SİGORTACININ VE ACENTASININ BİLGİLENDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

1. Aydınlatma Yükümlülüğünün Dayanağı

Sigortacının sigorta sözleşmeleri bakımından cari olan **azamî iyiniyet esasının** gereğini yerine getirmesi, onun sözleşme bakımından önemli olan her hususta sigorta ettireni ve varsa sözleşmeyle ilgili olan kişileri aydınlatmasını da gerektirir. Bazı sigortacıların bilerek veya meseleyi önemsemedikleri için sigorta ettirenleri aydınlatma vebibelerini tam olarak yerine getirmemelerinin tatbikatta ortaya çıkardığı sorunlar; *Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğinin* çıkarılmasını intaç etmiştir.

28.10.2007 tarihli ve 26684 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan ve 14'üncü maddesi hariç diğer maddeleri 1.3.2008 tarihinde yürürlü-

ğe girecek olan *Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik* içerisinde sigortacının ve bu arada acentasının sigorta ettireni aydınlatma vecibesi hakkında ve sözleşmenin kurulması sırasındaki irade açıklamalarının bağlayıcılığını etkileyen hükümler sevk edilmiştir. Sigortacılık Kanunu'nun 11'inci maddesinin üçüncü fıkrasına istinaden çıkarılmış bulunan bu yönetmeliğin Resmî Gazetede yayın tarihi olan 28.10.2007 günü yürürlüğe giren 14'üncü maddesi ile 28.11.2006 tarihli ve 26360 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan ve 13'üncü maddesi 1.12.2007 tarihinde; diğer maddeleri ise 1.6.2007 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik ise yürürlükten kaldırılmıştır. Son tarihli olan ve öncekini yürürlükten kaldıran yönetmeliğin muhtevi olduğu hükümler ile bir yenilik getirilmemiş; sadece önemli bir kısmı yürürlüğe girmiş ve 150 gün yürürlükte kalmış bulunan hükümlerin tekrar yürürlüğe girmesi, muhtemelen ilgili çevrelerde halâ adaptasyon sıkıntılarının devam ettiği müşahade edilerek; ancak Sigortacılık Kanunu'nun 11'inci maddesinin yürürlüğe girmiş olduğu görmezlikten gelinerek, 28.10.2007 tarihinden 1.3.2008 tarihine kadar askıya alınmıştır.

1.3.2008 tarihinde bir yerde tekrar yürürlüğe girecek olan bu Yönetmeliğin 5'inci maddesinin bazı hususların gereksiz yere tekrar edildiği üç fıkrası uyarınca, sigortacılar dürüstlük ilkeleri çerçevesinde; sözleşmenin müzakeresi, kurulması ve devamı sırasında sigorta ettirene ve talep etmişlerse sigortadan faydalanacak kişilere sigortayla ilgili teknik konularda yardımcı olmak, yapılacak veya yapılmış sigortacılık işleminin özellikleri ve sözleşmeye konu sigorta teminatı ile sigortanın işleyişi hakkında gerekli her türlü bilgiyi mümkünse yazılı olarak vermek ve sigorta ettireni yanıltıcı her türlü hâl ve davranıştan kaçınmak zorundadır (Bilgilendirme Yönetmeliği, 6, II; 9, III). Ancak, Hazine Müsteşarlığı bazı sigorta branşlarını veya riziko

türlerini ya da sigorta sözleşmelerini, bilgilendirme yükümlülüğü kapsamı dışında tutmaya yetkilidir (Bilgilendirme Yönetmeliği, 9, V).

Görüldüğü gibi, sigortacı kural olarak mezkûr yönetmelik uyarınca yerine getirmeye mecbur olduğu aydınlatma yükümlülüğünün gerektirdiği bilgilendirmeyi, **yazılı** olarak yapmalıdır. Ancak, sigorta sözleşmesinin telefon, çağrı merkezi, internet ve benzeri iletişim araçları kullanılarak **uzaktan pazarlama yöntemleriyle** akdedilmesinde olduğu gibi sözleşme taraflarının fizikî olarak karşı karşıya gelmesinin ve işin gereği olarak yazılı bilgi verilmesinin mutad olmadığı hâllerde, asgarî bir bilgi verilmiş olması şartıyla, yazılı bilgilendirme yapılmayabilir. Aydınlatma yükümlülüğünü yazılı olarak yerine getirmemiş sigortacının, asgarî bilgilendirmenin yapıldığını ispat etmesi gerekir (Bilgilendirme Yönetmeliği, 5, I).

Sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünü mevzuata ve usulüne göre ifa etmiş sayılabilmesi için sözlü veya yazılı olarak sağlanan bilgilerin eksik, yanlış veya yanıltıcı olmaması gerekir (Bilgilendirme Yönetmeliği, 9, III).

2. Sözleşmenin Kurulması Öncesinde Aydınlatma Yükümlülüğü

Sigortacı kendisine düşen aydınlatma yükümlülüğünü sözleşmenin kurulmasından önceki safhada; yani sözleşmeye ilişkin akdî görüşmeler devam ederken şekli ve muhtevi olacağı bilgiler Hazine Müsteşarlığı tarafından belirlenmiş sigortanın kapsamı, işleyişi ve tazminat ödeme kurallarına ilişkin özet bilgileri içeren **bilgilendirme formu** isimli belgenin bir suretini sigorta sözleşmesi yapmak isteyen kişilere vermek suretiyle yerine getirir (Bilgilendirme Yönetmeliği, 4, (b); 8, I ve II; 9, IV). Ayrıca, sigortacı sigorta sözleşmesi yapma-

yı düşünen kişiye talep etmişse, sözleşmeyle ilgili sigorta poliçesi umumî şartları ile rizikonun gerçekleşmesi hâlinde tazminat başvurusunda talep edilebilecek bilgi ve belgelerin yazılı olduğu listeyi de vermelidir (Bilgilendirme Yönetmeliği, 9, IV). Şayet, yapılması düşünülen sözleşme dolayısıyla verilecek formun henüz şekil ve içeriği müsteşarlıkça belirlenmemişse; **geçici bilgilendirme formları** kullanılır. Geçici bilgilendirme formlarının

- *Sigortacı ile acenteye ilişkin unvan ve iletişim bilgilerini;*
- *Akdedilecek sözleşmeye ilişkin genel uyarıları;*
- *Sözleşme ile verilen teminatları;*
- *Sigorta teminatının istisnaları ile her bir sigorta türü için teminat kapsamı dışında olup da, poliçede ayrıca belirtilmesi kaydıyla ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilecek kıymetleri, rizikoları veya sözleşmeye eklenebilecek özel hükümler ve klozlara ilişkin bilgileri;*
- *Tazminata ilişkin genel bilgiler ile tazminat ödeme kurallarını ve*
- *Şikâyet ve bilgi talepleri ile tahkim üyeliğine ilişkin bilgileri*

içericek şekilde hazırlanması gerekir (Bilgilendirme Yönetmeliği 8, II).

Bilgilendirme formunun ilgili bölümleri sigortacı tarafından gerçeğe ve mevzuata uygun şekilde doldurulmalıdır (Bilgilendirme Yönetmeliği, 9, I). En az iki nüsha düzenlenecek bilgilendirme formu, sözleşmenin kurulmasından önce sigortacı tarafından kaşelenip imzalandıktan sonra, sözleşmeye taraf olmak isteyen kişiye imza karşılığı verilir. Sigortacı formun bir nüshasını saklamak zorundadır. Sigorta ettirenden sâdır olan imza, onun sigorta sözleşmesi ve işleyi-

şi hakkında bilgi sahibi olduğu hususunda aksi ispat edilebilir bir karine teşkil eder (Bilgilendirme Yönetmeliği, 9, II).

3. Sözleşmenin Devamı Sırasındaki Aydınlatma Yükümlülüğü

Sigortacı, sözleşmeye konu sigortaya ilişkin mevzuatta meydana gelen değişiklikler başta olmak üzere; iflâs veya tasfiyesini, ilgili branşlarda yapılan ruhsat iptallerini, tüm branşlarda sözleşme yapma yetkisinin kaldırıldığını ve sigorta sözleşmesinin devamı sırasında ortaya çıkabilecek, sigorta ettiren ile sigorta sözleşmesinden yararlanacak kimselerin hak, borç ve yükümlülüklerini doğrudan etkileyebilecek nitelikteki her türlü değişiklik ve gelişmeyi, sigorta ettirene veya sözleşmeden menfaat sağlayacak kişilere, en geç **on iş günü** içinde bildirir (Bilgilendirme Yönetmeliği, 10). Bu bildirim, taahhütlü mektup, faks, telgraf, elektronik posta, güvenli elektronik imza veya Hazine Müsteşarlığınca uygun görülen benzeri araçlarla yapılır (Bilgilendirme Yönetmeliği, 11, I).

Sigortacının, çağrı merkezi veya telefon aracılığıyla yapacağı bilgilendirmeler, görüşmenin manyetik veya dijital ortamda kayıt altına alınmış olması ve bu durumun da sigortacı tarafından ispat edilmesi hâlinde, gereği gibi yerine getirilmiş sayılır (Bilgilendirme Yönetmeliği, 11, II).

Bildirimin sigortacı tarafından usulüne uygun yapılmasının mümkün olmadığının tespiti hâlinde, gerekli bildirimler, Hazine Müsteşarlığının uygun görüşü alınarak ve yine müsteşarlıkça uygun görülecek usulde basın ve yayın kuruluşları yoluyla da yapılabilir (Bilgilendirme Yönetmeliği, 11, III).

Sigortacılar ayrıca sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayanlar tarafından yazılı veya elektronik iletişim araçlarıyla kendilerine yöneltilen sigortaya ilişkin şikâyetlerle, sözleşmeye

bağlı olarak yapılacak ödemeler de dâhil olmak üzere sözleşmeye ilişkin her türlü bilgi taleplerini, başvurunun kendisine ulaşmasından itibaren **onbeş iş günü** içinde cevaplandırmak zorundadır (Bilgilendirme Yönetmeliği, 12, I).

Sigortacılar, teşkilâtları içerisinde bilgi taleplerini ve şikâyetleri cevaplandırma yükümlülüğünü gereği gibi ifa edebilmek amacıyla asgarî iki kişiden oluşan ve şikâyet ile bilgi taleplerini değerlendirip sonuçlandırmakla görevli bir şikâyet birimi kurmalıdır. Sigortacıya ulaşan tüm şikâyetlere ilişkin kayıt ve istatistikleri de tutacak olan bu birim üçer aylık dönemler itibarıyla Hazine Müsteşarlığı tarafından tespit edilecek usûl ve esaslara uygun olarak, müsteşarlığa rapor gönderir (Bilgilendirme Yönetmeliği, 12, II).

Ayrıca, sigortacı sözleşmenin devamı sırasında da talep edilmişse, sözleşmeyle ilgili sigorta poliçesi umumî şartları ile rizikonun gerçekleşmesi hâlinde tazminat başvurusunda talep edilebilecek bilgi ve belgelerin yazılı olduğu listeyi vermelidir (Bilgilendirme Yönetmeliği, 9, IV).

4. Sigorta Acentalarının Aydınlatma Yükümlülüğü

Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik ile sigortacıya tahmil olunan yükümlülükleri, kural olarak sigorta acentaları da ifaya mecburdur. Ancak, acentaların bilgi talepleri ile şikâyetlere cevap vermeleri ve bilgilendirme amaçlı internet sitesi kurmaları zorunlu değildir (Bilgilendirme Yönetmeliği, 6, I).

5. Aydınlatma Yükümlülüğünün Gereği Gibi Yerine Getirilmemesinin Müeyyidesi

Sigorta sözleşmesinin müzakeresi, kurulması ve devamı sırasında, aydınlatma yükümlülüğü gereği gibi yerine getirilmemiş veya sigor-

taç hakkında yanıltıcı bilgi verilmiş ya da bilgilendirme formu gereği gibi teslim edilmemiş yahut bilgilendirme formunda yer alan bilgiler gerçeğe aykırı şekilde düzenlenmiş ve bu hâllerden herhangi biri **sigorta ettirenin kararına etkili olmuş** ise, sigorta ettiren **sigorta sözleşmesini feshedebileceği** gibi; **bu yüzden uğradığı zararın tazminini de talep edebilir** (Bilgilendirme Yönetmeliği, 7).

Görüldüğü gibi, aydınlatma yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirilmemesinin **sigorta ettirenin kararı üzerinde menfî bir tesirinin bulunmadığı** ahvalde, sigorta ettiren mezkûr yetkileri kullanamaz. Yönetmelikte belirtilmemişse de; mezkûr yetkileri kullanmak isteyen sigorta ettirenin yükümlülüğün ihlâlinin aldığı kararları menfî surette etkilemiş olduğunu da ispat etmelidir (MK 6).

II. SİGORTA HİMAYESİ BAKIMINDAN

A. SİGORTA HİMAYESİNİN BAŞLAYACAĞI AN

Çoğu zaman; sigorta sözleşmesinin akdolanmasını müteakip sigorta poliçesi düzenlenir ve sigorta ettirene primin veya ilk taksidini ödemesi karşılığında teslim edilir. Ancak, sigortacının prim alacağı; karada ve denizde mal taşıma işlerine ait sigortalar hariç; sözleşmenin yapılması ile kendiliğinden muaccel olmaz. Sigortacının prim alacağının muaccel olabilmesi için; onun sigorta ettirene poliçeyi düzenleyip vermesi gerekir. Ticaret Kanunu'nun 1295'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına göre, taşıma sigortaları hariç bütün zarar (mal) sigortalarında primin tamamının veya ilk taksidinin, akit yapılır yapılmaz ve poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerekir ve sigortacının sorumluluğu da primin veya ilk taksitin ödendiği tarihten başlar. Buna göre, karada ve denizde mal taşıma işlerine ait sigortalar hariç; bütün zarar sigortalarında sigortacının sorumluluğu sözleşmenin akdolanması ile kendiliğinden başlamaz. Sigortacının

sorumluluğunun başlayabilmesi için; taraflar aralarında aksini kararlaştırmamışlarsa; sigorta ettirenin primin tamamını veya ilk taksidini ödemiş olması gerekir (TK 1295, II). Nitekim, bu esas Genel Şartların C.1 maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde de tasrih olunmuştur.

Bununla beraber, belirtelim ki; Kanun'da buna cevaz verildiği için sözleşmenin taraflarının sigortacının sorumluluğunun poliçe düzenlenmeden; hatta sigortacının prim alacağı ödenmeden başlayacağını kararlaştırmaları da mümkündür. Ancak, tarafların sigortacının sorumluluğunun primin ödenmesinden sonraki bir anda başlayacağını kararlaştırmaları ise mümkün değildir. Taraflar; aralarında bunu kararlaştırmış olsalar dahi; bunu öngören şart geçersiz sayılır (TK 1264, IV). Bu yönde bir hükmün sigorta poliçesi genel şartları içerisinde de öngörülmesi kabil değildir. Hal böyle olmakla birlikte, Meslekî Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının A.5 maddesinde *sigorta, poliçede başlama ve sona erme tarihleri olarak yazılan günlerde, aksi kararlaştırılmadıkça, Türkiye saati ile öğlen saat 12.00'de başlar ve öğlen saat 12.00'de sona erer* denilmektedir. Primin veya ilk taksidinin ödenmesi karşılığında sigorta poliçesinin öğleden sonra tanzim edildiği hallerde; Genel Şartların bu maddesi dolayısıyla bir hukukî sorunla karşılaşmayacağı açıktır. Ancak, belirtelim ki; sigorta poliçesinin sabah saatlerinde de düzenlenmesi mümkündür. Şayet, sigorta poliçesi sabah saatlerinde primin veya ilk taksidinin ödenmesi karşılığında düzenlenmişse; Genel Şartlarda yer alan ve poliçede de işaret olunan mezkûr esasa rağmen; sigortacının sorumluluğu saat 12.00'de değil; primin veya ilk taksidin ödendiği anda başlar ve bunun aksini öngören sözleşme ve bu arada genel şart hükümleri dikkate alınmaz.

Bir diğer önemli husus da, henüz prim veya onun ilk taksidi tahsil edilmeden sigorta poliçesinin verilmiş veya tecditnamenin gönde-

rilmiş olmasıdır. Sigortacı; henüz prim alacağını veya onun ilk taksidini tahsil etmeden; poliçeyi düzenleyip vermiş olsa bile; bununla esasen onun sorumluluğu kendiliğinden başlamaz. Ancak, prim alacağını veya onun ilk taksidini tahsil etmeden poliçeyi düzenleyip vermiş olan ve salt poliçenin verilmesi ile de sorumluluklarının başlamasını istemeyen sigortacıların; Genel Şartların C.1 maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi dolayısıyla; bunu poliçeyi yazmış olmaları gerekir.

Buna göre; prim alacağı veya onun ilk taksidi henüz ödenmemiş olsa bile, primin tamamı veya ilk taksidi ödenmeden sigortacının sorumluluğunun başlamayacağını tasrih edildiği bir şartı muhtevi olmadan verilen poliçe ile sigortacının sorumluluğu başlar.

Yukarıda işaret etmeye çalıştığımız ve meslekî sorumluluk sigortası bakımından genel şartlarla isabetli bir çözüme kavuşturulan sorun *tecditnameler* dolayısıyla da yaşanmaktadır.

«*Tecditname*», taraflar arasında kararlaştırılan sigorta süresinin dolması halinde sigortacının çoğu zaman eski poliçenin devam müddetini esas alarak düzenlediği bir belge olup; onun sona eren poliçenin numarasını taşıması halinde dahi **yeni bir sigorta sözleşmesine** ilişkin olduğu kabul edilir. Bu nev’i belgeleri sigortacılar bazen kendilerine yöneltilmiş bir talep (icap) olmamasına rağmen tek taraflı olarak düzenlerler. Bu belgenin karşı tarafa verilmesi ise, sigorta hukuku doktrininde umumiyetle yeni bir sözleşmenin yapılmasına matûf **icap** şeklinde addolunmaktadır. Şayet, mezkûr belgeyi alan kişi kendisine düşen primi veya primin ilk taksidini sigortacıya öderse, bununla hem kabul beyanında bulunmuş; hem de sigorta himayesini başlatmış olur. Ancak, meslekî sorumluluk sigortası dolayısıyla düzenlenen tecditnameler bakımından da Genel Şartların C.1. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi hükmü dikkate alınmalı ve

sigortacının sorumluluğunun henüz primin tamamının veya ilk taksidinin ödenmemesi halinde başlamayacağını tasrih edildiği bir şartı muhtevi olmadan gönderilen tecditname ile sigortacının sorumluluğunun başlayacağı kabul edilmelidir.

B. SİGORTA HİMAYESİNİN DEVAM ETTİĞİ MÜDDET

Bir sigorta sözleşmesi ile sigortacının taahhüt ettiği sigorta himayesinin sadece sözleşme süresi ile sınırlı olması esas, sorumluluk sigortalarında her zaman ihtiyaçlara uygun düşmeyebilir. Bu yüzden Meslekî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda sigorta sözleşmesinin; geçmişe de veya geleceğe de; hatta hem geçmişe, hem de geleceğe de etkili olarak akdedilmesi imkânı yaratılmıştır (**Bkz. Tablo 2**).

1. Sigorta Himayesinin Geçmişe de Etkili Olması

Kendisi için meslekî sorumluluk sigortası yaptırmış olan bir kişinin sorumluluğunu doğuran olayın vukuu ile bu olaya bağlı olan ve sigorta teminatına giren tazminat taleplerinin onun taraf olduğu sigorta sözleşmesi devam ederken ileri sürülmesi halinde; bu tazminat taleplerinin onun sigortacısı tarafından karşılanacağında şüphe yoktur. Ancak, kendisi için meslekî sorumluluk sigortası yaptırmadan önce mesleğini icra etmeye başlamış olan sigortalıların; henüz sigortalı sıfatını taşımadıkları dönemde meydana gelen olaylardan kaynaklanan tazminat talepleri ile de karşılaşmaları kabildir. Meslekî sorumluluk sigortası yaptırmaya karar veren kişilerin; bu yönde bir endişeleri mevcutsa; onların sigorta sözleşmesini Genel Şartların A.1 maddesinin (b) bendi uyarınca düzenlenmiş bir poliçenin (**claims made basis policy**) kendilerine verilmesini temin edecek surette akdolanmasını sağlayarak bu endişelerini bertaraf etmeleri mümkündür. Zira, poliçenin anılan bent uyarınca düzenlenmiş olması du-

rumunda; sigortacı sigortalıya sigorta sözleşmesi süresi içerisinde ileri sürülmesi şartıyla sigorta sözleşmesinin akdolanmasından belli bir müddet öncesinde meydana gelmiş olaylardan kaynaklanan zararlara ilişkin tazminat taleplerini de karşılar. Ancak, tarafların sigortanın geçmişe dönük olarak hangi müddetle sigorta himayesi bahşedeceğini; Genel Şartların B.1 maddesinde öngörülen **asgarî 1 yıllık** sürenin altında olmayacak surette kararlaştırmaları zorunludur. Yani, sigorta poliçesinin Genel Şartların A.1 maddesinin (b) bendi uyarınca düzenlendiği hallerde; sigortanın geçmişe etkili olarak himaye bahşedeceği sürenin 1 yıldan kısa olarak kararlaştırılması mümkün değildir.

2. Sigorta Himayesinin Geleceğe de Etkili Olması

Bir kimsenin sorumluluğunu mucip olan olayın vuku bulduğu anda her zaman o olaya bağlı zararlı sonuçlar hemen ortaya çıkmayabilir. Bir başka deyişle; o olayın zararlı sonuçlarının olayın vukuunun üzerinden belli bir süre geçtikten sonra ortaya çıkması da mümkündür. Doğaldır ki; böyle bir durumda; o kişinin neden olduğu zararlara ilişkin tazminat talepleri ile karşılaşması da bu zararlar ortaya çıkana kadar söz konusu olmayacaktır. Eğer, taraflar arasındaki sigorta sözleşmesi; Genel Şartların A.1 maddesinin (a) bendinde öngörülen himayeyi bahşeden bir sigorta poliçesinin (**occurrence basis policy**) düzenlenmesini temin edecek şekilde yapılırsa; sigortacı; sorumluluğu gerektiren zararı doğuran olayın sözleşme devam ederken meydana gelmesi şartıyla, sigorta sözleşmesi sona erdikten sonra ileri sürülen tazminat taleplerini de belli bir süreyle karşılar. Bu süre; Genel Şartların B1 maddesinde 2 yıl olarak tespit edilmişse de, serbest muhasebeciler; serbest muhasebeci malî müşavirler ve yeminli malî müşavirler için çıkarılmış Klotun I'inci maddesinin ikinci fıkrası ile 2 yıllık süre 5 yıla çıkarılmıştır. Taraflar arasındaki sözleş-

mede bu 5 yıllık süre kısaltılamaz; ancak uzatılabilir (Genel Şartlar C.10, II).

Buna göre; sigortalı meslek mensubu sigorta sözleşmesi sona erdikten sonra 5 yıl içinde kendisine ileri sürülen tazminat taleplerini; bu tazminat talebinin ilişkin olduğu zararı doğuran olayın sigorta sözleşmesinin devam ettiği süre içerisinde gerçekleşmesi şartıyla sigortacısının karşılamasını isteyebilir. Görüldüğü gibi; taraflar arasındaki sigorta sözleşmesi; A.1 maddesinin (a) bendinde öngörülen himayeyi bahşeden bir sigorta poliçesinin (occurance basis policy) düzenlenmesini temin edecek şekilde yapılırsa; sigortalı sigorta sözleşmesi sona erdikten sonra 5 yıl içinde kendisine ileri sürülen tazminat taleplerini; bu tazminat talebinin ilişkin olduğu zararı doğuran olayın sigorta sözleşmesinin devam ettiği süre içerisinde gerçekleşmesi şartıyla tazminat talebini öğrendiği andan itibaren 2 yıllık zamanasını süresi (TK 1268; Genel Şartlar, C.9) içerisinde sigortacısının karşılamasını isteyebilir. Yani; sigortacıya sigorta sözleşmesi sona erdikten sonra azamî 7 yıl içerisinde müracaat etmek teorik olarak mümkündür. Ama, bu ihtimalin; yani bir yerde (5 yıl + 2 yıl) şeklinde ifade edebileceğimiz formülünün gerçekleşebilmesi için; sigortalıya sigorta tazminatı talebinin ilk 5 yıllık sürenin en geç son gününde ileri sürülmüş olması gerekir.

3. Sigorta Himayesinin Hem Geçmişe Hem de Geleceğe Etkili Olması

Sigortalı olmadan önce meslekî faaliyetini icra etmeye başlamış olan kişiler için azamî sigorta himayesinin “claims basis policy” ile “occurance basis policy” uygulamasını birleştiren poliçeler ile olacağı açıktır. Genel Şartların A.1 maddesi ile taraflara bu imkân da verilmiştir. Poliçenin bu şekilde düzenlendiği hallerde de; geçmişe yönelik koruma bakımından asgarî 1 yıl ve geleceğe yönelik koruma bakımından da asgarî 5 yıl şartı yine geçerlidir.

C. SİGORTA HİMAYESİNİN KAPSAMI

1. Genel Olarak

Bir sigorta sözleşmesi akdedilirken Kanun Koyucu buna cevaz vermişse; taraflar sigortacının bazı risklerden veya hakkında teminat verilen bir risk olsa bile bu riskin neden olduğu bazı zararlardan kısmen veya tamamen sorumlu olmayacağını kararlaştırmaları mümkündür. Meselâ, sigortacının sigorta ettirenin veya sigortalının yahut bunların fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin bazı kusurlu davranışlarından kaynaklanan zararlardan sorumlu olmayacağı (**Kusur İstisnası**) kararlaştırılabilir (TK 1278). Keza; Ticaret Kanunu'nun 1281'inci maddesinin birinci fıkrası mucibince kural sigortacının harb ve isyan dışındaki bütün rizikolardan kaynaklanan zararlardan sorumlu olması ise de; taraflar aynı maddenin ikinci fıkrasından istifade suretiyle sigortacının diğer bazı risklerden kaynaklanan zararlardan da kısmen veya hiç sorumlu olmayacağını (**Risk İstisnası**) kararlaştırabilirler. Taraflar, sigortacının sigorta kapsamına giren zararların bir kısmını da karşılamayacağını (**Zarar İstisnası / Muafiyet / Zarara Bizzat Sigortalının Katlanması**) kararlaştırabilirler. Bu son halde, sigorta himayesi dışında bırakılan zararın başka sigortalılara sigorta ettirilmesi de yasaklanmışsa, **meccurî örtüsüzlük** denilen hal söz konusu olur ve bu uygulamaya sigortalının sigortaya güvenerek dikkatsiz ve tedbirsiz davranışlarda bulunmasını önlemek için başvurulur.

Sigortacının sorumluluğunu azaltan veya kaldıran sınırlandırmalara, Ticaret Kanunu'nda aksinin kararlaştırılmasına müsaade edilen hususlar bakımından mutlak bir istisna olarak öngörmemek şartıyla, Genel Şartlar veya onun eki niteliğindeki Klotz içerisinde de yer verilmesi mümkündür. Nitekim, Genel Şartların A.4.1; A.4.2 ve A.4.3 maddeleri ile serbest muhasebeci, serbest muhasebeci malî müşavir

ve yeminli malî müşavirler için yayınlanmış Klozun muhtevi olduğu tüm maddeler bu mahiyette; yani sigortacının sorumluluğunu bazı risk veya kusurlu davranışlar yahut zararlar bakımından mutlak surette veya aksi kararlaştırılmadıkça sınırlandıran hükümleri muhtevidir. Ancak; sözleşmenin taraflarının dilerlerse; aralarındaki sözleşmede bu sınırlandırmaların aksinin kararlaştırılmasına müsaade edilenlerinin bir kısmının; hatta tamamının cari olmayacağını kabul etmeleri mümkündür.

Belirtelim ki; Genel Şartların eki mahiyetindeki Klozun da genel şartlardaki sınırlandırmaları kaldıran hükümleri muhtevi olmadığı ahvalde; bu sınırlandırmaların bazılarının cari olmasını istemeyen sigorta ettirenlerin mutlaka sigortacıyla yapılan görüşmede bunu temin edecek şekilde poliçenin düzenlenmesini sağlamaları zorunludur. Zira; aksi takdirde, Sigortacının sorumluluğu Genel Şartlar ve Klozda öngörülen sınırlandırmalar dikkate alınarak tayin edilir.

Görüldüğü gibi, meslekî sorumluluk sigortası bakımından değişik meslek grupları bakımından yayınlanmış klozların Genel Şartlar'daki bazı istisnaları kaldırması mümkündür. Meselâ, hekimler için çıkarılan Klozda manevî tazminat talepleri sigorta bedelinin % 50'si ile sınırlı kalmak şartıyla teminat kapsamına alınmıştır. Ancak, 3568 sayılı Kanun hükümleri dairesinde mesleklerini icra eden meslek mensupları hakkında yayınlanan Kloz'da bu mahiyette bir hükme yer verilmemiştir. Hatta, Kloz'da 3568 sayılı Kanun hükümleri dairesinde mesleklerini icra eden meslek mensupları hakkında Genel Şartlara nazaran lehe getirilen yegâne düzenleme; Genel Şartların B.1 maddesindeki 2 yıllık sürenin 5 yıla çıkarılması ile mahdut olup diğer hükümleri Genel Şartlara ilâveten sigorta himayesini daraltan yeni sınırlandırmaları getirmektedir. Bu yüzden, meslekî sorumluluk sigortası yaptıracak serbest muhasebeci, serbest muhasebeci malî müşavir ve yeminli malî müşavirlerin; eğer önemsiyorlarsa, arzu et-

tikleri sigorta himayesine kavuşabilmeleri için hem Genel Şartlar'da; hem de onlar hakkında uygulanacak Kloz'da öngörülen ve aksinin kararlaştırılmasına müsaade edilen muhtelif kusur; zarar ve riziko istisnalarını (**nisbî istisnalar**) bertaraf eden «**özel şartların**» yapılan sözleşmede kararlaştırılmasını temin etmeleri gerekir.

2. Mutlak Surette Teminat Kapsamı Dışında Bırakılmış Olan Haller / Mutlak İstisnalar

a) Meslekî Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarında Öngörülen Mutlak İstisnalar

aa) Sigortalının Poliçede Belirtilen Meslekî Faaliyetlerine Dahil Olmayan Bir Faaliyetinden Doğan Zararlara İlişkin Tazminat Talepleri (Genel Şartlar A. 3. (a))

Meslekî sorumluluk sigortası, sigortalının sadece mesleğinin icabı olan faaliyetlerinden doğan zararlara ilişkin tazminat talepleri için sigorta himayesi bahşeder (Genel Şartlar. A1; A3 (a); Kloz I). Sigortalının hangi faaliyetlerinin onun mesleğinin icabı faaliyetlerden olduğu hususunda yaşanabilecek tereddütlerin ve ihtilâfların bertaraf edilmesini teminen ise; hem Genel Şartların A1 maddesinde; hem de Klozun I'inci maddesinde, poliçede sigortalının mesleğinin sadece ismen değil; onun hangi faaliyetlerinin bu mesleğin icrası dolayısıyla yapılmış sayılacağını ortaya koyacak surette tespiti aranmıştır.

Serbest muhasebeci; serbest muhasebeci malî müşavir ve yeminli müşavir sıfatıyla mesleklerini icra eden kişilerin yaptıracakları meslekî sorumluluk sigortaları bakımından; sigortalı konumundaki kişinin meslekî faaliyetinin sınırları çizilirken öncelikle 3568 sayılı Kanun'un 2 ve 12'inci maddeleri dairesinde gereken tesbiti yapmak gerekir. Bunun dışında; mezkûr kişiler için en üst meslekî örgütlenme olan **TÜRMOB**'nin ve bu mesleği icra eden kişiler ile ilgili ola-

rak meselâ **Maliye Bakanlığı; Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu; Sermaye Piyasası Kurulu** gibi düzenleyici işlem yapabileme yetkisini haiz diğer kurum ve kuruluşların almış ve ilân etmiş olduğu meslekle ilgili kural ve esaslar da gözetilmelidir.

bb) Sigorta Ettirenin veya Sigortalının Kastından Kaynaklanan Zararlara İlişkin Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.3, (b))

Kasıt, en ağır kusur halidir. Kastın söz konusu olduğu hallerde; fail fiilinin neticesini bilir ve bu neticeyi gerçekleştirmek için o fiili ika eder. Ticaret Kanunu'nun 1278'inci maddesi gereğince; sigortacı sigorta ettirenin veya sigortalının kasten verdikleri zararlardan hiçbir şekilde sorumlu olmaz ve bunun aksinin kararlaştırılması da mümkün değildir. Genel Şartların A.3 maddesinin (b) bendinde; Ticaret Kanunu'nda öngörülen mezkûr esas tarafların buna vakıf olmalarını temin için sigorta ettirenin kastî davranışlarının etkisi zikredilmeksizin; yani bir bakıma eksik şekilde tekrarlanmıştır. Ancak belirtelim ki; yine Ticaret Kanunu'nun 1278'inci maddesi mucibince; taraflar arasındaki sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa; sigortacı sigorta ettirenin ve sigortalının kasıt dışındaki diğer kusurlu davranışlarından; meselâ onun ihmalden veya tedbirsizliğinden yahut dikkatsizliğinden kaynaklanan zararları tazmin eder. Kanun Koyucu, sigortalının sadece sigorta ettirenin veya sigortadan faydalanan kimsenin (sigortalının) **kastından** da sorumlu olacağını kararlaştıramayacağını öngörmüştür (TK 1264, III). Sigortacı, sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa, sigorta ettirenin veya sigortalının müstahdemler, ifa yardımcıları veya aile bireyleri gibi fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin **kasıt da dahil olmak üzere** bütün kusurlu davranışlarından kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdür (TK 1278). Burada sigorta ettirenin ve / veya sigortalının bir tüzel kişi olması halinde hangi kusurlu davranışların tüzel kişiye izafe edileceği meselesi üzerinde de durulmasında fayda vardır.

Gerçek kişiler dışında hak ve borçlara sahip olan varlıkların ikinci türünü oluşturan tüzel kişilerin de muhtelif kusurlu davranışlar nedeniyle sorumluluğu söz konusu olabilir. Ancak, sigorta ettirenin ve / veya sigortalının bir tüzel kişi; meselâ bir ticaret şirketi olması halinde bu tüzel kişinin sorumluluğunu gerektiren bütün kusurlu davranışlar, 1278'inci madde anlamında sigortalının ve / veya sigorta ettirenin şahsî kusuru olarak karşımıza çıkmaz. Burada; kusurlu davranışı ika eden kişi veya kişilerin **organ** vasfını taşıyıp taşımadığına bakılarak mezkûr mesele çözüme kavuşturulmalıdır. Şayet, kusurlu davranışı ika eden veya edenler; bu tüzel kişinin organı konumunda ise; Medenî Kanunu'nun 50'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ika edilen kusurlu davranış; tüzel kişinin kusuru sayılmalıdır. Buna karşılık; kusurlu davranışı ika eden kişi; müstahdem (BK 55) veya muavin şahıs (ifa yardımcısı) veya organ sıfatını haiz olmayan mümessil konumunda ise; ika edilen kusurlu davranış sigorta ettirenin ve / veya sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kusuru olarak kabul edilmelidir.

cc) Şuuru Etkileyen Maddelerin Tesiri Altındayken Sebep Olunan Zararlara İlişkin Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.3, (c))

Bir kimsenin mesleğini icra ederken; şuurunu etkileyecek maddeleri alması ve bu maddelerin etkisindeyken mesleğini icra etmeye kalkışması kusurlu bir davranış biçimidir. Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi; Ticaret Kanunu'nun 1278'inci maddesi mucibince sözleşmede sigortacının sigorta ettiren ile sigortalının ve bunların fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin bazı kusurlu davranışlarından sorumlu olmayacağıın kararlaştırılması mümkündür. Ancak, Genel Şartlarda; kasıt olarak nitelendirilmesi mümkün olmamasına rağmen mezkûr kusur bakımından da mutlak bir istisna getirilmiş ve sigortacının hem sigortalının; hem de istihdam ettiği kişilerin alkol, uyuşturucu ya da narkotik maddelerin tesiri altındayken neden oldukları zararlara iliş-

kin tazminat taleplerini karşılamayacağı hükme bağlanmıştır. Hal böyle olmakla birlikte belirtelim ki; Kanun Koyucunun verdiği bir imkânı (TK 1278) Genel Şartları tasdike yetkili olan makamın geri alması kabil olmadığından; pekala tarafların Genel Şartların A.3 maddesinin (c) bendi hilâfına sözleşme yapmaları; meselâ sadece belli miktarın üzerinde alkol alınmışken verilen zararların karşılanmayacağını kararlaştırmaları teorik olarak mümkündür.

b) Kızda Öngörülen Mutlak İstisna / Ticarî veya Endüstriyel Sırların Saklanmamasından veya Kötüye Kullanılmasından Kaynaklanan Tazminat Talepleri

Kızun II'inci maddesine göre, Genel Şartların yukarıda getirdiği mutlak istisnalara temas ettiğimiz A.3. maddesinde yer alan düzenlemeler saklı kalmak kaydıyla, ticarî veya endüstriyel sırların saklanmaması veya kötüye kullanılması sonucu meydana gelebilecek zararlar teminat dışındadır.

3. Sözleşme İle Aksî Kararlaştırılmamışsa Teminat Kapsamı Dışında Olan Haller / Nisbî İstisnalar

a) Meslekî Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarında Öngörülen Nisbî İstisnalar

aa) Yurt Dışında İcra Olunan Meslekî Faaliyet Dolayısıyla İleri Sürülen Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.2)

Meslekî sorumluluk sigortası yaptırarak belli bir mesleği icra eden kişiler bakımından söz konusu olabilecek hukukî sorumluluk halleri dolayısıyla teminat verecek olan sigortacıların; Türk Hukuku dışında başka devletlerin hukukunu da dikkate alarak risk hesabı yapmaları bazen imkânsız veya çok zor olabilir. Zira, aynı hukuk sistemine mensup olsalar bile; her devletin hukuku diğer devletlerin hu-

kukuna nazaran bazı farklılıklar arzeder. Öte yandan; sigortacının sigortalıya karşı hukukunu çok iyi bilmediği bir yabancı devlet ülkesinde açılan davayı veya girişilen takibi izlemesi; gerektiğinde ona iştirak etmesi bazen coğrafi uzaklık yüzünden de çok kolay olmayabilir. Bu yüzden Genel Şartların A.2 maddesinde sigortacıların vereceği teminatın sigortalının Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yürüttüğü meslekî faaliyetler ile sınırlandırılması cihetine gidilmiştir. Ancak, gerekiyorsa; sigortacının Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında da mesleğini icra eden bir kişi için teminat vereceğinin taraflar arasındaki sözleşmede kararlaştırılması kabildir. Tabii; böyle bir sözleşme şartının hüküm ifade edebilmesi için, mesleğin icra edildiği devletin hukukunun da buna cevaz vermesi gerekir. Zira; biz de olduğu gibi o devletin hukukunda da; o devlet ülkesinde mukim olan kişilerin sigortalarını o devlet ülkesinde sigortacılıkla uğraşan sigortacılara yaptırmalarını zarurî kılan bir imtiyaz (Sig. K. 15, I) mevcut olabilir.

Sigortacılık Kanunu'nun 15'inci maddesinin birinci fıkrasına göre, Türkiye'de yerleşik gerçek veya tüzel kişiler, Türkiye'deki sigortalanabilir menfaatlerini, münhasıran Türkiye'de faaliyette bulunan ruhsatlı sigorta şirketlerine ve Türkiye'de yaptırmak zorundadırlar. Ancak,

- *İhracat ve ithalat konusu olan mallar için nakliyat sigortaları,*
- *Uçak, helikopter ve gemilerin; dış kredi ile satın alındığı takdirde borcu ödeninceye kadar; yurtdışından finansal kiralama yoluyla getirilmesi halinde ise, finansal kiralama sözleşme süresi ile sınırlı olmak üzere yaptırılacak tekne sigortaları,*
- *Gemilerin işletilmesinden doğan sorumluluk sigortaları,*
- *Hayat sigortaları,*

- *Kişilerin Türkiye haricinde iken yurt dışında kaldıkları süre için yaptıracakları ferdi kaza, hastalık, sağlık ve motorlu taşıt sigortaları,*

yurt dışında da yapılabilir (Sig. K. 15, II, (a-d)). Sigortacılık Kanunu'nun 15'inci maddesinin üçüncü fıkrası ile bakanlar kuruluna, gerektiği taktirde yurt dışında yaptırılacak sigortaların kapsamını genişletme yetkisi verilmiştir. Bakanlar kurulu ise 24.12.2007 tarihli ve 2007/13028 sayılı Kararı ile anılan fıkra hükmünde kendisine verilen bu yetkiyi **sorumluluk sigortaları** bakımından bir yerde Hazine Müsteşarlığına devretmiştir. Zira, Bakanlar Kurulunun 3.1.2008 tarihli Resmî Gazetede yayınlanan mezkûr Kararında Hazine Müsteşarlığı tarafından belirlenecek sorumluluk sigortalarının yurt dışında yaptırılacağı öngörülmüştür. Hazine Müsteşarlığı, mezkûr yetkisini kullanırken, belirlediği sorumluluk sigortası türlerine meslekî sorumluluk sigortasını da ilave edecek olursa, sigorta himayesi ile mesleğini icra etmeyi arzu eden serbest muhasebeci, serbest muhasebeci malî müşavir ve yeminli malî müşavirlerin yabancı sigorta şirketleri nezdinde de kendilerini sigorta ettirebilme imkânına kavuşacakları açıktır.

bb) Türkiye Cumhuriyeti Mahkemeleri Dışında Bir Mahkemede Açılan Tazminat Davaları ve Tahkim Yolu ile Görülen Tazminat Talepleri (Genel Şartlar A.4.1, (b)).

Yabancı bir devletin ülkesinde görülecek davalar bakımından söz konusu olabilecek zorluklara yukarıda Genel Şartların A.2 maddesi dolayısıyla işaret etmiştik.

Genel şartların bir yerde A.2 maddesini ikmal etmek üzere sevk edilen A.4.1 maddesinin (b) bendi gereğince de; eğer taraflar arasındaki sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa; sigortacı yabancı bir devlet

mahkemesinde açılan tazminat davalarında hükmolunan tazminatlardan da sorumlu olmaz. Bent hükmünde aksine bir sarahat olmadığı için yabancı devlet mahkemesi; yetkili hukuk olarak Türk Hukukunu uygulasa bile durum değişmez.

Yabancı devlet mahkemelerinde görülen davalar bakımından söz konusu olan güçlükler; bir ölçüde tahkim davalarında da ortaya çıkabilir. Muhtemelen; bu mülâhazanın ışığı altında aynı bentte sigortacının tahkim yoluyla görülen davalarda hükmolunan tazminatlardan da sorumlu olmayacağı tasrih edilmiştir. Ancak; hem yerli tahkim de; hem de milletlerarası tahkim de; verilen kararların bir şekilde Türk Yargısının da denetiminden geçtiği dikkate alınarak; genel şartlarda bu nisbî istisnanın en azından yerli tahkim bakımından mutlak surette; tahkim yeri Türkiye olan ve Türk Hukukunun uygulandığı milletlerarası tahkim bakımından ise bu ihtimale mahsus bertaraf edilmesi düşünülebilirdi.

cc) Bilgi ve Belgelerin Kaybından ve Kötüye Kullanılmasından Doğan Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.1 (a))

Genel Şartların A.4.1 maddesinin (a) bendi gereğince; eğer taraflar arasındaki sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa; sigortacı hangi ortamda ve ne surette saklanırsa saklansın; sigortalının bakım; gözetim ve denetimi altındaki bilgi ve belgelerin kaybından veya kötüye kullanılmış olmasından doğan zararlara ilişkin tazminat taleplerinden sorumlu değildir. Bu yüzden, hizmet verdiği kişilere ait muhtelif defter ve belgeleri muhafaza eden meslek mensuplarının; bu defter ve belgelerin zayi olmasından dolayı doğabilecek sorumlulukları için de sigorta himayesini arzu ediyorlarsa; bu istisnayı bertaraf eden özel şartın sözleşmeye konulmasını temin etmeleri şarttır.

dd) Haksız Rekabet Fiiline Dayandırılan Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.1 (c))

Haksız rekabet; bir özel haksız fiil türüdür. Hukukumuzda; hem Borçlar Kanunu'nun 48'inci maddesinde; hem de Ticaret Kanunu'nun 56 vd.ki maddelerinde düzenlenmiştir. Ancak, belirtelim ki; Ticaret Kanunu'nun haksız rekabet hakkındaki hükümleri sadece tacirler arasındaki haksız rekabet hallerinde uygulanmaz. Zira, Ticaret Kanunu'nun 56'ncı maddesinde haksız rekabet *aldatıcı hareket veya sair suretlerle iktisadî rekabetin her türlü suiistimalidir* şeklinde tarif edilmiştir. Bu yüzden; birbirine nazaran rakip konumunda olan kişiler tacir olmasalar bile; bunlardan biri aralarındaki iktisadî rekabeti suiistimal eden davranışlarda bulunursa; Ticaret Kanunu'nun haksız rekabete dair hükümleri kabil-i tatbik hale gelir.

Haksız rekabet fiilinin işlendiği hallerde; hem hukuk; hem de bazen hukuk davaları ile birlikte ceza davaları açılabilir. Haksız rekabet halinde açılacak olan hukuk davaları; tespit; men; eski hale iade ve tazminat davalarıdır. Genel Şartların A.4.1 maddesinin (c) bendi gereğince; eğer taraflar arasındaki sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa; sigortacı haksız rekabet fiilinin işlenmiş olmasından doğan zararlara ilişkin tazminat taleplerine ilişkin ödemelerden sorumlu değildir.

ee) Fikrî ve Sinaî Mülkiyetin Konusunu Oluşturan Hakların İhlâlin-den Kaynaklanan Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.2, (a))

Genel Şartların A.4.2. maddesinin (a) bendi gereğince; taraflar arasındaki sözleşmede aksi kararlaştırılmış olmadıkça; sigortacı patent; telif hakkı ile ticaret ünvanı, marka ve benzerî fikrî mülkiyet hak ihlallerinden doğan tazminat taleplerinden sorumlu değildir. Belirtelim ki, bent hükmünde örnek kabilinden sayılan haklara tecavüz; ço-

ğu zaman haksız rekabet vasfını haiz bir fiil olarak ortaya çıkar. Ancak, mezkûr haklar müseccel olmaları şartıyla bu konuda sevk edilmiş hususî hükümler dairesinde de korunabilen haklardır. Ama, belirtelim ki; bunlar müseccel olmadıkları veya tescile bağlı korumanın mahdut olduğu ahvalde; haksız rekabet hükümleri dairesinde de korunan haklardır. Bu yüzden Genel Şartların A.4.1 maddesinin (c) bendi ile A.4.2 maddesinin (a) bentlerinin; birbirini ikmal eden hükümleri muhtevi olduğunu kabul etmek gerekir.

ff) Anne, Baba, Kardeş, Eş ve Çocuklara Karşı Sorumluluktan Doğan Davalarda Talep Olunan Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.2, (b))

Sigortalı meslek mensubu; meslekî faaliyetlerini icra ederken ailesinden birisine veya arasında hısımlık bağı olan veya olmayan yakın çevresinden kişilere de zarar verebilir. Ancak, sigortacının sigortalının yakın ilişki içerisinde bulunduğu kişilerce ileri sürülen tazminat taleplerini de karşılayacak olmasının bazı suiistimallerin yaşanmasına neden olması; yapılan sözleşmelerde bazı kişilerin ileri süreceği tazminat taleplerinin sigortacının sorumluluğu dışına çıkarılması yönünde bir tatbikatı da yaratmıştır. Nitekim, bu mülâhazanın ışığı altında böyle bir sınırlandırmaya Genel Şartların A.4.2 maddesinin (b) bendinde de yer verildiğini görüyoruz. Ancak, Genel Şartlarda bu amaçla sevk edilmiş olan hükmün, gayet sigortalı lehine olacak şekilde kaleme alınmış olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü, bentte sigortacının sadece belli aile bireyleri (Anne, baba, kardeş, eş ve çocuklar) tarafından ileri sürülen tazminat taleplerinden sorumlu olmayacağı öngörülmüştür. Kaldı ki; dilenirse sözleşmeyle sigortacının sigortalının bu aile bireylerinin ileri sürdüğü tazminat taleplerinden de sorumlu olacağını kararlaştırılması mümkündür.

Bununla beraber, yukarıda işaret ettiğimiz suiistimallerin yaşanabileceği kişiler, sadece sigortalının annesi, babası, kardeşleri, eşi ve çocukları ile mahdut değildir. Sigortalının yakın ilişki içinde bulunduğu diğer aile bireyleri veya onun iş ortaklığı yaptığı yahut istihdam ettiği kişilerin ileri süreceği talepler bakımından da benzer sorunların yaşanması mümkündür. Genel Şartların C.10 maddesinin ikinci fıkrası dolayısıyla artık bu saydığımız kişilerin ileri sürdüğü tazminat talepleri bakımından da sigortacı lehine istisna getiren bir özel şartın kararlaştırılması mümkün olmadığından; böyle bir kişinin sigortalıdan tazminat talebinde bulunması halinde sigortacının yapabileceği tek şey varsa suiistimalin varlığını ve sigortalının gerçekte tazminat ödemesini gerektiren bir zararın olmadığını ispat ederek sorumluluktan kurtulmaktır.

gg) Çevre Kirliliğinden Doğan Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.2, (c))

Çevre kirliliğinden doğan zararların kalıcı ve kapsamlı etkisi; bu zararlara sebep olan kişiler bakımından kusursuz sorumluluk hallerinin kabulünü intaç etmiştir. Ayrıca; çevre kirliliğinin neden olduğu zararlar; çoğu zaman büyük miktarda tazminatların ödenmesini de gerektirir. Bu hususlar dikkate alınarak; Genel Şartların A.4.2 maddesinin (c) bendinde sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça sigortacının sigortalının mesleğini icra ederken neden olduğu çevre kirliliği sebebiyle doğrudan doğruya veya dolaylı olarak doğan sorumluluğunun gerektirdiği tazminat taleplerinden sorumlu olmayacağı öngörülmüştür. Ancak, mesleklerinin özelliği dolayısıyla mezkûr istisnanın 3568 sayılı Kanun hükümleri dairesinde mesleğini icra eden serbest muhasebeciler; serbest muhasebeci yeminli malî müşavirler ve yeminli malî müşavirler bakımından dikkate alınma ihtimalinin neredeyse bulunmadığı söyleyebiliriz.

hh) Bazı Zehirli veya Radyoaktif yahut Tehlikeli Maddelerin Sebep Olduğu Zararlardan Doğan Sorumluluk Sebebiyle İleri Sürülen Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.2, (d))

Sigortacı, sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça Genel Şartların A.4.2 maddesinin (d) bendinde sayılan kimyevi maddelerin kullanımından doğrudan doğruya ve dolaylı olarak kaynaklanan zararlara ilişkin tazminat taleplerini de karşılamaz. Genel Şartların A.4.2 maddesinin (d) bendinde sayılan kimyevi maddeler zehirli veya tehlikeli yahut radyoaktif özellikleri olan maddeler olup; bunların kullanılmaları ve bulundurulmaları özel bir ihtimamı gerektirir. Bu maddelerin bir kısmının kendine özgü yerin dışına çıkması bazen çevre kirliliğine de neden olur. Bir kısmı ise, çevreyi kirletmeseler bile onlarla yakından temas eden kişileri tehdit eden ve yaralanmalara veya kalıcı hastalıklara; hatta ölüme neden olabilen tehlikeli maddelerdir. Bu nev'i maddeler dolayısıyla her sigortacının sigorta himayesi vermeyi tercih etmeyebileceği dikkate alınarak; Genel Şartların anılan bendinde sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça sigortacının bu maddelerin neden olduğu zararlara ilişkin tazminat taleplerinden sorumlu olmayacağı hükme bağlanmıştır. Ancak, mesleklerinin özelliği dolayısıyla bu istisnanın da 3568 sayılı Kanun hükümleri dairesinde mesleğini icra eden serbest muhasebeciler; serbest muhasebeci yeminli malî müşavirler ve yeminli malî müşavirler bakımından dikkate alınma ihtimali pek bulunmamaktadır.

u) Sigortalının Hukukî Sorumluluğunun Kanunda Tayin Edilene Nazaran Ağırlaştırılmış Olduğu Akdî Sorumluluk Hallerinden Doğan Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.2, (e))

Bir akdin taraflarının sözleşme serbestisi sınırları (BK 19 vd.) içerisinde; yani, şahsiyet haklarına; kamu düzenine; emredici hükümlere ve genel ahlâka aykırı olmamak şartıyla aralarındaki akdî ilişki-

den doğabilecek olan sorumluluğun şartlarını ve kapsamını kanunda öngörülene nazaran daha ağır veya hafif hale getirebilirler. Ancak, Genel Şartların A.4.2 maddesinin (e) bendi uyarınca; sözleşmede aksi kararlaştırılmış olmadıkça; sigortacı sigortalının hukukî sorumluluğunun kanunda tayin edilene nazaran ağırlaştırılmış olduğu akdî sorumluluk hallerinden doğan tazminat taleplerini karşılamaz.

ii) Manevî Zararlara İlişkin Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.2, (f))

Bir çok hukuk sisteminde olduğu gibi; Türk Hukukunda da belli şartlar dairesinde manevî tazminat talebinde bulunmak mümkündür. Ancak, mağdura manevî tazminat olarak ödenen para; onun parasal bir zararını karşılamaya matûf olmayıp; sadece bu paranın mağdurun duyduğu acı, elem ve ızdırabı telâfi edeceği düşünülür. Bir çok halde; mağdura ödenen paranın; onun gerçek zararını karşılayıp karşılamadığını tespit etmek de imkânsızdır. Ayrıca; her ne kadar Kanun'da bazı kriterler sevk edilmişse de; yargısal değerlendirmelerde en fazla sübjektiflik; kaçınılmaz olarak manevî tazminat taleplerinde yaşanır.

Görüldüğü gibi; bir kere manevî tazminat talepleri bakımından risk hesabı yapmak çok kolay değildir. Ayrıca; manevî tazminat taleplerini de karşılayan bir sorumluluk sigortasının; haksız zenginleşmeleri ortaya çıkarması da mümkündür. Tüm bunlar dikkate alınarak her sigortacının manevî tazminat talepleri için sigorta himayesi vermeyi tercih etmeyeceği düşünülmüş ve Genel Şartların A.4.2 maddesinin (f) bendinde sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça sigortacının manevî tazminat taleplerinden sorumlu olmayacağı hükme bağlanmıştır.

jj) Para Cezası ve Ceza yahut Cezaî Şart (Medenî Ceza) Olarak Yapılan Ödemeler (Genel Şartlar, A.4.3, (a))

Ticaret Kanunu'nun 1277'ci maddesine göre, sigortadan faydalanan veya sigorta ettiren kimsenin kanunla yasak edilmiş ve ahlâka (adaba) aykırı olan fiilinden doğabilecek bir zarara karşı sigorta yapılmaz. Ancak, belirtmeliyiz ki; Ticaret Kanunu'nun anılan maddesi mucibince sigorta ettirenin veya sigortalının hangi fiillerinden doğan zararların sigorta ettirilemeyeceğinin özellikle **sorumluluk sigortaları** bakımından açıklığa kavuşturulmasında fayda vardır. Zira, hukuka aykırı bir fiilden doğan sorumluluğun sigortalandığı sorumluluk sigortalarında sigortalının Kanun Koyucunun müsaade etmediği ve hakkında maddî bir müeyyide öngördüğü bir fiilinden doğan zarar dolayısıyla ödemek zorunda kalacağı tazminatın sigortacı tarafından karşılanması söz konusudur.

ATABEK, Ticaret Kanunu'nun 1277'inci maddesine tekabül eden Eski Ticaret Kanunu'nun 941'inci maddesi dolayısıyla yaptığı iza-hatta, «*kanunla yasak edilmiş (kanunen memnu) fiil*» ibaresine atfedilecek anlamın tesbitinde kriter olarak fiilin **suç** olup olmamasının esas alınabileceğini belirtmektedir. Aksine bir hüküm bulunmadıkça suç vasfını haiz olmayan bütün fiillerden doğan sorumluluğun sigortalılabileceğini belirten Yazar; aynı zamanda suç teşkil eden fiiller bakımından ise, ceza hukukundaki «*cürüm*» ve «*kabahat*» ayrımından hareketle bir sonuca varılabileceğine işaret ederek **kabahat kabailinden olan fiillerden doğan sorumluluğun da sigortalılabileceği** sonucuna varmıştır; ki bu sonuç hem mevcut sigorta tatbikatı; hem de Ticaret Kanunu'nun sigorta ettirenin ve sigortalının kastından doğan zararların sigortalınamayacağını âmir 1278'inci maddesi ile hem ahenk halindedir.

Suç teşkil eden bazı fiillerin faillerinin; bazen tek başına; bazen de hükmolunan diğer bir cezanın tamamlayıcısı olarak belli miktarda bir parayı ceza olarak ödemeleri gerekebilir. ATABEK'e göre, kabahat vasfını haiz olan fiillere aykırı davranışın müeyyidesi olsalar bile *suç teşkil eden fiillerin önlenmesine ve faillerinin ıslâhına matûf olması* sebebiyle «**para cezaları**»ndan doğan sorumluluğun sigortalıların sigortalı olmaması mümkündür. Aksinin kabulünün; para cezalarının anılan fonksiyonlarını ortadan kaldırması dışında *cezaların kişiselliği (şahsiliği) prensibini* de bertaraf eden bir uygulamayı ortaya çıkaracağı açıktır. Bununla beraber; Yazar mezkûr görüşünü idarî para cezaları bakımından yumuşatarak idarî para cezalarından doğan sorumluluğun sigortalı olabileceği sonucuna varmıştır. Ancak; idarî para cezalarının da failleri önleme ve ıslah fonksiyonunun bulunduğu dikkate alındığında; idarî para cezaları bakımından bir istisna yaratmanın çelişkili bir durumu ortaya çıkaracağı gözden kaçırılmamalıdır. Bu yüzden; türü ne olursa olsun kamusal nitelikteki bütün para cezalarından doğabilecek sorumluluğun sigortalı olmasına müsaade edilmemesi; sanki olması gereken bakımından daha uygun gibi gözükmektedir.

Hal böyle olmakla birlikte, hukukumuzda Meslekî Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının A.4.3 maddesinin (a) bendinde dilerse sigortacının hem adlî; hem de idarî para cezalarından da sorumlu olacağına kararlaştırılmasına müsaade eden bir düzenleme getirilmiştir.

Para cezasından doğan sorumluluğun sigortalı olmasına cevaz veren bir düzenleme de serbest muhasebeciler; serbest muhasebeci yeminli malî müşavirler ve yeminli malî müşavirler hakkında yayınlanan Klotun I'inci maddesinde yer almaktadır. Ancak, Klot'da yer alan düzenleme ile Genel Şartlarda yer alan düzenleme arasında önemli bir mahiyet farklılığı vardır. Zira, Genel Şartlarda herhangi bir tefriğe gidilmeksizin para cezalarından doğan sorumluluğun sigortalı

nabileceği öngörülmüştür; ki, bu yukarıda belirttiğimiz gerekçelerle mümkün olmamalıdır. Oysa, Kloz'da serbest muhasebeci; serbest muhasebeci yeminli malî müşavir ve yeminli malî müşavir sıfatıyla çalışanların «*sadece*» **müteselsil sorumluluk gereğince** ödemek zorunda kalacakları vergi suçlarına; ki, bunlar idarî suç vasfını haiz fiillerdir,- ilişkin para cezalarının sözleşmeyle kararlaştırılmışsa sigortacı tarafından karşılanmasına müsaade eden bir hüküm sevk edilmiştir.

Görüldüğü gibi, serbest muhasebeciler; serbest muhasebeci yeminli malî müşavirler ve yeminli malî müşavirler bakımından sigorta teminatı kapsamına alınan para cezalarının ödenmesini gerektiren suçların faili, sigortalı meslek mensubu değil; onun hizmet verdiği mükelleftir. Aslında, meslek mensubunun faili olmadığı bir suçun cezası olan para cezasını ödemek zorunda bırakılması T.C. Anayasasında 38'nci maddenin yedinci fıkrasında da öngörülen cezaların şahsiliği prensibi ile de pek bağdaşmamaktadır. Ancak, burada devlet malîyesinin menfaatleri ön plana çıkarılarak daha önce temas ettiğimiz Vergi Usul Kanunu'nun Mükerrer 227'nci maddesinin ikinci fıkrası ile bir yerde Anayasaya da aykırı bir şekilde mükellefe hizmet veren meslek mensuplarının da kesilen para cezalarından mükellefle beraber müteselsilen sorumlu olması esası benimsenmiştir.

Bu noktada; sorumluluk sigortaları ile kamusal nitelikte cezalandırma amacı olmayan «**medenî ceza**» niteliğindeki ödemelerin sigorta himayesi altına alınıp alınamayacağı üzerinde de durmak gerekir. Medenî ceza niteliğindeki ödemeler sorumluluk hukukunun tamamlayıcısı niteliğindeki müesseseler olarak karşımıza çıkarlar. Meselâ; «*cezaî şart*» (BK 158 I ve II) bu kategoriye dahil ödemelerdendir. Ayrıca; «*dönme cezası*» (BK 158, III); «*zamânî rücu*» (BK 156) da bu kategoriye giren ödemeler olarak karşımıza çıkabilir. Keza, hukuka aykırı bir davranışta bulunan kişileri; bu davranışları herhangi

bir zarara neden olmasa bile belli bir bedeli ödemekle yükümlü (*punitive damages / exemplary damages*) veya verdiği zarardan daha fazla bir bedeli (*double damages*); meselâ üç katını ödemeye mecbur kılan düzenlemelerin de; bu kategoriye giren ödemeleri ortaya çıkardığı kabul edilmelidir. Hatta; «*temerrüd faizi*» (BK 103) dahi bu kategoriye sokulabilecek nitelikte bir ödeme sayılabilir. Zira; para borcunu ifada geciken borçlu; alacaklı bu yüzden herhangi bir zarara uğramamış olsa dahi temerrüd faizini ödemekle yükümlüdür. Buraya kadar değişik örneklerini verdiğimiz medenî cezaların ödenmesine ilişkin yükümlülüklerin doğmasının; bunları ödemek zorunda kalan kişilerin malvarlığının pasif kısmında bir artışı ortaya çıkaracağı açıktır. Bu yüzden; malvarlığının pasif kısmındaki artışlara karşı himaye bahşeden sorumluluk sigortaları ile bu türden ödemelerin sigortalanabileceğini kabul etmek gerekir.

kk) Sigortalının İflâs Etmesinden Doğan Zararlar (Genel Şartlar, A.4.3, (b))

Sigortalı meslek mensubu aynı zamanda iflâsa tabi kişilerden de olabilir. Genel şartların A.4.3 maddesinin (b) bendine göre sözleşmede aksi kararlaştırılmış olmadıkça sigortacı sigortalının iflâsına bağlı olarak ortaya çıkabilecek zararlardan da sorumlu olmaz. Ancak, belirtelim ki; sigortacının sorumluluğunu gerektiren bir tazminat talebini sigortacının vaktinde karşılamaması yüzünden sigortalının iflâs etmesi durumunda bu istisnaya dayanılamamalıdır.

b) Kızda Öngörülen Nisbî İstisnalar

aa) Avukatlık Ücreti de Dahil Olmak Üzere Her Türli Yargılama Masrafları (Kız I, (a))

Kız'un I'inci maddesinin ilk fıkrasının (a) bendinde sevkedilen hüküm ile Genel Şartların A.4.3 maddesinin (c) bendinde öngörülen is-

tisna daha da genişletilmiştir. Zira, Genel Şartların A.4.3 maddesinin (c) bendine göre, sigortacı sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa; sigortalı aleyhine yürütülen sadece cezaî takibatın yol açtığı masrafları tazmin etmez. Görüldüğü gibi, Genel Şartların bu hükmünün mefhumu muhalifinden çıkan sonuç, cezaî takibatın değil; ama, hukukî takip masrafları sigorta teminatı kapsamına dahildir. Oysa, Klotz'da cezaî ve hukukî takibat ayrımı yapılmaksızın avukatlık ücreti de dahil olmak üzere her türlü yargılama giderlerinin sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça sigorta teminatına dahil olmadığı öngörülmüştür.

bb) Sigortalının Müteselsil Sorumluluk Gereğince Ödeyeceği SSK Primleri, Vergiler; Vergi Cezaları, Gecikme Zamları ve Gecikme Faizleri (Klotz I, (b))

Klotz'un I'inci maddesinin ilk fıkrasının (b) bendi gereğince, sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa, sigortalının müteselsil sorumluluk gereğince ödeyeceği SSK primleri, vergiler; vergi cezaları, gecikme zamları ve gecikme faizleri sigorta teminatına dahil değildir. Bu yüzden; mezkûr ödemeler için de sigorta himayesine kavuşmak isteyen meslek mensuplarının; anılan istisnayı bertaraf eden özel şartın yapılan sözleşmede yer almasını temin etmeleri zorunludur.

cc) Türk Hukukuna Dayanmayan Tazminat Talepleri (Klotz, III, nr.1)

Bu husus Klotz'un III'üncü maddesinin (1) nr.lı bendinde "Türkiye Cumhuriyeti mevzuatı dışındaki kanunlar çerçevesinde yapılabilecek tazminat talepleri" şeklinde zikrolunmuştur. Belirtelim ki; bent hükmü kaleme alınırken yeterince titiz davranıldığı söylenemez. Zira; tazminat talebi, «yapılmaz»; ileri sürülür. Ayrıca; Genel Şartların A.2 maddesi ve A.4.1 maddesinin (b) bentleri mevcut iken Klotz'da böyle bir hükme yer verilmeyebilirdi. Yani, Klotz'un bu hükmünün

genel şartların zikrettiğimiz hükümlerini bir yerde ikmal etmekten başka herhangi bir fonksiyonu yoktur.

dd) Sigortalının Fiillerinden Sorumlu Olduğu Kişilerin Kasıtlı Hareketlerinden Kaynaklanan Tazminat Talepleri (Kloz, III, Nr. 2)

Sigorta zararının sigorta ettirenin veya sigortalının yahut bunların ifa yardımcıları, müstahdemler gibi fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurlu davranışlarından neşet etmesi kabildir. Hatta çoğu zaman az veya çok mezkûr kişilerin kusuru riskin gerçekleşmesinde rol oynar. Riskin sigorta ettirenin veya sigortalının yahut bunların fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurundan kaynaklanmasına terettüp eden hüküm ve sonuçlar daha önce de belirttiğimiz gibi, Ticaret Kanunu'nun 1278'inci maddesinde öngörülmüştür. Ticaret Kanunu'nun 1278'inci maddesi gereğince; sigortacı, sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa, sigorta ettirenin veya sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin **kasıt da dahil olmak üzere** bütün kusurlu davranışlarından kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdür (TK 1278). Ancak, Klozun III'üncü maddesinin (2) nr.lı bendi ile meslekî sorumluluk sigortası yaptıracak serbest muhasebeciler, serbest muhasebeci malî müşavirler ve yeminli malî müşavirler bakımından Ticaret Kanunu'nun 1278'inci maddesindeki esas ters çevrilmiş; ve sözleşmede aksi özel şart olarak kararlaştırılmamışsa sigortacının sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kasıtlı hareketlerinden kaynaklanan zararları tazmin etmeyeceği öngörülmüştür.

ee) Kanunî Belgelerin, İlgili Mevzuatta Öngörülen Zamanlarda Tamamlanamamasından Kaynaklanan Tazminat Talepleri (Kloz, III, Nr. 3)

Serbest muhasebeci, serbest muhasebeci malî müşavir veya yeminli malî müşavir olarak mesleklerini icra eden kişilerin, meselâ bir beyannamenin düzenlenip vergi dairesine verilmesi gibi üstlendikleri işleri bazen belli bir süre içerisinde yapmaları zorunludur. Aksi takdirde; bir kere kendilerinin hizmet verdikleri kişilere karşı şahsî sorumlulukları doğabilir. Ayrıca; bu türden gecikmeler meslek mensubunun hizmet verdiği kişiyle beraber ilgili kamu tüzel kişisine karşı müteselsil sorumluluğuna da neden olabilir. Belirtelim ki; bazen belli bir süre içerisinde hazırlanması gereken belgelerin vaktinde tamamlanmaması; meslek mensubuna herhangi bir kusurun istinat edilmesi kabil olmayan bir sebepten; meselâ uzun süren bir elektrik kesintisinden veya bilgisayar ağındaki bir genel sorundan kaynaklanabilir. Ancak, Kloz'un III'üncü maddesinin (3) nr.lı bendi gereğince sebebi ne olursa olsun; vaki gecikmeler neticesinde meslek mensubunun ortaya çıkan sorumluluğunun sigortacısı tarafından karşılanabilmesi için bunun özel şart olarak taraflar arasındaki sözleşmede kararlaştırılmış olması gerekir.

ff) Yazılım veya Donanımla İlgili Her Türü Görüş veya Tavsiyeden Kaynaklanan Tazminat Talepleri (Kloz, III, Nr. 4)

Hizmet verdiği kişi için bir muhasebe sistemi kuran veya mevcut sistemin geliştirilmesini üstlenen meslek mensuplarının, anılan faaliyetlerinin neticesi olan sorumlulukları dolayısıyla da sigorta himayesine kavuşmak istiyorlarsa; mutlaka bunun özel şart olarak taraflar arasındaki sözleşmede kararlaştırılmış olması gerekir. Zira, Kloz'un III'üncü maddesinin (4) nr.lı bendinde, sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa, yazılım veya donanımla ilgili her türlü görüş ve

ya tavsiyeden kaynaklanan tazminat taleplerinin sigorta himayesi dışında kalacağı öngörülmüştür.

gg) Sigortalının Yedi Emin veya Benzeri Bir Sıfatla Yürüttüğü Faaliyetlerden Kaynaklanan Tazminat Talepleri (Kloz, III, Nr. 5)

Kloz'un III'üncü maddesinin (5) nr.lı bendi gereğince, sigortalının yedi emin veya benzeri bir sıfatla yürüttüğü faaliyetlerden kaynaklanan tazminat talepleri, sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa; sigorta himayesi dışındadır. Ancak, belirtelim ki; Genel Şartların A.4.1 maddesinin (a) bendi mevcut iken Kloz'da böyle bir hükme yer verilmeyebilirdi.

5. MESLEKÎ SORUMLULUK SİGORTASI YAPTIRACAK SERBEST MUHASEBECİ, SERBEST MUHASEBECİ MALÎ MÜŞAVİR VE YEMİNLİ MALÎ MÜŞAVİRLER İÇİN BAZI ÖNERİLER

I. SÖZLEŞME YAPILIRKEN SİGORTACINIZIN SİZE VERDİĞİ SORU LİSTESİNDE YER ALAN SORULARI EKSİKSİZ VE DOĞRU OLARAK YANITLAYINIZ

Ticaret Kanunu'nun 1290'ıncı maddesinin birinci fıkrasına göre, sigorta ettiren kimse sigortacının sözleşme yapılırken hakikî vaziyetleri bildiği takdirde **sözleşmeyi yapmamasını** veya **daha ağır şartlarla yapmasını** mucip olacak bütün hususları sigortacıya bildirmeye mecburdur. Şayet, sigorta ettiren kimse sorulduğu halde susmuş veya noksan yahut hakikate muhalif beyanlarda bulunmuş ise, hakikate vakıf olmayan sigortacı hakikati öğrenmesi tarihinden itibaren 1 ay içerisinde sözleşmeden cayabilir. Bununla beraber, 1290'ncı maddenin ikinci fıkrasına göre, sigorta ettiren sözleşmenin yapılması sırasında kendisine doldurması teklif olunan liste (sualname)'de yazılı olan sorulara gerçeğe uygun cevaplar vermişse, ihbar külfeti-

ni yerine getirmiş sayılır. Yani, sigorta ettirenin aslında sigortacı bakımından önem arzeden diğer hususlar hakkında bilgi vermemiş olmasının sonuçlarına, o değil sigortacı katlanır.

Bilinmelidir ki; hakikati öğrendikten sonra **bir ay** içerisinde cayma hakkını kullanması gereken sigortacı, Kanun'da aksine bir sarahat olmadığı için mezkûr yetkisini, **risk gerçekleştikten sonra** da kullanılarak tazminat ödeme borcundan kurtulabilir. Yine, Kanun'da aksine bir sarahat olmadığı için, risk gerçekleştikten sonra bu hakkın kullanılabilmesi için, sigorta ettiren tarafından bildirilmeyen veya yanlış bildirilen husus ile zarar arasında bir illiyet bağının bulunması da gerekmez.

Sözleşmeden cayan sigortacı, sigorta ettiren kimsenin kötü niyetinin mevcut olması halinde, sözleşmeden caymış olmasına rağmen primin tamamını da talep edebilir (TK 1290, I).

Genel Şartların C.2 maddesi büyük ölçüde Ticaret Kanunu'nun 1290'ncı maddesi esas alınarak sevk edilmişse de onunla arasında bazı farklılıklar vardır. Bunlardan ilki, ihbar külfetinin gerçek durum hakkında bilgisi olan sigortalılara da tahmil edilmiş olmasıdır. Genel Şartlarda; ayrıca isabetli olarak gerçek durumu öğrenen sigortacının sözleşmeyi ayakta tutmayı isteyebileceği düşünülerek ona prim farkını talep etme imkânı da verilmiştir. Talep edilen prim farkının 8 gün içerisinde ödenmemesi halinde sigortacı sözleşmeden caymış kabul edilir. Ancak, Genel Şartların C.2 maddesinin üçüncü fıkrasının lâfzına göre prim farkı talebinin kabul edilmemesi sebebiyle cayılmış kabul edilmenin de; bir aylık cayma süresi içerisinde gerçekleşmiş olması gerekir.

Bir önemli farklılık da; Genel Şartların C.2 maddesinin son fıkrasında karşımıza çıkmaktadır. Zira, kötü niyetli sigorta ettirenleri bir yer-

de cezalandırmak isteyen Kanun Koyucu; Ticaret Kanunu'nun 1290'ncı maddesinin birinci fıkrasında sigorta ettirenin kötü niyetinin anlaşıldığı hallerde cayan sigortacının prime de hak kazanacağını öngörmüştür. Burada hak kazanılan primin **tam prim** olduğunda şüphe yoktur. Ancak, Genel Şartlarda sigorta ettirenin kötü niyetli olup olmadığı bakımından herhangi bir tefrike gidilmeden bu halde sigortacının sadece cayma beyanında bulunulan ana kadar işlemiş olan primleri talep edebileceği öngörülmüştür; ki bu da sigortacıların aleyhine; sigorta ettirenlerin ise lehinedir.

II. GENEL ŞARTLAR VE KLOZ HÜKÜMLERİ İLE SİGORTA TEMİNATI DIŞINA ÇIKARILMIŞ OLAN HALLERİ DİKKATE ALARAK SİGORTA SÖZLEŞMESİNİ YAPINIZ

Buraya kadar yapılan izahattan da istidlâl olunacağı üzere Meslekî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları ile serbest muhasebeci, serbest muhasebeci malî müşavir ve yeminli malî müşavirler bakımından çıkarılmış Kloz'da bazı haller sigorta teminatı dışında bırakılmıştır (**Bkz. Tablo 3**). Bunların bir kısmı; mutlak surette sigorta teminatının dışında olup; özel şartlarla sigorta teminatı içerisine alınmaları da mümkün değildir. Ancak, sigorta teminatı dışına çıkarılan bazı hallerin; özel şartların kararlaştırılması suretiyle sigorta teminatı içerisine alınması mümkündür.

Meslekî sorumluluk sigortası yaptıracak serbest muhasebeci, serbest muhasebeci malî müşavir ve yeminli malî müşavirlerin yaptıkları işleri dikkate alarak sigortacının sorumluluğu kaldıran bu istisnalardan kendilerine uygun düşmeyenler için de sigortacısının teminat vermesini sağlamasında fayda vardır. Bununla beraber, mesleğin genel özellikleri dikkate alındığında özellikle,

- *Müteselsil sorumluluk gereğince ödenecek SSK primleri, vergiler; vergi cezaları, gecikme zamları ve gecikme faizleri;*
- *Bilgi ve belgelerin kaybindan ve kötüye kullanılmasından doğan tazminat talepleri;*
- *Kanunî belgelerin, ilgili mevzuatta öngörülen zamanlarda tamamlanamamasından kaynaklanan tazminat talepleri;*
- *Yazılım veya donanım ile ilgili her türlü görüş veya tavsiyeden kaynaklanan tazminat talepleri;*
- *Yedi emin veya benzeri bir sıfatla yürütülen faaliyetlerden kaynaklanan tazminat talepleri;*
- *Haksız rekabet fiiline dayandırılan tazminat talepleri;*
- *Fikrî ve sınâî mülkiyetin konusunu oluşturan hakların ihlâlin-den kaynaklanan tazminat talepleri ile*
- *Avukatlık ücreti de dahil olmak üzere her türlü yargılama masrafları*

için de sigorta teminatına sahip olunacak şekilde sigorta sözleşmesinin yapılmasının, ihtiyaçlara uygun düşen sigorta himayesine kavuşulabilmesi bakımından bir yerde zorunlu olduğu söylenebilir.

III. İŞLERİNİZİN TÜRÜNÜ VE YOĞUNLUĞUNU DİKKATE ALARAK POLİÇENİN SİZE UYGUN DÜŞEN BİR BEDELLE DÜZENLENMESİNİ İSTEYİNİZ

Tüm sigorta türlerinde, *kural olarak* sigorta poliçesinde mutlaka yer alması gereken hususlardan biri olan *sigorta bedeli* (TK 1264, IV; 1266, I, nr. (4)), rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacının öde-

yeceği **azami tazminat miktarını** ifade eder. Sigorta bedeli, sigortacıya ödenecek olan primlerin tayininde de rol oynar.

Aktif sigortalarında kararlaştırılabilecek azami sigorta bedeli, ancak sigorta edilen menfaatin değeri kadar olabilir (TK 1283). Buna karşılık, sorumluluk sigortası gibi pasif sigortalarının yapıldığı hallerde, sigortalanan hususun somut olarak tespit edilmesi bir çok halde mümkün değildir. Çünkü, malvarlığının aktif kısmındaki değerlerde olduğu gibi, pasif sigortası ile sigortalanan malvarlığının pasif kısmındaki artışlar ile sigortalı arasındaki menfaat ilişkisinin, artışın ne kadar olacağı kesin değilse, önceden objektif olarak tesbiti mümkün değildir. Ancak, belirtelim ki; sigortalının malvarlığının pasif kısmında meydana gelebilecek artışın azamî miktarının belli olduğu haller de vardır. Meselâ, sorumluluğunun miktar veya konu itibarıyla sınırlı olduğu hallerde durum böyle olup; yapılacak sorumluluk sigortasında sigorta bedeli; bu azamî sorumluluk miktarını aşmamalıdır.

Görüldüğü gibi, istisnaî bazı haller haricinde pasif sigortalarında sigorta değeri yoktur. Dolayısıyla, pasif sigortasında sigorta tazminatı hesaplanırken, çoğu zaman sadece sigorta bedeli ile sigorta zararı dikkate alınır. Bir pasif sigortasında sigorta değerinin olmamasının en önemli sonucu ise, yapılan sigorta bakımından aşkın sigorta (TK 1283), eksik sigorta (TK 1288) ve birden çok sigorta (TK 1285-1286) hükümlerinin uygulanamayacak olmasıdır.

Buna göre, zorunlu sorumluluk sigortalarında karşımıza çıkan aşgarî hadde dahil düzenlemeleri bir kenara bırakacak olursak; sorumluluk sigortası yapılırken sigorta bedeli serbestçe tayin edilebilir. Sigorta sözleşmesi devam ederken sigortacının sigorta bedelinin altında bir tazminat ödemesi de; eksik sigortayı ortaya çıkarmaz. Ama, unutulmamalıdır ki; yapılan ödeme nisbetinde sigorta bedeli azalır

ve eksilen kısım sonradan tamamlanmamışsa; sonraki tazminat ödemeleri, ancak kalan bedelle sınırlı olarak karşılanabilir.

Görüştüğünüz ve sözleşme yapmaya karar verdiğiniz sigortacı; sizin arzu ettiğiniz bedelin altında bir bedelle sigorta sözleşmesi yapabileceğini belirtmiş ve bu bedeli iş hacminize göre yeterli bulmuyorsanız; başka sigortacılarla yapacağınız ilâve sözleşmeler ile arzu ettiğiniz bedeli temin edebilirsiniz. Bu taktirde, yaptırdığımız sigorta sözleşmelerini; size verilen poliçelerde bu yönde bir hüküm yoksa, sözleşme yaptığımız sigortacılara risk gerçekleşene kadar bildirmeniz gerekmez. Ancak, risk gerçekleştiğinde; gerçekleşen risk ile yaptığımız diğer sigorta sözleşmelerini her bir sigortacıya riskin gerçekleştiğini öğrendiğiniz tarihten itibaren 5 gün içinde ihbar etmeniz zarurîdir (TK 1292, I ve II). Anılan süre içinde bu ihbarın kasten yerine getirilmemesi durumunda, sigortadan doğan haklar kaybedilir. Kasıt dışındaki diğer kusur hallerinde ise, kusurun ağırlığına göre, tazminattan indirim yapılır (TK 1292, III).

IV. SİGORTA HİMAYESİNİN SÖZLEŞMEYE GÖRE ÖDEMENİZ GEREKEN PRİMİN TAMAMINI VEYA PRİMİN TAKSİTLER HALİNDE ÖDENMESİ KARARLAŞTIRILMIŞSA EN AZINDAN İLK TAKSİDİNİ ÖDEMEDEN BAŞLAMAYACAĞINI UNUTMAYINIZ

Daha önce de belirttiğimiz gibi, sigortacının sorumluluğunun başlayabilmesi için; taraflar aralarında aksini kararlaştırmamışlarsa; sigorta ettirenin primin tamamını veya ilk taksidini ödemiş olması gerekir (TK 1295, II). Nitekim, bu esas Genel Şartların C.1 maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde de tasrih olunmuştur. Eğer, sigortacınızın verdiği veya gönderdiği poliçede primin ödenmemesi halinde sigorta himayesinin başlamayacağı yazıyorsa, sigorta hima-

yesini başlatabilmek için sigortacının prim alacağını ödemeniz zorunludur.

Primin taksitler halinde ödenmesinin kararlaştırıldığı hallerde; sigorta himayesini başlatmak için ilk primi ödemeniz kâfidir. Sonraki taksitleri aksatacak olursanız; sigortacınız prim ödeme borcunda temerrüde düşmenize dayanarak sözleşmeyi feshedene kadar (BK 101 vd.), sigorta himayesi devam eder. Bu yüzden, mütemerrid sigorta ettirenlerin, ödemede geciktikleri primleri, sigortacıları sözleşmeyi feshetmeden ödemelerinde fayda vardır.

V. SİGORTA SÖZLEŞMESİ DEVAM EDERKEN MEYDANA GELEN VE SİGORTACINIZIN BİLMESİ GEREKEN HUSUSLARI SEKİZ GÜNLÜK İHBAR SÜRESİ İÇİNDE BİLDİRİNİZ

Sözleşmenin yapıldığı anda mevcut olsaydı sigortacının sigorta sözleşmesini yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını mucip olacak surette bir riziko ağırlaşmasının sonradan meydana gelmesi; sigortacıların asla arzu etmeyecekleri bir gelişmedir. Ancak, sigorta sözleşmesi devam ederken sözleşmenin yapıldığı ana nazaran rizikonun gerçekleşmesi ihtimalini arttıran gelişmeler olabilir. Bu gelişmeler, sigorta ettirenin veya sigortalının fiil ve tesiri ile ortaya çıkabileceği gibi; onların iradesi dışında da ortaya çıkmış olabilir. Bir başka deyişle, rizikonun sözleşme ilişkisi devam ederken gerçekleşme ihtimalinin artması sigorta ettirenden ve/veya sigortalıdan kaynaklanması (Sübjektif Riziko Ağırlaşması) mümkün olduğu gibi; bu durum tamamen haricî sebeplerden de zuhur edebilir. Sigorta sözleşmelerinde tarafların mutlak surette azamî iyiniyeti göstererek hareket etmelerini arayan görüş ve temenniler dikkate alındığında; rizikoyu ağırlaştıran bütün gelişmelerin sigortacıya bildirilmesinin gerektiği sonucuna varılabilir. Belki, bu yöndeki bir düzenleme; ol-

ması gereken açısından da daha uygun düşen bir düzenleme olurdu. Ancak, hem Kanun'da hem de Genel Şartlarda sadece **sübjektif riziko ağırlaşmaları** şeklinde tabir olunan gelişmelerin; bir başka deyişle sigorta ettirenin veya sigortalının fiil ve tesiri ile ortaya çıkanlarının sigortacıya bildirilmesi aranmıştır.

Genel Şartların Kanun Koyucunun Ticaret Kanunu'nun gerçek anlamda mal sigortaları hakkında sübjektif riziko ağırlaşmaları için sevkettiği 1291'inci maddesi esas alınarak ve onun sorumluluk sigortalarına uyarlanması suretiyle kaleme alınan C.3 maddesinde kandan farklı olarak ihbar külfeti sigorta ettiren dışında sigortalıya da tahmil olunmuştur. Kanun'da sarahat olmamakla beraber, sigortacının sözleşmeyi feshetmek yerine riziko ağırlaşmasına uygun surette sigorta priminin arttırılmasını istemesinin de mümkün olduğunun kabul edildiği dikkate alınarak Genel Şartlarda sigortacının bu imkânı da haiz olduğu sarahaten öngörülmüştür. Ancak, primlerin riziko ağırlaşmasına uygun olarak arttırılmasını isteyen sigortacının, bu talebini de mezkûr süre (8 gün) içerisinde bildirmesi gerekir. Maddenin ikinci fıkrasının son cümlesine göre, sigorta ettirenin 8 gün içerisinde prim artışını kabul edip etmediğini bildirmemesi; sözleşmeyi münfesihtir.

Sigortacı, sigorta ettiren veya sigortalı ihbar etmeden değişikliği öğrenirse, öğrenme tarihinden itibaren yine sekiz gün içerisinde fesih hakkını kullanmalıdır (TK 1291, II). Sigortacı, ihbar veya diğer bir surette öğrenmesi tarihinden itibaren **sekiz gün** içerisinde fesih hakkını kullanmazsa veya sigorta primini tahsil etmek gibi sigorta sözleşmesinin hükümlerini meydana getirmesinin devamına razı olduğunu gösteren bir davranışta bulunursa, sözleşmeyi feshetme hakkı düşer (TK 1291, II; III; Genel Şartlar, C.3, V).

Riziko ağırlaşması sebebiyle sözleşme feshedilmiş veya münfesiş sayılmışsa; feshin hüküm ifade ettiği tarihten sonraki günlere ait primlerin ödenmesi gerekmez; ödenmişse de iade edilmesi gerekir (Genel Şartlar, C.3, VI).

Genel Şartların C.3 maddesinin son fıkrası, sigortacının fesih hakkını kullanabileceği riziko ağırlaşmasını öğrenmeden veya öğrenmiş olmasına rağmen henüz bu hakkını kullanamadan veya kullandığı fesih hakkı henüz hüküm ifade etmeden rizikonun gerçekleşmesi halinde; sigorta tazminatının ne surette ödeneceğini düzenlemektedir. Fıkra hükmünde benimsenen çözüm; «**tazminatın**», **fiilen ödenen prim ile riziko artışının ödenmesini gerektireceği prim arasındaki orana göre** ödenmesidir. Bununla beraber belirtelim ki; Yargıtay 11'inci Hukuk Dairesi 26.11.1981 tarihli ve E..4590; K. 5040 sayılı Kararında, sigortalıların lehine olacak şekilde bu hakkın risk gerçekleşikten sonra kullanılamayacağına hükmetmiştir.

VI. HENÜZ YAPTIĞINIZ SÖZLEŞMENİN SÜRESİ DOLMADAN MESLEĞİNİZİ BIRAKIRSANIZ BUNU SİGORTACINIZA EN KISA ZAMANDA BİLDİRİNİZ

Sigorta sözleşmesi yapıldıktan sonra sigorta himayesi bahşedilen risk ve risklerin gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalkması; taraflar arasındaki sözleşmenin kendiliğinden sona ermesini mucip olur. Zira, böyle bir durumda tarafların sözleşmenin devam etmesinde hiç bir hukukî yararı kalmaz. Meslekî sorumluluk sigortası yaptırmış bir sigortalının meslekî faaliyetine son vermesinin de; bu sigorta bakımından rizikonun gerçekleşme ihtimalini ortadan kaldıracağı açıktır. Nitekim Genel Şartların C.6 maddesinde de bu husus dikkate alınmış ve sigortalının meslekî faaliyetine son vermesinin; sigorta sözleşmesini sona erdireceği öngörülmüştür.

Ticaret Kanunu'nun 1280'inci maddesine göre, *sigortacının sorumluluğu başlamazdan önce sigorta ettiren veya sigortadan faydalanan kimsenin fiil ve tesiri olmaksızın rizikonun gerçekleşmesine imkân kalmazsa sigortacı prime hak kazanamaz*. Yani, sigorta sözleşmesi akdolunduktan sonra riskin gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalkmasının sigortacının prim alacağı bakımından hangi hukukî sonucu doğuracağı, bu durumun hem **ne zaman ortaya çıktığına**; hem de **sigorta ettirenin veya sigortalının fiil ve tesiri ile ortaya çıkmış olup olmamasına** göre değişir.

Eğer, sigortacının sorumluluğu başladıktan sonra riskin gerçekleşme ihtimali ortadan kalkmışsa, sebebi ne olursa olsun sigortacı prim alacağını talep edebilir. Buna karşılık, riskin gerçekleşme ihtimali henüz sigortacının sorumluluğu başlamadan önce ortadan kalkmışsa, bu taktirde mezkûr durumun sigorta ettirenin veya sigortalının fiil ve tesiri ile hasıl olup olmadığına bakılır. Eğer, riskin gerçekleşme ihtimali sigorta ettirenin veya sigortalının fiil ve davranışları ile imkânsız hale gelmişse, sigortacının sorumluluğu henüz başlamamış olsa bile, o prim alacağını talep edebilir.

Bununla beraber, Ticaret Kanunu'nun mal sigortaları hakkında sevkedilmiş olan 1298'inci maddesinin ikinci fıkrasında, sigorta sözleşmesinin **kanunî sebeplerle** sona erdiği hallerde, kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça sona erme gününden sonraki zamana ait olan primlerin onu ödemiş olana geri verileceği emredici surette öngörülmüştür. Burada halli gereken en önemli mesele, sigorta sözleşmelerinin Ticaret Kanunu'nun 1280'inci maddesi mucibince sona erdiği hallerde sona erme zamanından sonraki primlerin iadesinin talep edilip edilemeyeceğidir. Ticaret Kanunu'nun 1280'inci maddesindeki sarahat karşısında Ticaret Kanunu'nun 1298'inci maddesinin ikinci fıkrasının; sigorta sözleşmesinin rizikonun gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalkması sebebiyle sona erdiği hallerde tatbik

olunmayacağını kabul etmek gerekir. Zira, aksi takdirde Kanun Koyucu 1280'inci maddede rizikonun gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalktığı ana ve bu durumun hangi sebeple ortaya çıktığına göre bir tefriğe gitmeksizin hükmünü sevkederdi. Bu yüzden, Ticaret Kanunu'nun 1280'inci maddesinin, bir kanunî sona erme sebebinin öngörülmesi için değil; sözleşmenin rizikonun gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalkması sebebiyle sona ermesinin sigortacının prim alacağına olan etkisini düzenlemek için sevk edildiği kabul edilmelidir.

Hal böyle olmakla birlikte Genel Şartların C.6 maddesinde; sigortacının sorumluluğunun başlamış olup olmadığına dair bir tefriğe gitmeksizin sigortalının meslekî faaliyetine son vermesi sebebiyle sözleşmenin sona ermesi durumunda; Ticaret Kanunu'nun 1298'inci maddesinin ikinci fıkrasından mülhem şekilde sona erme gününden sonraki günlere ait primlerin ödenmesinin gerekmeyeceği; ödenmişse de; iadesinin gerektiği yönünde bir hüküm sevk edilmiştir.

Genel Şartların Ticaret Kanunu'nun 1280'inci maddesinden sigorta ettiren lehine ayrılan bir düzenleme getiren C. 6 maddesi, sadece sigortacının sorumluluğunun başlamasından sonra sigortalının mesleğini bırakması bakımından meseleyi düzenlemektedir. Şayet, sigortalı sigortacının sorumluluğu başlamadan önce mesleğini bırakacak olursa; aslında rizikonun gerçekleşmesi ihtimalinin ortadan kalkması sigortalıdan kaynaklanıyor olsa da; yine Genel Şartların bu maddesinin ışığı altında Ticaret Kanunu'nun 1280'inci maddesinin sigorta ettiren lehine bertaraf edildiğini dikkate alarak sigortacıya hiç prim ödenmesinin gerekmeyeceği kabul edilmelidir.

Bu arada, rizikonun gerçekleşme ihtimali, diğer bir sebep yüzünden de imkânsız hale gelebilir. Ancak, rizikonun gerçekleşme ihtimalinin diğer bir sebep yüzünden imkânsız hale gelmesi durumunda Ge-

nel Şartların C. 6 maddesinin mi; yoksa Ticaret Kanunu'nun 1280'inci maddesinin mi uygulanacağı açık değildir. Muhtemelen, Genel Şartların C. 6 maddesi daha geniş bir ifade tarzıyla kaleme alınmış olsaydı; burada işaret etmeye çalıştığımız tatbikatta yaşanabilecek tereddütlerin önüne geçilmesi sağlanabilirdi.

VII. SİGORTA TEMİNATI İÇİNDE OLAN RİSK GERÇEKLEŞTİĞİNDE DURUMU SİGORTACINIZA BEŞ GÜN İÇERİSİNDE BİLDİRİNİZ

Sorumluluk sigortalarında riziko; sigortalının bazen sigorta kapsamına giren tazminat talebiyle karşılaşması halinde; bazen de sigorta kapsamına giren tazminat talebini yerine getirmesiyle gerçekleşir. Sorumluluk sigortaları da dahil olmak üzere; bütün sigorta türlerinde rizikonun gerçekleştiğinin sigortalı tarafından öğrenildiği an bir çok açıdan önemlidir. Bir kere; daha önce de belirttiğimiz gibi, rizikonun gerçekleştiğini öğrenen sigorta ettirene, öğrenme tarihinden itibaren bunu 5 gün içerisinde sigortacıya ihbar etme külfeti tahmil olunmuştur (TK 1292, I). Bu külfet Genel Şartların B.2 maddesinin (a) bendinde doktrindeki görüşlerin de ışığı altında isabetli olarak sigorta ettiren dışında sigortalıya da tahmil olunmuştur.

Sigortalının rizikonun gerçekleştiğini öğrendiği an; sigortacının sigorta tazminatını ödeme borcunun muacceliyeti bakımından da önemlidir. Zira, kaza sigorta mahiyetindeki sorumluluk sigortaları dışındaki sorumluluk sigortaları da dahil olmak üzere bütün zarar sigortalarında; sigortacının sigorta tazminatını ödeme borcu; sigortalının rizikonun gerçekleştiğini ihbar külfetinin doğduğu; yani onun rizikonun gerçekleştiğini öğrendiği anda muaccel olur (TK 1299, I; 1336, II; 1441, I).

Kanun Koyucu sorumluluk sigortalarında ihbar külfetinin doğduğu anı ise; bu sigortanın muhtelif türlerine göre, farklı surette tespit etmiştir:

Sigortacının **sadece sigortalının ödeyeceği tazminatı karşılamayı taahhüt ettiği** sorumluluk sigortalarında sigortalının riskin gerçekleştiğini ihbar külfeti, tazminat ödemeyi gerektiren veya gerektirecek **mahkeme kararının kesinleştiğinin öğrenilmesi tarihinde** doğar (TK 1292, I). Bununla beraber, sigortacının sadece sigortalının ödeyeceği tazminatı karşılamayı taahhüt ettiği sorumluluk sigortalarında, **ödeme mahkeme kararı olmaksızın veya davanın neticesi beklenmeksizin yapılmışsa**, sigortalının riskin gerçekleştiğini ihbar külfeti, **ödeme anında** doğar (TK 1292, I).

Sigortacının sigortalıya ödeyeceği tazminatın karşılanmasıyla birlikte veya münferiden **hukukî yardımda bulunmayı da taahhüt ettiği** sorumluluk sigortalarında ise sigortalının riskin gerçekleştiğini ihbar külfeti onun **tebligat üzerine davayı öğrendiği tarihte** doğar (TK 1292, I).

Genel Şartların B1 maddesinde ise Ticaret Kanununun sigorta ettirene ve / veya sigortalıya düşen rizikonun gerçekleştiğini ihbar külfetinin doğacağı ve sigortacının sigorta tazminatını ödeme borcunun muaccel olacağı anın tesbiti bakımından 1292'nci maddede öngörülen sistem gözardı edilerek hem Ticaret Kanunu'ndaki düzenlemeyle çelişen; hem de rizikonun ihbarı külfetinin ortaya çıkacağı ve sigortacının sigorta tazminatını ödeme borcunun da muaccel olacağı anın tesbiti bakımından bazı güçlükleri kaçınılmaz olarak beraberinde getirecek bir hükme yer verilmiştir. Bu durum; maddenin aslında birbirinin tamamlayıcısı olan (a) ve (c) bentleri arasındaki irtibatın koparılmasından kaynaklanmıştır.

Genel Şartların revizyonuna ilişkin ilk çalışma yapıldığı kadar; maddenin (a) ve (c) bentlerinin birbirinin tamamlayıcısı olan hükümler olarak dikkate alınması ve Ticaret Kanunu'nun 1292'nci maddesinin birinci fıkrası hükmü dairesinde yorumlanması şimdilik en azından tek uygun çözüm gibi gözükmektedir.

Rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbar külfetinin müddetinde yerine getirilmemiş olmasının müeyyidesi de Genel Şartlarda öngörülmemiştir; ki, bu önemli bir eksiklik olup Genel Şartların sigorta ettirenler ile sigortalıları aydınlatma ve bilgilendirme fonksiyonu ile bağdaşmamaktadır. Bu hususu düzenleyen hüküm Ticaret Kanunu'nun 1292'nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer almaktadır. Daha önce de temas ettiğimiz anılan fıkra hükmüne göre, rizikonun gerçekleştiği, **kasten** müddetinde ihbar edilmezse, sigortadan doğan haklar kaybedilir. Buna karşılık; müddetinde ihbar etmeme; kasıt dışındaki kusurdan kaynaklanmışsa; kusurun ağırlığına göre sigortacının ödemekle yükümlü olduğu bedel indirilebilir. İhbar külfetinin müddetinde yerine getirilmemesinde sigorta ettirenin ve/veya sigortalının herhangi bir kusuru yoksa; bu durumun sigortalının sözleşmeden doğan hakları üzerinde herhangi bir tesiri olmaz.

VIII. SİGORTA ZARARININ TAYİN VE TESPİT EDİLMESİ İÇİN GEREKEN BİLGİ VE BELGELERİ EN KISA SÜRE İÇERİSİNDE SİGORTACINIZA VERİNİZ

Genel Şartların B.2 maddesinin (c) bendine göre, sigorta ettiren ve sigortalı; sigortacının talebi üzerine, olayın ve zararın nedeni ile hangi hâl ve şartlar altında gerçekleştiğini ve sonuçlarını, tazminat yükümlülüğünü ve miktarını tesbite elverişli ve rücu hakkının kullanılmasında yararlı elde edilmesi mümkün bilgi ve belgeleri gecikmeksizin ona vermeye mecburdur. Bu bilgi ve belgelerin verilmesi; bir

kere aşağıda ayrıca ele alacağımız **koruma tedbirlerini alma yükümlülüğü** içerisinde mtala edilebilir. Ancak, bu bilgi ve belgelerin verilmesi; sigortacının Genel Şartların B.4 maddesinde düzenlenen **halefiyet hakkını** kullanması için de gerekli olabilir.

IX. SİGORTA TEMİNATI KAPSAMINA GİREN BİR ÖDEMEYİ MAHKEME KARARI OLMADAN YAPMAK İSTİYORSANIZ ÖNCE BUNU SİGORTACINIZA BİLDİRİP ONUN MUVAFAKATINI ALINIZ

Genel Şartların hem B.1 maddesinin (a) bendinde; hem de B. 2 maddesinin (d) bendinde; sigortacı tarafından karşılanacak olan ödemelerin; onun yazılı muvafakatı olmadan yapılamayacağı öngörülmüştür. Ayrıca, Genel Şartların B. 2 maddesinin (d) bendine göre; sigortacının yazılı muvafakatı olmadan sigortalıların sorumluluklarını ve buna ilişkin talepleri kabul etmelerine veya ödeme taahhüdünde bulunmalarına da müsaade edilmemiştir. Sigortalıya tahmil olunmuş bu vecibelerin amacı dikkate alındığında; bunların da **koruma tedbirlerini alma yükümlülüğü** içerisinde mtala edilip değerlendirilmesi mümkündür.

X. SİGORTA ZARARINI NLEMENE VEYA AZALTMAYA YARAYACAK BAZI TEDBİRLERİN ALINMASI MÜMKÜNSE GEREKEN TEDBİRLERİ ALMAYA GAYRET EDİNİZ

Ticaret Kanunu'nun 1293'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre, sigorta ettiren kimse **zararı**

- *nemeye*
- *Azaltmaya* ve
- *Hafifletmeye*

yarayacak tedbirleri almakla yükümlüdür.

Belirtelim ki; anılan fıkra hükmü, **risk gerçekleştikten** veya **artık gerçekleşeceğinin kesinleşmesinden** sonrası için bir yükümlülük getirmektedir. Ticaret Kanunu'nun 1293'üncü maddesinde mezkûr yükümlülüğün ihlâl edilmesinin müeyyidesi ise aynı maddenin ikinci fıkrasında Ticaret Kanunu'nun 1292'nci maddesinin üçüncü fıkrasına atıf yapılarak öngörülmüştür. Buna göre, sigorta zararını önlemeye, azaltmaya veya hafifletmeye ilişkin tedbirler **kasten** alınmışsa, sigortadan doğan haklar kaybedilir. Sigorta zararını önlemeye, azaltmaya veya hafifletmeye ilişkin tedbirlerin alınmaması; kasıt dışındaki kusurdan kaynaklanmışsa, kusurun ağırlığına göre sigortacının ödemekle yükümlü olduğu bedel indirilebilir. Sigorta zararını önlemeye, azaltmaya veya hafifletmeye ilişkin tedbirlerin alınmamasında ne sigorta ettirenin; ne de sigortalının **herhangi bir kusuru yoksa**, sigortadan doğan haklar aynen mevcudiyetini korur.

Koruma tedbirlerinin alınması bazı masrafları da mucip olabilir. Ticaret Kanunu'nun 1293'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre, alınan tedbirlerden doğan masraflar **bu tedbirler faydasız kalmış olsa bile** sigortacı tarafından ödenir. Ancak, sigortacının sigorta bedelini aşan masrafları ödemek zorunda olmadığının da belirtilmesinde fayda vardır.

Ticaret Kanunu'nun 1293'üncü maddesinde öngörülen yükümlülük; Genel Şartlarda doktrinadaki görüşlerin de ışığı altında isabetli olarak sigorta ettiren dışında sigortalıya da tahmil olunmuştur.

Genel Şartlar içerisinde mezkûr yükümlülük bir kere B. 2. maddesinin (b) bendinde genel bir şekilde ifade edilmiştir. Keza, aynı maddenin (c), (d) ve (e) bentlerinde sevkedilen hükümler de; bu yükümlülüğe dahil vecibeleri muhtevidir. Ancak, Genel Şartlarda mezkûr yükümlülüğün yerine getirilmemesinin müeyyidesinin de öngörülmemiş olmasının; Genel Şartların sigorta ettirenleri ve sigor-

talıları aydınlatma ve bilgilendirme fonksiyonu ile bağdaşmayan önemli bir eksiklik teşkil ettiğini belirtmekte fayda vardır.

XI. SİGORTACINIZA YAPACAĞINIZ İHBARLARI GENEL ŞARTLARIN C.5 MADDESİNE UYGUN OLARAK YAPINIZ

Genel Şartların C.5 maddesinin birinci fıkrası gereğince sigorta ettiren ile sigortalı; sözleşme, kanun ve genel şartlar dairesinde yapacağı ihtar ve ihbarlara ilişkin bildirimlerini; sigortacıya yapabileceği gibi; sigorta sözleşmesine aracılık eden acentaya da yapabilir.

Sigortacıya yapılacak olan bildirimlerin onun merkezinin bulunduğu adrese yapılması gerekir. Genel Şartlarda eksik bırakılmışsa da; sigorta şirketinin acentası sözleşmeyi şirket adına akdetmişse; bu acentaya da bildirimlerin yapılabileceğini kabul etmek gerekir.

Genel Şartların C.5 maddesinin ikinci fıkrasında sigortacının yapacağı ihtar ve ihbarların geçerli olması, bildirim **noter aracılığıyla** veya **taahhütlü mektupla** yapılmış olmasına bağlanmıştır. Ancak maddenin üçüncü fıkrasında, *elden imza karşılığı verilen mektup ile telgrafın* da **taahhütlü mektup** hükmünde olacağı öngörülmüştür. Maddenin son fıkrasında ise; karşı tarafa ulaştığı kanıtlanabilen ve elektronik imza kullanılarak elektronik ortamda yapılan bildirimlerin de geçerli olacağı öngörülmüştür. Bu son fıkrada; bildirimlerin geçerli olacağından bahsedildiğine göre; Genel Şartlarda aranan bildirim şekilleri; **ispat şekli** değil; **geçerlik şekli** olarak kabul edilmiştir.

Hal böyle olmakla birlikte, sigortacının yapacağı ihtar ve ihbarlar bakımından aranan şekil şartlarının sigorta ettirenin veya sigortalının yapacağı ihtar ve ihbarlar bakımından da aranıp aranmadığı tam belli değildir. Zira, Genel Şartlarda aranan şekil şartları, *sadece sigortacının yapacağı bildirimler bakımından* öngörülmüştür. Burada sa-

dece maddenin son fıkrasından hareketle belki bu şekli şartların sigorta ettirenin veya sigortalının yapacağı ihtar ve ihbarlar bakımından da arandığının çıktığını söyleyebiliriz.

XII. SİGORTA SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN BİR BORÇ VEYA YÜKÜMLÜLÜĞÜN SADECE SİGORTA ETTİREN VEYA SİGORTALI TARAFINDAN İFASININ SİGORTACININ DURUMUNU AĞIRLAŞTIRMASI HALİNDE ONUN İFAYI KABULDEN KAÇINABİLECEĞİNİ UNUTMAYINIZ

Genel Şartların C.4 maddesine göre, sigorta ettirene düşen prim ödeme borcu ile diğer akdi vecibelerin borçlu veya yükümlü olmayan sigortalı tarafından ifası veya yerine getirilmesi ve sigortalıya düşen külfet ve yükümlülüklerin de sigorta ettiren tarafından yerine getirilmesi halinde bunlar ifa edilmiş sayılır. Yani, sigortacı borç veya yükümlülüğün mutlaka sigorta ettiren veya sigortalı tarafından ifa edilmesini şart koşamaz. Ancak, kural bu olmakla beraber; anılan maddenin son cümlesine göre; sigorta ettiren yerine sigortalı veya sigortalı yerine sigorta ettiren tarafından ifa, sigortacının durumunu ağırlaştırdığı takdirde; onun ifaya itiraz hakkı saklıdır. Madde metninde itiraz hakkı ile kastedilen; muhtemelen ifayı kabulden içtinaptır.

XIII. SİGORTACINIZA KARŞI ANCAK ONUN MERKEZİNİN VEYA YAPILAN SÖZLEŞMEYE ARACILIK EDEN ACENTANIN BULUNDUĞU YERDE DAVA AÇABİLİRSİNİZ

Ticaret Kanunu'nda sigorta sözleşmelerinden doğan davalar bakımından yetkili olan mahkemeyi tayin eden bir hüküm sevkedilmediği için; aslında sigorta sözleşmelerine ilişkin davalar bakımından da yetkili mahkemenin Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 9'uncu maddesi gereğince tespiti gerekirdi. Bununla beraber, Genel

Şartların C.8 maddesinde davanın kime karşı açıldığı esas alınarak ve esas itibarıyla Hukuk Muhakemeleri Usûlü Hakkında Kanun'un 9'uncu maddesinde öngörülen genel yetki kuralına uygun olarak yetkili mahkemeyi tayin eden bir hükmün sevk edilmesi gerekli görülmüştür.

Genel Şartların C.8 maddesine göre, sigorta sözleşmesi bir acentanın aracılığı ile akdedilmişse; davanın acentanın ikâmetgahının bulunduğu yerde de açılacağı belirtilmektedir. Ancak, burada işaret olunan yetkili mahkemenin sigorta şirketine karşı açılacak olan dava bakımından mı; yoksa aracı acentaya karşı açılacak olan dava bakımından mı yetkili olduğu açık değildir. Ayrıca; özel bir düzenleme yapılmasına ihtiyaç varsa; maddede sözleşmenin akit yapma yetkisini haiz bir acenta tarafından akdolanması halinde hangi mahkemenin yetkili olacağını tayin eden bir hükme de yer verilmesi uygun olurdu.

XIV. SÖZLEŞMEDEN DOĞAN BÜTÜN TALEP HAKLARINIZIN İKİ YILDA ZAMANAŞIMINA UĞRAYACAĞINI UNUTMAYIZ

Ticaret Kanunu'nun 1268'inci maddesine göre, sebepsiz yere ödenmiş bulunan primin veya sigorta bedelinin geri alınması alacakları da dahil olmak üzere sigorta sözleşmesinden doğan bütün talep hakları (mutalebeler), **iki yılda** zamanaşımına uğrar. Genel Şartların bütün sigorta türleri bakımından cari olan genel zamanaşımı süresinin öngörüldüğü Ticaret Kanunu'nun 1268'nci maddesi esas alınarak sevk edilen C.9 maddesinde de meslekî sorumluluk sigortasına ilişkin sözleşmeden doğan bütün taleplerin iki yılda zamanaşımına uğrayacağı öngörülmüştür. Ancak, Kanun'da olduğu gibi Genel Şartlarda da bu iki yıllık zamanaşımı süresinin ne zaman işlemeye başlayacağı hakkında bir hüküm sevk edilmemiştir. Hal böyle olmakla

birlikte, Adliye Encümeni Mazbatasında zamanaşımı süresinin işlemeye başlayacağı anın Borçlar Kanunu'nun zamanaşımına ilişkin genel hükümlerine göre tayin edileceği belirtilmektedir. Buna göre, sigorta sözleşmesinden doğan taleplere ilişkin iki yıllık zamanaşımı süresi, her bir talebin dayandığı **alacağın muaccel olduğu anda** işlemeye başlar (BK 128).

Meslekî sorumluluk sigortası yaptırmış kişiler için sigorta sözleşmesinden doğan alacaklarından muaccel olacağı anı özellikle bilmesi gereken en önemli alacağı, sigorta tazminatına ilişkin alacağıdır.

Sigortalının sigorta tazminatı alacağı; bir başka deyişle sigortacının da sigorta tazminatını ödeme borcu, kaza sigortası mahiyetindeki sorumluluk sigortaları hariç karada ve iç sularda taşıma rizikolarına ait sigortalar dahil, bütün mal (zarar) sigortalarında ve denizcilik rizikolarına karşı sigortalarda rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya ihbar külfetinin doğduğu tarihte muaccel olur (TK 1299, I; 1332, VI-I; 1336, II; 1441, I). Bununla beraber, **sadece** denizcilik rizikolarına karşı sigortalarda taraflar, muacceliyetin, daha da geç olmamak şartıyla aralarındaki sözleşmeyle sigortalının sigorta tazminatını talep edebilmek için sigortacıya sunması gereken belgelerin (TK 1441, II; 1442; 1443 1444) verilmesiyle gerçekleşeceğini kararlaştırabilirler (TK 1441, I).

Sigorta tazminatını ödemede temerrüde düşen sigortacıdan, *temerrüd faizi* ve onun karşılamadığı gecikmeden doğan zararın da *munzam tazminat* olarak talep edilmesi mümkündür. Bununla beraber, burada sigortacının temerrüde düşebilmesi için, mutlaka ona Borçlar Kanunu'nun 101'inci maddesinin ikinci fıkrası mucibince bir ihtarın yapılmasının gerekli olduğunu kabul etmek gerekir. Yani, sigortacı sigorta ettiren bakımından rizikonun ihbarı borcunun doğduğu anda sırf tazminat ödeme borcu muaccel olduğu için kendiliğinden

temerrüde düşmez. Buna göre, Ticaret Kanunu'nda sigorta tazminatının muaccel olacağı anı tespit eden hükümleri (TK 1299; 1441, I), daha ziyade bu alacakla ilgili zamanaşımı süresinin ne zaman işlemeye başlayacağını tayin ile sınırlı bir fonksiyonu haizdir. Ancak, sigorta ettirenin veya sigortalının rizikonun gerçekleşmesi üzerine yapmak zorunda olduğu bildirim, Borçlar Kanunu'nun 102'inci maddesinin ikinci fıkrasındaki ihbarın neticelerini doğuracağını ve ayrıca bir ihbara hacet olmadığını kabul etmek gerekir. Yani, bu bildirim yapıldığı gün ödemeyi yapma vecibesi doğan sigortacı, o günün geçmesiyle mütemerrid olur.

Ticaret Kanunu'nun 1264'üncü maddesinin dördüncü fıkrası dolayısıyla, **sigortacının mezkûr bildirim yapılmasından sonraki bir tarihte ödeme yapacağını** (Meselâ bildirimden 1 hafta sonra veya bildirimi takip eden ilk cuma günü gibi) **kararlaştırılması ise mümkün değildir**. Böyle olunca da, Kanun Koyucunun önemseyerek anlaşılmasına gayret ettiği **açık iradesini** görmezlikten gelerek **Genel Şartların tazminat ödemesini riziko ihbarı dışında bazı belgelerin verilmesine de bağlayan ve sigortacıya yapacağı ödemeyi bu belgelerin verilmesinden sonraki 15 iş günlük bir müddetin sonuna kadar erteleyebilme imkânını veren B.3 maddesi, bugün için Ticaret Kanunu ile çelişen ve kabil-i tatbik olmayan bir madde** olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu yüzden, Genel Şartların Ticaret Kanunu'nun sigorta ettiren ve sigortalı aleyhine değiştirilemeyecek bir hükmünü bertaraf eden B.3 maddesinin bir an evvel revize edilmesinde fayda vardır. Gerekli değişiklik yapılana kadar, Ticaret Kanunu'nun 1264'üncü maddesinin dördüncü fıkrası gereğince sigortacının sigorta tazminatını ödeme borcunun muacceliyeti bakımından 1299'uncu madde hükmü uygulanacaktır. Belirtelim ki; gerekliliğine işaret ettiğimiz revizyon da,

zaten ancak anılan madde hükmünün Genel Şartlara dercedilmesi şeklinde yapılabilir.

Burada işaret edilmesinde fayda bulunan bir husus da; rizikonun ihbarı külfetinin doğduğu anda muaccel olan sigorta tazminatını talep alacağının; bu andan itibaren işlemeye başlayacak 2 yıllık zamanaşımı süresi dolmadan sigortacıdan alınmasının gerektiğidir. Aksi takdirde, sigortacının zamanaşımı defini ileri sürerek ödeme yapmaktan kurtulması kabildir. Unutulmamalıdır ki; sigortacıya yapılan riziko ihbarı, mezkûr zamanaşımını durdudan veya kesen bir sebep değildir (BK 132 ve 133). Bu yüzden, sigortacınız bir ön ödeme yapmak veya borcuna dair teminat göstermek gibi ikrara delaâlet eden bir davranış sergilemezse; zamanaşımı süresini kesmek için yapabileceğiniz yegâne şey, 2 yıllık süre dolmadan bu alacağınıza dair bir dava açmak veya icra takibine girişmektir (BK 133 nr. (1) ve (2)).

XV. SİGORTA SÖZLEŞMESİ SONA ERDİKTEN SONRA DEVAM EDEN 5 YILLIK TEMİNAT SÜRESİ DOLMADAN SİGORTACINIZA MUTEBER BİR RİZİKO İHBARI YAPILMASINI MÜMKÜN KILAN BİR POLİÇE ALMAYA GAYRET EDİNİZ

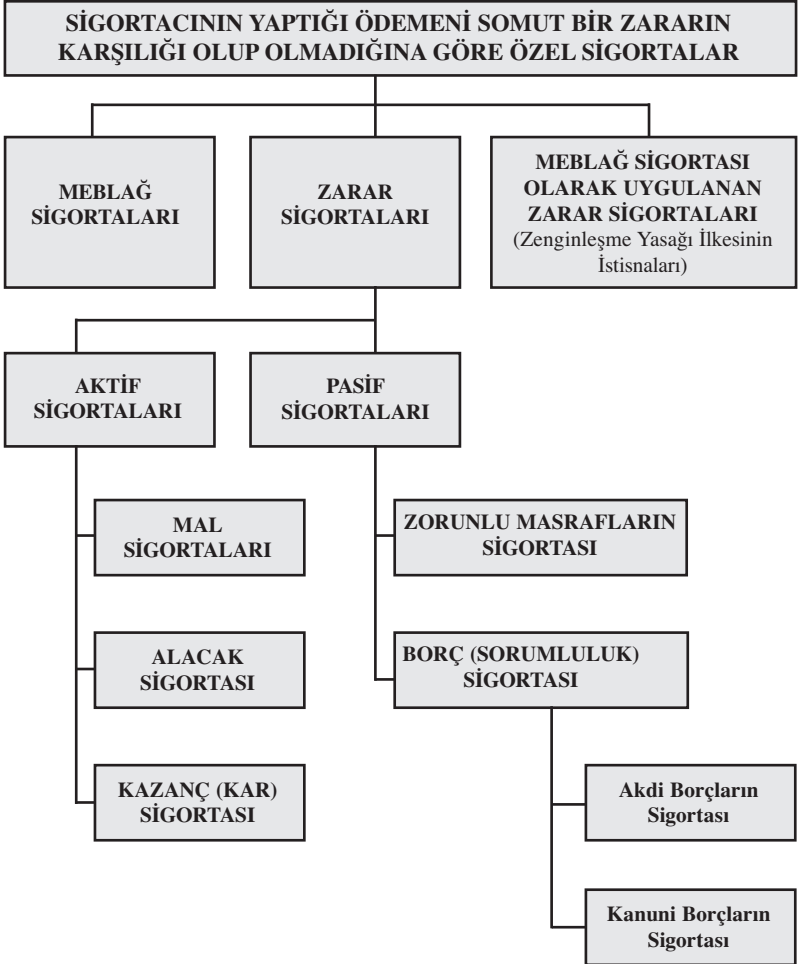
Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Genel Şartlarda rizikonun gerçekleşmesi, sigortacının sadece sigortalının sorumluluğunu karşılamayı taahhüt ettiği sigortalarda, **sigortacının yazılı muvafatına binaen yapılan ödeme ile sorumluluğu gerektiren mahkeme kararının alınmasına** bağlanmıştır.

Genel Şartların B.1 maddesi gereğince sigortacının sigortalının ödeme yapmasına muvafakat etmediği ahvalde; sigortalı hakkında açılan dava sonuçlanana kadar, rizikonun gerçekleşmeyeceği söylenebilir. Ancak, hakkınızdaki sigorta teminatı kapsamına giren ve so-

rumlululuğunuzu gerektirecek dava henüz sonuçlanmadan Klozun I'inci maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen 5 yıllık sürenin dolması halinde, davanın sonuçlandığı anda sigorta teminatı sona erdiği için, sigortacınıza başvurma imkânınızın da olmayacağı açıktır. Türk Hukukunda Alman Hukukunda olduğu gibi gelecekte doğacak borçlara ilişkin dava açılması imkânı bulunmadığından, hakkınızdaki dava sonuçlanmadan sigortacınıza karşı bir dava açmanızın da mümkün olmadığını ve açtığınız davanın menfaat yokluğu dolayısıyla reddedileceğini bilmelisiniz. Bu yüzden, böyle bir duruma düşmemek için sorumluluğunuzu gerektiren olayla ilgili davanın açılması veya takibe girişilmesi yahut resmî incelemenin başlatılması ile de rizikonun gerçekleşmiş sayılacağına öngörüldüğü bir şartı muhtevi poliçeyi almanızda fayda vardır. Bu taktirde, teminat süresi içerisinde açılan dava veya girişilen takip yahut başlatılan resmî incelemelerin neticesi olan sorumluluklarınız da sigorta teminatına kavuşmuş olur.

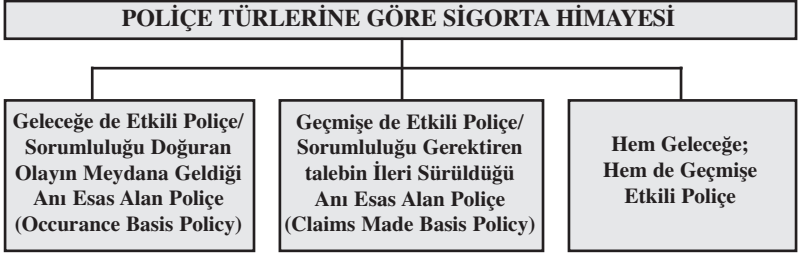
(TABLO 1)

**SORUMLULUK SİGORTASININ ÖZEL SİGORTALAR
İÇERİSİNDEKİ YER**

(TABLO 2)

**DÜZENLENEBİLECEK POLİÇE TÜRLERİ VE
BAHŞETTİKLERİ SİGORTA HİMAYESİNİN KAPSAMI**

GELECEĞE ETKİLİ POLİÇE / SORUMLULUĞU DOĞURAN OLAYIN MEYDANA GELDİĞİ ANI ESAS ALAN POLİÇE (OCCURANCE BASIS POLICY) Sorumluluğu doğuran olay; sözleşme devam ederken meydana gelmiş olması şartıyla; sözleşme sona erdikten sonra ileri sürülen tazminat talepleri de sigortacı tarafından karşılanır. Sözleşme sona erdikten sonraki tazminat taleplerinin de karşılanacağı süre; en az beş yıldır. Ancak; taraflar bu süreyi uzatabilirler (Genel Şartlar, A1; B.1; Klok I)

GEÇMİŞE ETKİLİ POLİÇE / SORUMLULUĞU GEREKTİREN TALEBİN İLERİ SÜRÜLDÜĞÜ ANI ESAS ALAN POLİÇE (CLAIMS MADE BASIS POLICY): Tazminat talebinin sözleşme devam ederken ileri sürülmesi şartıyla; sigortacı sözleşme akdoldunmadan önce meydana gelen olayların neticesi olan tazminat taleplerini de karşılar. Sigortanın geçmişteki olaylar için de teminat bahşedeceği süre; en az 1 yıl olarak kararlaştırılabilir (Genel Şartlar, A1; B.1).

HEM GELECEĞE; HEM DE GEÇMİŞE ETKİLİ POLİÇE: Poliçenin hem geleceğe etkili olarak; hem de geçmişe etkili olarak himaye bahşedecek surette düzenlenmesi mümkündür (GŞ A.1).

(TABLO 3)

SİGORTA TEMİNATININ KAPSAMI*

**MUTLAK SURETTE TEMİNAT
DIŞINDA BIRAKILMIŞ OLAN
HALLER**

(MUTLAK İSTİSNALAR)

1. Sigortalının Poliçede Belirtilen Meslekî Faaliyetlerine Dahil Olmayan Bir Faaliyetinden Doğan Zararlara İlişkin Tazminat Talepleri (Genel Şartlar A. 3. (a))
2. Sigorta Ettirenin veya Sigortalının Kastından Kaynaklanan Zararlara İlişkin Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.3, (b))
3. Şuuru Etkileyen Maddelerin Tesiri Altındayken Sebep Olunan Zararlara İlişkin Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.3, (c))
4. Ticarî veya Endüstriyel Sırların Saklanmasıyla Kaynaklanan Zararlardan veya Kötüye Kullanılmasından Kaynaklanan Tazminat Talepleri (Kloz, II)

**SÖZLEŞME İLE AKSİ KARARLAŞTIRILMAMIŞSA TEMİNAT
KAPSAMI DIŞINDA OLAN HALLER**

(NİSBÎ İSTİSNALAR)

1. Yurt Dışında İcra Olunan Meslekî Faaliyet Dolayısıyla Doğan Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.2)
2. Türkiye Cumhuriyeti Mahkemeleri Dışında Bir Mahkemede Açılan Tazminat Davaları ve Tahkim Yolu ile Görülen Tazminat Talepleri (Genel Şartlar A.4.1, (b)).
- 3. Bilgi ve Belgelerin Kaybından ve Kötüye Kullanılmasından Doğan Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.1 (a))**
- 4. Haksız Rekabet Fiiline Dayandırılan Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.1 (c))**
- 5. Fikrî ve Sınâî Mülkiyetin Konusunu Oluşturan Hakların İhlâlinden Kaynaklanan Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.2, (a))**
6. Anne, Baba, Kardeş, Eş ve Çocuklara Karşı Sorumluluktan Doğan Davalarda Talep Olunan Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.2, (b))
7. Çevre Kirliliğinden Doğan Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.2, (c))

	<p>8. Bazı Zehirli veya Radyoaktif yahut Tehlikeli Maddelerin Sebep Olduğu Zararlardan Doğan Sorumluluk Sebebiyle İleri Sürülen Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.2, (d))</p> <p>9. Sigortalının Hukukî Sorumluluğunun Kanunda Tayin Edilene Nazaran Ağırlaştırılmış Olduğu Akdî Sorumluluk Hallerinden Doğan Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.2, (e))</p> <p>10. Manevî Zararlara İlişkin Tazminat Talepleri (Genel Şartlar, A.4.2, (f))</p> <p>11. Para Cezası ve Ceza yahut Cezaî Şart (Medenî Ceza) Olarak Yapılan Ödemeler (Genel Şartlar, A.4.3, (a))**</p> <p>12. Sigortalının İflâs Etmesinden Doğan Zararlar (Genel Şartlar, A.4.3, (b))</p> <p>13. Avukatlık Ücreti de Dahil Olmak Üzere Her Türlü Yargılama Masrafları (Kloz I, (a))</p> <p>14. Sigortalının Müteselsil Sorumluluk Gereğince Ödeyeceği SSK Primleri, Vergiler; Vergi Cezaları, Gecikme Zamları ve Gecikme Faizleri (Kloz I, (b))**</p> <p>15. Türk Hukukuna Dayanmayan Tazminat Talepleri (Kloz, III, nr. 1)</p> <p>16. Sigortalının Fiillerinden Sorumlu Olduğu Kişilerin Kasıtlı Hareketlerinden Kaynaklanan Tazminat Talepleri (Kloz, III, Nr. 2)</p>
--	---

	<p>17. Kanunî Belgelerin, İlgili Mevzuatta Öngörülen Zamanlarda Tamamlanamamasından Kaynaklanan Tazminat Talepleri (Kloz, III, Nr. 3)</p> <p>18. Yazılım veya Donanımla İlgili Her Türlü Görüş veya Tavsiyeden Kaynaklanan Tazminat Talepleri (Kloz, III, Nr. 4)</p> <p>19. Sigortalının Yedi Emin veya Benzeri Bir Sıfatla Yürüttüğü Faaliyetlerden Kaynaklanan Tazminat Talepleri (Kloz, III, Nr. 5)</p>
--	--

* Serbest muhasebeci, serbest muhasebeci malî müşavir ve yeminli malî müşavir sıfatıyla mesleklerini icra edenlerin yaptıracağı meslekî sorumluluk sigortalarına ilişkin sigorta sözleşmelerinde mesleğin ihtiyaçlarına uygun düşen azamî sigorta himayesine kavuşulabilmesi için özel şartların kabulü suretiyle bertaraf edilmesinin yararlı olduğu düşünülen istisnalar, koyu renkte (bold) yazılmıştır.

** (11) ve (14) nr.lı istisnaların birlikte değerlendirilmesi gerekir.

MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI GENEL ŞARTLARI

A. SİGORTANIN KAPSAMI

A.1. Sigortanın Konusu

Bu sigorta sözleşmesi ile sigortalının poliçede belirtilen ve ilgili taraflarca konusu tarif edilerek sınırları çizilen mesleki faaliyeti ifa ederken;

a) Sözleşme süresi içinde meydana gelen olay sonucu doğan ve sorumluluk hükümleri uyarınca tazmini sözleşme süresi içinde ya da sonrasında talep edilen zararlara karşı veya

b) Sözleşme yapılmadan önce veya sözleşme yürürlükteyken meydana gelen bir olay nedeniyle, sadece sözleşme süresi içinde sigortalıya karşı doğabilecek taleplere karşı

sözleşmede belirtilen miktara kadar teminat verilir. Taraflar, (a) ve (b) bendlerinden birini içerecek şekilde sözleşme yapabilecekleri gibi, her ikisini içerecek şekilde de sözleşme yapabilir.

A.2. Sigortanın Coğrafi Sınırı

Bu sigorta, sigortalının Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde ifa ettiği mesleki faaliyetler için geçerlidir; Ancak, taraflar sigortalının yurtdışında yürüteceği mesleki faaliyetlerin de sigorta kapsamına alınmasını kararlaştırabilir.

A.3. Teminat Dışında Kalan Hâller

Aşağıdaki hâller teminat kapsamı dışındadır:

- a) Sigortalının poliçede belirtilen mesleki faaliyetlerinin kapsamını aşan her türlü faaliyeti;*
- b) Mesleki faaliyetin ifası sırasında sigortalı tarafından kasten sebep olunan her tür olay ile davranışları;*
- c) Sigortalı veya çalıştırdığı kişilerin, poliçede belirtilen mesleki faaliyeti ifa ederken alkol, uyuşturucu ya da narkotik maddelerin tesiri altında bulunması sonucunda meydana gelen olaylar.*

A.4 Aksine Sözleşme Yoksa Teminat Dışında Kalan Haller, Tazminat Talepleri ve Ödemeler

A.4.1 Aksine Sözleşme Yoksa Teminat Dışında Kalan Haller

- a) Herhangi bir bilgisayar esaslı veya elektronik ortamda saklanabilir, yazılı, basılmış veya herhangi bir yöntem ile (veya benzer bir şekilde) tekrar çoğaltılmış olsun veya olmasın her tür belge kaybı veya sigortalının bakım, gözetim ve kontrolüne verilmiş bilgi ve malzemenin kaybı, suistimali veya imha edilmesi;*
- b) Türkiye Cumhuriyeti mahkemeleri haricinde bir mahkemede açılan tazminat davaları ve tahkim;*
- c) Her türlü haksız rekabet.*

A.4.2 Aksine Sözleşme Yoksa Teminat Dışında Kalan Tazminat Talepleri

a) Her tür patent, telif hakkı ile ticaret unvanı, marka ve benzeri fikrî mülkiyet hak ihlallerinden kaynaklanan tazminat talepleri;

b) Sigortalının mesleki faaliyeti ifası sırasında anne, baba, kardeş, eş ve çocuklarına karşı sorumluluğundan doğan tazminat talepleri;

c) Her türlü çevre kirliliğinden doğrudan veya dolaylı olarak doğan sorumluluklar nedeniyle yapılan tazminat talepleri;

d) Niteliği ne olursa olsun aşağıdaki hâllerden doğrudan veya dolaylı olarak kaynaklanacak tazminat talepleri:

aa) Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu meydana gelen nükleer atıklardan kaynaklanan iyonize ışınım-lar veya kirlilik,

bb) Radyoaktif, zehirli, patlayıcı veya herhangi bir patlayıcı nükleer bileşim veya bunun nükleer bir parçasının tehlikeli özellikleri,

cc) Diethylstilbesterol (DES), dioxin, urea formaldehyde, asbest, asbestli ürünler veya asbest içeren ürünlerin varlığından, üretimin-den, elleçlenmesinden, işlenmesinden, satış, dağıtım, depolama, bırakılma veya kullanımından kaynaklanan her tür hastalık (kanser dahil) veya asbestten kaynaklanan bütün tazminat talepleri.

e) Bir sözleşmenin ifasına veya özel bir anlaşmaya dayanıp, sigortalının yasal sorumluluk ölçüsünü aşan her tür talepleri;

f) Manevi tazminat talepleri.

A.4.3 Aksine Sözleşme Yoksa Teminat Dışında Kalan Ödemeler

- a) İdarî ve adlî para cezaları dahil her tür ceza ve cezai şartlar;
- b) Sigortalının iflasına bağlı olarak ortaya çıkabilecek her tür zarar;
- c) Sigortalının aleyhine cezai takibata geçilmesi hâlinde, bu takibattan doğan diğer bilumum masraflar.

A.5. Sigortanın Başlangıcı ve Sonu

Sigorta, poliçede başlama ve sona erme tarihleri olarak yazılan günlerde, aksi kararlaştırılmadıkça, Türkiye saati ile öğlen saat 12.00'de başlar ve öğlen saat 12.00'de sona erer.

B. ZARAR VE TAZMİNAT

B.1. Rizikonun Gerçekleşmesi

Sözleşmenin;

- A.1.'in (a) bendinde belirtilen şekilde yapılması hâlinde, sigortalının, sözleşme süresi içinde yürüttüğü mesleki faaliyeti dolayısıyla, gerek sözleşme dönemi gerekse sözleşmenin bitiminden itibaren iki yıl içinde başkalarının zarara uğraması sonucunda,

- A.1.'in (b) bendinde belirtilen şekilde yapılması hâlinde bir yıldan az olmamak kaydıyla sözleşme yapılmasından önce veya sözleşme yürürlükteyken meydana gelen olaya bağlı olarak;

a) Sigortacının bilgisi ve yazılı muvafakatı dahilinde olmak koşuluyla sigortalı tarafından ödeme yapılması veya,

b) Sigortacının, sigortalıya ayrıca hukuki yardımda bulunmayı da üstlendiği mesleki sorumluluk sigortalarında, tebligat ile davanın veya hukuki takibin öğrenilmesiyle,

c) Zararın gerçekleştiğinin ve bu zararın sigortalının sorumluluğundan kaynaklandığının mahkeme tarafından karar altına alınması hallerinde

riziko gerçekleşmiş olur.

B.2. Rizikoya İlişkin Olarak Sigorta Ettirenin ve Sigortalının Yükümlülükleri

Sigortalı ve sigorta ettiren, aşağıdaki hususları yerine getirmekle yükümlüdür:

a) *Haberdar olduğu andan itibaren rizikonun gerçekleştiğini, beş gün içinde sigortacıya ihbar etmek,*

b) *Sigorta sözleşmesi yokmuş gibi gerekli kurtarma ve koruma önlemlerini almak ve bu amaçla sigortacı tarafından verilecek makul talimatlara uymak,*

c) *Sigortacının talebi üzerine, olayın ve zararın nedeni ile hangi hâl ve şartlar altında gerçekleştiğini ve sonuçlarını tespiti, tazminat yükümlülüğü ve miktarı ile rücu hakkının kullanılmasına yararlı, elde edilmesi mümkün bilgi ve belgeleri gecikmeksizin vermek,*

d) *Sigortacının yazılı onayı olmadıkça, sorumluluğu veya tazminat talebini kısmen veya tamamen kabul etmemek, ödeme taahhüdünde bulunmamak, zarar görenlere herhangi bir tazminat ödemesinde bulunmamak;*

e) Zarardan dolayı, dava yolu ile veya başka yollarla bir tazminat talebi karşısında kaldığı veya aleyhine cezai kovuşturmayaya geçildiği hâllerde, durumdan sigortacıyı derhal haberdar etmek ve zarar ziyan talebine ve cezai kovuşturmayaya ilişkin olarak almış olduğu ihbarname, davetiye ve benzeri tüm belgeleri gecikmeksizin sigortacıya vermek,

f) Sigorta konusu ile ilgili başka sigorta sözleşmesi varsa bunları sigortacıya bildirmek.

B.3. Tazminat ve Ödenmesi

Rizikonun gerçekleşmesi hâlinde, özel durumlar hariç olmak üzere, hangi belgelerin istenileceği poliçe ekinde açık ve anlaşılır şekilde yer almak zorundadır. Sigortacı, talep edilen tazminat ve giderleri, hak sahibinin tazminata konu olay ve zarara ilişkin tespit tutanağını veya bilirkişi raporunu ve poliçe ekinde de yer alan diğer gerekli belgeleri eksiksiz olarak şirketin merkez veya kuruluşlarına ilettiği tarihten itibaren on beş iş günü içinde gerekli incelemeleri tamamlayıp sözleşmeye aykırı olmayan zararlara ilişkin tazminatı öder.

B.4. Halefiyet

Sigortacı, ödediği tazminat tutarınca, hukuken sigortalının yerine geçer.

C. ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

C.1. Sigorta Priminin Ödenmesi ve Sigortacının Sorumluluğunun Başlaması

Sigortacının sorumluluğu, primin tamamının veya taksitle ödenmesi kararlaştırılmış ise ilk taksidin poliçenin tesliminde ödenmesi ile

başlar. Aksi kararlaştırılmadıkça, primin tamamının veya ilk taksidin ödenmemesi hâlinde, poliçe teslim edilmiş olsa dahi sigortacının sorumluluğu başlamaz ve bu şart poliçeye yazılır.

Prim ödemede temerrüde düşülmesi hâlinde Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır.

C.2. Sigortalı ve Sigorta Ettirenin Sözleşme Yapıldığı Sırada Beyan Yükümlülüğü

Sigortacı sigorta sözleşmesini, sigorta ettirenin veya bilgisinin olması durumunda sigortalının beyanı ve varsa teklifname ve eklerinde yazılı sorulara verdiği cevaplara dayanarak yapar.

Sigortalı ve sigorta ettirenin beyanı yanlış veya eksik ise ve bu durum, sigortacının sözleşmeyi yapmaması veya daha ağır şartlarla yapmasına neden oluyorsa, sigortacı durumu öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeden cayabilir veya sözleşmeyi yürürlükte tutarak aynı süre içinde prim farkını talep edebilir.

Sigorta ettiren, talep edilen prim farkını kabul ettiğini sekiz gün içinde bildirmediği takdirde sözleşmeden cayılmış olur. Ancak, prim farkının kabul edilmemesi nedeniyle sözleşmeden cayılması, sigortacının gerçeğe aykırı veya eksik beyanı öğrendiği tarihten itibaren bir aylık süre içinde gerçekleşmek durumundadır.

Sigortalı ve sigorta ettirenin kasıtlı davrandığının anlaşılması hâlinde sigortacı, sözleşmeden cayabilir ve gün esasına dayanarak hesap edilen prime hak kazanır.

C.3. Sözleşmenin Devamı Sırasındaki Beyan Yükümlülüğü

Sözleşmenin devamı sırasında sigortacının izni olmadan rizikoya etki edici nitelikte değişiklik yapılması hâlinde sigorta ettirSözleş-

menin devamı sırasında sigortacının izni olmadan rizikoya etki edici nitelikte değişiklik yapılması hâlinde sigorta ettiren veya sigortalı durumu sekiz gün içinde sigortacıya bildirmekle yükümlüdür.

Durumun sigortacı tarafından öğrenilmesinden sonra, değişiklik, sigortacının sözleşmeyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektiren hâllerden ise sigortacı, sekiz gün içinde sözleşmeyi fesheder veya prim farkını talep etmek suretiyle sözleşmeyi yürürlükte tutar. Sigorta ettiren, talep edilen prim farkını kabul ettiğini sekiz gün içinde bildirmediği takdirde sözleşme feshedilmiş olur.

Feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi, gün esası üzerinden hesap edilir ve fazlası geri verilir.

Süresinde kullanılmayan fesih veya prim farkını talep etme hakkı düşer.

Rizikodaki değişikliği öğrenen sigortacı, sigorta hükmünün devamına razı olduğunu gösteren bir harekette bulunursa fesih ve prim talep hakkı düşer.

Değişiklik, rizikoyu hafifletici nitelikte ve daha az prim uygulamasını gerektirir hâllerden ise; sigortacı, bu değişikliğin yapıldığı tarihten sözleşmenin sona ermesine kadar geçecek süre için gün esasına göre hesap edilecek prim farkını sigorta ettirene geri verir.

Sigortacının sözleşmeyi bu değişiklere göre yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektiren hâllerde:

- a) Sigortacı durumu öğrenmeden önce,*
- b) Sigortacının fesih ihbarında bulunabileceği süre içinde,*
- c) Fesih ihbarının hüküm ifade etmesi için geçecek süre içinde, rizi-*

ko gerekleŒirse, sigortacı, tazminatı tahakkuk ettirilen prim ile tahakkuk ettirilmesi gereken prim arasındaki orana göre der.

C.4. Sigorta Ettirenin ve Sigortalının Durumu

Bu genel Œartlarda düzenlenen sigorta ettirenin borç ve yükümlülüklerinin sigortalı tarafından veya sigortalıya yüklenen yükümlülüklerin sigorta ettiren tarafından yerine getirilmesi hllerinde, borç ve yükümlülükler, ifa edilmiŒ sayılır. Ancak sigortacının sırf bu nedenle durumunun ağırlaŒtıđını ileri sürerek itiraz etme hakkı saklıdır.

C.5. Tebliğ ve İhbarlar

Sigortalının ve sigorta ettirenin bildirimleri, sigorta Œirketinin merkezine veya sigorta szleŒmesine aracılık eden acenteye yapılır.

Sigortacının bildirimleri de sigortalıya karŒı yapılacaksa sigortalının, sigorta ettirene karŒı yapılacaksa sigorta ettirenin son bildirilen adresine noter eliyle veya taahhütlü mektupla yapılır.

Taraflara imza karŒılıđı elden verilen mektup veya telgrafla yapılan bildirimler de taahhütlü mektup hkmindedir.

Güvenli elektronik imza kullanılarak elektronik ortamda yapılan ve sigortacıya, sigortalıya ve sigorta ettirene ulaŒtıđı kanıtlanabilen bildirimler de geçerli sayılır.

C.6. Mesleki Faaliyete Son Verilmesi

Poliçede tanımlanan mesleki faaliyete son verilmesi hâlinde sigorta szleŒmesi sona erer ve iŒlemeyen günlere ait prim sigorta ettirene iade edilir.

C.7. Ticari ve Mesleki Sırların Saklı Tutulması

Sigortacı ve sigortacı adına hareket edenler bu sözleşmenin yapılması dolayısıyla sigortalıya ve sigorta ettirene ilişkin öğreneceği sırların saklı tutulmamasından doğacak zararlardan sorumludur.

C.8. Yetkili Mahkeme

Sigorta sözleşmesinden doğan anlaşmazlıklar nedeniyle sigortacı aleyhine açılacak davalarda yetkili mahkeme, sigorta şirketinin merkezinin veya sigorta sözleşmesine aracılık yapan acentenin ikametgahının bulunduğu yerdeki, sigortalı veya sigorta ettiren aleyhine açılacak davalarda ise davalının ikametgahının bulunduğu yerdeki mahkemedir.

C.9. Zaman aşımı

Sigorta sözleşmesinden doğan bütün talepler iki yılda zaman aşımına uğrar.

C.10. Klozlar ve Özel Şartlar

Bu genel şartların eki niteliğindeki klozlar genel şartlara göre özel düzenlemeler içerebilir.

Taraflar, sigorta ettiren ve sigortalının aleyhine olmamak üzere özel şartlar kararlaştırabilir.

EK 2

MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI GENEL ŞARTLARI SERBEST MUHASEBECİ SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİR VE YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİR MESLEKİ SO- RUMLULUK SİGORTASI KLOZU

I. Kapsam

16 Mart 2006 tarihli ve 26110 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına bağlı olarak verilen bu kloz ile sigortacı, sözleşmedeki şartlara tabi olmak kaydı ile sigortalının poliçede belirlenmiş mesleki faaliyeti ifa ederken neden olduğu zarar dolayısıyla ödeyeceği tazminat tutarları ile kararlaştırılmışsa;

a) Yargılama giderleri ve avukatlık ücretlerini,

b) Sigortalının müteselsil sorumluluk gereği ödeyeceği SSK primi, vergi, vergi cezası, gecikme zammı ve gecikme faizini,

poliçede yazılı limitler dahilinde temin eder.

Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’nın “B.1. Rizikonun Gerçekleşmesi” maddesinde iki yıl olarak belirlenen süre, bu kloz kapsamındaki mesleki faaliyet için beş yıl olarak uygulanır. Ancak, taraflar daha uzun bir süre kararlaştırabilir.

II. Teminat Dışında Kalan Haller

Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’nın “A.3. Teminat Dışında Kalan Haller” maddesinde yer alan düzenlemeler saklı kalmak kaydıyla, ticari veya endüstriyel sırların saklanmaması veya

kötüye kullanılması sonucu meydana gelebilecek zararlar teminat dışındadır.

III. Aksine Sözleşme Yoksa Teminat Dışında Kalan Tazminat Talepleri

Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın "A.4 Aksine Sözleşme Yoksa Teminat Dışında Kalan Haller, Tazminat Talepleri ve Ödemeler" maddesinde yer alan düzenlemeler saklı kalmak kaydıyla;

- 1. Türkiye Cumhuriyeti mevzuatı dışındaki kanunlar çerçevesinde yapılabilecek tazminat talepleri,*
- 2. Sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kasıtlı hareketlerinden kaynaklanabilecek tazminat talepleri,*
- 3. Yasal belgelerin, mevcut yasa ve yönetmeliklerde öngörülen zamanlarda tamamlanmamasından kaynaklanan tazminat talepleri,*
- 4. Yazılım veya donanımla ilgili her türlü görüş veya tavsiyeden kaynaklanan tazminat talepleri,*
- 5. Sigortalının yedi emin veya benzeri sair bir sıfatla yürüttüğü faaliyetlerden kaynaklanan tazminat talepleri, aksine sözleşme yoksa teminat dışındadır.*